

## דברי הכנסת

### הישיבה התשעים-ושמונה של הכנסת הארבע-עשרה

יום שני, י"ב באייר התשנ"ז (19 במאי 1997)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

## **תוכן העניינים**

דברי יושב-ראש הכנסת לזכרו של חבר הכנסת אברהם שטרן, זיכרונו לברכה

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לוותיקי מלחמת העולם השנייה

סקירה מדינית של ראש הממשלה

הודעת היושב-ראש

סקירה מדינית של ראש הממשלה

הודעת היושב-ראש

סקירה מדינית של ראש הממשלה

הצעות לסדר-היום

שביתת הרשויות המקומיות

## דברי יושב-ראש הכנסת לזכר של חבר הכנסת אברהם שטרן, זיכרוננו לברכה

### היו"ר ד' תיכון:

רבותי, היום יום שני, י"ב באייר התשנ"ז, 19 במאי 1997. ישיבת הכנסת פתוחה.

### מזכיר הכנסת א' האן:

נא לקום.

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מקדמים בקימה את פני כבוד נשיא המדינה.)

### מזכיר הכנסת א' האן:

בבקשה לשבת.

### היו"ר ד' תיכון:

דברים לזכרו של חבר הכנסת אברהם שטרן, זיכרוננו לברכה.

בבקשה לקום.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של המנוח.)

### היו"ר ד' תיכון:

בשבוע שעבר הלך לעולמו בטרם עת חבר הכנסת אברהם שטרן, זיכרוננו לברכה. אברהם שטרן נולד בשנת 1935 בחיפה. בן למשפחה ציונית דתית, שהעניקה לו את שמו לזכרו של הרב קוק. הוא התחנך בבית-הספר "יבנה" ובישיבת כפר-הרא"ה וסיים תואר ראשון באוניברסיטת חיפה.

אברהם שטרן היה פעיל בתנועת "בני עקיבא", ומילא שורה של תפקידים בתנועה עד לתפקיד המזכיר הכללי של "בני עקיבא". בשנת 1953 התגייס אברהם שטרן לצה"ל כאיש גרעין הנח"ל הדתי והיה פעיל במפד"ל וחבר בכל מוסדותיה. אברהם שטרן, אשר היה מבכירי מנהיגיה של המפד"ל, היה לוחם אמיץ, חייל ומנהיג מסור בשירות התנועה.

אחרי שנים של פעילות ציבורית נבחר אברהם שטרן לראשונה, לפני כשנה, לחבר הכנסת. היה חבר בוועדת הכנסת, בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, בוועדת האתיקה של הכנסת, ונציג הכנסת בוועדה למינוי דינים. במשך 11 חודשי שירותו בכנסת הטביע חבר הכנסת שטרן את חותמו על עבודת הכנסת. הוא האמין בשלום בין חברים ובשלום בין העמים. הוא שקד רבות על טיפוח הקשר בין חלקי החברה, ובמיוחד בין הציבור הדתי לציבור החילוני. הוא חיפש את הפשרה והמשותף על פני המחלוקת הן בחייו הציבוריים והן במישור הפרטי. יהי זכרו ברוך.

## **דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לוותיקי מלחמת העולם השנייה**

### **היו"ר ד' תיכון:**

אפשר לשבת, רבותי.

אדוני הנשיא, חברי הכנסת, לפני 11 יום ציין העולם כולו את יום הניצחון על גרמניה הנאצית. באותו שבוע עצמו חגגנו כאן את יום העצמאות. שני תאריכים גורליים בחיי עם ישראל, שנלחם על חייו באדמת אירופה ובארצו שלו וניצח בשתי המערכות.

בשנים הקשות של מלחמת העולם השנייה, כתף אל כתף עם חיילי צבאות בעלות-הברית, לחמו כמיליון וחצי יהודים, רובם גיבורים אלמונים. הם טסו במטוסים ונהגו בטנקים, צלחו נהרות ולחמו ביערות, הסתערו על האויב וחילצו פצועים. בכל מקום שאליו הגיעו שחררו את שארית בני עמם. סיפוריהם מאירים את חלקו של העם היהודי במלחמה הגדולה.

ההשתתפות היהודית במאמץ האדיר היתה מעבר לחלקם של היהודים באוכלוסייה. הם לחמו תחת דגלי המדינות השונות ללא מסגרות נפרדות משלהם. מנתונים מספריים מסתבר, כי כ-10% מהלוחמים בצבא האדום היו יהודים, שעה שבין תושבי ברית-המועצות הם היוו 1.7% בלבד. היהודים היו כשליש מהצבא הצ'כוסלובקי וכ-10% מהצבא האמריקני.

סיפורי הגבורה הם רבים. ללוחם היהודי היתה מטרה קדושה: להכות בחיה הנאצית ולהשמידה. יהודים לא מעטים הגיעו לדרגות הגבוהות ביותר. הם פיקדו על גדודים ודיוויזיות וזכו באותות כבוד וגבורה. כשהגיע יום הניצחון והכול שמחו ברגע הגדול, זלגו הדמעות מעיניו של הלוחם היהודי. הוא, שאיבד הורים, אחים ואחיות, אשה וילדים, לא יכול היה לשמוח בלב שלם.

אני מסתכל בגאווה לעבר היציע, שם יושבים ותיקי המלחמה ההיא וגיבוריה. כשאני מתבונן באנשי הקבוצה הזאת אני יודע, שכל מי שניסה לשבור את עם ישראל למד, כי כשיש משפחה אמיצה וחזקה כזו, לא יוכל לו. אף-על-פי-כן ולמרות הכול עם ישראל חי.

ברצוני לומר לכם: אנו רואים בכם את חיילי ישראל הנאמנים. מלחמתכם באויב הנאצי וגבורתכם חיזקה אותנו במלחמת הקיום שלנו בארץ. יש לכם ממשיכים. הליכת מפקדים לקרב בראש אנשיהם, ההתנדבות למשימות הקשות, אומץ לב – זוהי דרכו של צה"ל. בשם הכנסת ובשמי אומר לכם: תודה.

## **סקירה מדינית של ראש הממשלה**

### **היו"ר ד' תיכון:**

אדוני הנשיא, חברי הכנסת, סקירה מדינית של ראש הממשלה. אדוני ראש הממשלה, בבקשה.

### **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

כבוד נשיא מדינת ישראל, אדוני היושב-ראש, חברי הבית, זוהי ישיבתה הראשונה של הכנסת אחרי יום העצמאות ה-49 למדינת ישראל, בפתח שנת ה-50, שנת היובל למדינה. לפיכך, אדוני היושב-ראש, ארשה לעצמי הפעם לחרוג מן השגרה הפולמוסית הנהוגה בישיבות מעין אלה ולומר כמה דברים לאו דווקא על המפלג והמפצל את החברה הישראלית, אלא על המאחד והמלכד אותה, שהרי חברה שסועה ומסוכסכת לא תמצא את החוסן הפנימי לעמוד באתגריה הגדולים, והזמן הזה, שעשוי לדרוש מאתנו הכרעות היסטוריות, מחייב אותנו ללכידות פנימית ולהתייצבות מאוחדת, לעת קביעת דמותה ועתידה של ארצנו.

אני מאמין, אדוני היושב-ראש, אני מאמין בכל לבי, שהמאחד אותנו רב לאין ערוך מן המפריד, ואנחנו נפגשים כולנו בסופו של דבר, כפי שכתב אלתרמן, בשורש שבו הדברים מתאחים. אני מבקש להביע היום מחויבות אישית למאמץ העליון למצות את המשותף לכולנו, ולא רק בסוגיות המדיניות הקשות העומדות על הפרק, כי אם גם בסוגיות עקרוניות, כגון במאמץ ההכרחי לעצב פשרה הוגנת שתשמור על הסטטוס-קוו בין הזרמים השונים ביהדות. אני מבקש לכך את תמיכתם של כל חלקי הבית הזה.

אני בטוח שהרצון הלאומי בעניין זה ובעניינים גורליים אחרים משותף לרובו המכריע של העם וחוצה את כל המחנות: ימין ושמאל, מסורתיים ושומרי מצוות, חרדים וחילונים, יוצאי מזרח ומערב. כולם יחד וכל אחד לחוד – ישראל הם. נכון, קיימים בשוליים גם כאלה המצויים מחוץ להסכמה הלאומית, אלה המתקראים פוסט-ציונים ואף מתנגדי הציונות. אני שולל את עמדותיהם תכלית השלילה, ובכל זאת אני אומר, גם הם ישראל.

ישראל היא בראש ובראשונה מדינת היהודים, אך גם אזרחיה הדרוזים, הבדואים, המוסלמים והנוצרים, ישראל הם. מדינת ישראל איתנה ובוגרת כדי להכיל את שפע גווניה, את פסיפס צבעיה, אפילו את ניגודיה החריפים.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — אתה מחלק אותנו

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אפשר להמשיך?

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

זה מה שאתה רוצה לשמוע. יש יהודים ב-120 מדינות — — — יש בארץ גם בדואים וצ'רקסים.

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

### שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

רבותי. חבר הכנסת יהלום. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. התחייבתי בפניך שאתה לא תצעק. השמעת את ההערה שלך, כל הכבוד, אנחנו ממשיכים.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

שאיפתה של הציונות, אדוני היושב-ראש – – –

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כולם אזרחי מדינת ישראל.

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אמרת – שמענו.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

### בנימין אלון (מולדת):

זו לא ועידת מפלגת העבודה.

### היו"ר ד' תיכון:

רבותי. חבר הכנסת בני אלון. חבר הכנסת טלב אלסאנע.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

צריך להגדיר פעם אחת מי הם אזרחי המדינה.

## **היו"ר ד' תיכון:**

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

## **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

שאיפתה של הציונות היתה מראשיתה היותנו אומה מתחדשת במולדתנו ההיסטורית, אומה שתבותה שואבת ממעיינותיה השופעים של מורשת ישראל, מן היצירה הרוחנית היהודית האדירה של יוצאי כל הגלויות, מן ההתלכדות וההפריה ההדדית בין כל חלקי העם ומן המבוע השופע שהולידה ההתחברות המחודשת של העם היהודי אל אדמתו ואל נפיו. שורשיה של הציונות נטועים היו תמיד במקורות ישראל, אך נופה נפתח אל העולם וענפיה הניבו פרי במערכות הביטחון, בתנובה חקלאית, במשק משגשג, בטכנולוגיה ובמדע, בספרות, באמנות ובכל שלוחותיה של היצירה התרבותית המודרנית. הענפים היצרניים מבטאים את כוחה ועוצמתה של ישראל, שכבשה לה מקום של כבוד תחת השמש, כאומה בין האומות הדמוקרטיות המשגשגות.

אדוני היושב-ראש, יש בתוכנו מי שמאמינים, כי אפשר לקיים שורש בלבד, ללא ענפים, ולעומתם יש החושבים שניתן לקיים ענפים ללא שורש. יש המציגים זאת בדימוי המסולף של ירושלים לעומת תל-אביב כביכול. אבל, רובו המכריע של העם יודע היטב, שהשלמות האמיתית היא השורש והענפים גם יחד. מדינת ישראל, השואבת משורשי המורשת היהודית העצומה, ובד בבד צועדת בראש החץ של הקדמה האנושית, היא-היא הגשמתה של הציונות. היא אשר תהיה כעץ שתול על פלגי מים, אשר פריו ייתן בעתו ועלהו לא ייבול, וכל אשר יעשה – יצליח.

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, לא פולמוס אני מבקש היום. אני בטוח שהציבור הרחב בישראל נלאה מביטויי קיטוב ופיצול ומן הניסיון הנואל לחלק את העם לשני מחנות: לרודפי השלום ולהודפי השלום.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

יש כאן שני מחנות, מה לעשות.

## **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

אני בטוח, שהשדרה הרחבה, המרכזית, הגדולה, המקיפה את רובו המכריע של הציבור, מאוחדת לחלוטין בשאיפתה הכנה והעמוקה לכוון שלום אמת בינינו לבין שכנינו, תוך שמירה על עוצמתה של מדינת ישראל, קיום ביטחונה והגנה על אינטרסים החיוניים לשגשוגה ולעתידה.

אני מודיע, שזהו בדיוק רצונה של הממשלה. זו כוונתה, זו מדיניותה. אבל נכון הוא, שיש בשדרה המרכזית הזו גוונים שונים. יש בינינו הבדלי דגשים, יש בינינו חילוקי דעות. אני מוכרח להגיד, חילוקי דעות מהותיים מאוד בדבר הגדרתם המדויקת של האינטרסים שעליהם חייבת ממשלה בישראל, כל ממשלה, לעמוד כדי להבטיח את קיומה וביטחונה של המדינה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

---

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

מה את מפריעה?

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

חזרת עם מרץ, חבר הכנסת בויים.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

בלי מרצ.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

---

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת גוז'נסקי, תאמיני לי ששומעים אותך והלב רוטט, אבל עד כאן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש כאן מי שממונה על הלב.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אמרתי שיש בינינו חילוקי דעות, גם מהותיים, אך אין בינינו כל הבדל בנחישות לחתור לשלום, באמונה שזהו יעד אפשרי והכרחי. זו חובתנו, זו אחריותנו וזו שאיפתנו.

לפני שנה אמר העם את דברו. הוא עשה זאת בבחירות לכנסת, והביע את רצונו החופשי והדמוקרטי למדיניות שונה מזו שנקטה הממשלה הקודמת. קודם כול, קבענו מדיניות שונה של שלום עם ביטחון. אין שלום ולא יכול להיות שלום בלי ביטחון. זו הדרך שהבטחנו שנלך בה, ובה אנו הולכים. על כן אנו עומדים על כך שהצד הפלשתיני יקיים את ההתחייבויות שלו בנושא הביטחון.

זה נכון, הפסקנו את מדיניות ההשלמה עם העובדה שהרשות הפלשתינית משתמשת באלימות ובטרור ככלי במשא-ומתן המדיני. השוני היסודי, אדוני היושב-ראש וחברי הבית, במצב הביטחוני בשנה האחרונה – ויש שוני יסודי – נובע קודם כול מכך שהפלשתינים מכירים בכך שמולם עומדת ממשלה עם מדיניות אחרת בתחום הביטחון. הם גם מבינים, שאם יישנו גלי הטרור, תגובתנו תהיה שונה בתכלית ממה שהיה נהוג קודם לכן.

שנית, הבהרנו חד-משמעית, ירושלים תישאר מאוחדת, היא לא תחולק. אנחנו מחזקים את אחדותה, אנחנו בונים בכל חלקיה ונמשיך לחזק אותה תחת ריבונות ישראל.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

מחזקים אותה בהתנחלויות.

### **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

שלישית, עצרנו את הדהירה לקווי 1967, שהיתה ביסוד הציפייה הפלשתינית במשא-ומתן עד לפני שנה.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

עצרתם את השלום. זאת הבעיה.

### **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

הממשלה בראשותי לא תחסוך שום מאמץ כדי להגיע לשלום עם שכנינו הפלשתינים תוך עמידה על האינטרסים החיוניים לעתידנו, ובראשם שמירה על הביטחון, הבטחת אחדותה של ירושלים והבטחת מרחבי ההגנה החיוניים לעתידה של המדינה. אנחנו לא רואים את השלום כדבר ערטילאי, נטוש, מנותק מן המציאות ומן הקרקע שאנחנו עומדים עליה. אנחנו חייבים להבטיח את ירושלים, אנחנו חייבים להבטיח את הביטחון, אנחנו חייבים להבטיח את מרחבי הביטחון. ומי שמדבר על שלום ללא כל אלו, על איזה שלום הוא מדבר?

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

איזה מרחבים?

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — הקפאת התהליך.

### היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת דראושה, מה אתך?

### ח כהן (מרצ):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. חבר הכנסת רן כהן.

### ח כהן (מרצ):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, הממשלה גילתה גם גמישות; אני אומר גמישות, והרבה מאמצים כדי להגיע להסכמה עם הרשות הפלשתינית בכמה סוגיות מורכבות וקשות מאוד. בראשן, כמובן, עניין חברון, עניינים שהממשלה הקודמת נמנעה מלהתמודד אתם. אלה הן עובדות.

אני לא מסתיר גם כן שיש בעיות וקשיים בתהליך השלום. טבעי שיהיו. הרי אנחנו באים אל החלק הקשה. עזה ויריחו מאחורינו. אנחנו הולכים קדימה להסדר קבע, לנושאים הקשים ביותר. אנחנו נעשה כל מאמץ כדי להתגבר על הקשיים האלה, אבל צריך להבין את מקור הקשיים שאנחנו נתונים בהם ברגע זה. קשיים אלה נובעים קודם כול ממשבר של ציפיות ומקשיי הסתגלות של הצד הפלשתיני למציאות הפוליטית החדשה בישראל, לקיומה של ממשלה אשר איננה נחפזת ואיננה נמהרת ואיננה נבהלת, ואיננה מוכנה לסטות מדרכה תחת איומי טרור. היא גם איננה, וזה אולי העיקר, היא איננה שואפת לגבולות 1967.

### **דליה איציק (העבודה):**

שוב מסית? מסיתן.

### **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

מן הרגע שהבינו זאת ניסו להפעיל עלינו לחץ כביר, לחץ שעיקרו הניסיון ליצור משבר מתמשך.

הפלשתינים מסרבים להתקדם בנוסחאות שונות לחידוש התהליך. הם גם לא ממלאים את הצד שלהם של ההסכם. הם לא השלימו את ביטול האמנה, הם לא נלחמים בטרור, הם לא משתפים פעולה עם כוחותינו, הם לא הפסיקו את ההסתה. אבל הגרוע מזה, הם העבירו עכשיו החלטות – –

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

מה עם ההתנחלויות?

### **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

– – שעיקרן הוצאה להורג, רצח של פלשתינים שמוכרים קרקעות ליהודים. כדי להבין את המשמעות של ההחלטות הללו, אני פונה לחברי הבית ושואל אותם: תארו לכם מה היתה התגובה הפנימית והעולמית אילו החליטה הכנסת במדינת ישראל לחוקק חוק שאומר שמי שמוכר קרקע לערבי יוצא להורג – איזו צעקה עולמית היתה קמה, ובצדק, על חוקים גזעניים כאלה, חוקים שכל כולם נוגדים את רוח אחוות האדם ובוודאי את רוח השלום.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

קרבן קיימת.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

---

**היו"ר ד' תיכון:**

חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת סאלח סלים. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה שאלת את השאלה, והאמן לי, היא נשמעה. חבר הכנסת סאלח סלים, אתה החלטת לעשות דין לעצמך?

**סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

לא.

**היו"ר ד' תיכון:**

לא? אז אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

**סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

מה קרה לך?

**היו"ר ד' תיכון:**

מה קרה לי? מה קרה לך. הואל להירגע.

**סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

---

**היו"ר ד' תיכון:**

חבר הכנסת סאלח סלים, אני קראתי אותך לסדר פעם שנייה.

### סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

תקרא לי עשרים פעם, אבל למה אתה קורא לי פעמיים? מה קרה?

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת סאלח סלים.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

ראש הממשלה כנראה לא יודע שגם ליהודים אסור למכור אדמות במדינת ישראל.

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דהאמשה.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

---

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה כנראה עומד על כך שאני אקרא אותך לסדר פעם שלישית, כן?

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

שאלה.

### היו"ר ד' תיכון:

לא, אין שאלה כרגע.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, כל הצעדים הללו מהווים הפרות בוטות של ההסכם. אבל יש פה לא רק אי-מילוי התחייבויות שהצד הפלשטיני לקח על עצמו בהסכם. יש פה ניסיון לכפות עלינו להימנע מדברים שההסכם מתיר לנו לעשות.

אני מוכרח להגיד, שבניסיון הזה לכופף אותנו הפלשטינים אינם חוסכים שום מאמץ. הם ניסו את הטרור, אבל הם נכשלו. הם ניסו באיסלמבאד, נכשלו. הם ניסו באו"ם, נכשלו. הם ניסו עכשיו עם האמריקנים, ונכשלו.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

— — — 135 מדינות —

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

עכשיו הם מנסים באמצעות זריעת פחד ופיצול בתוך הציבור בישראל, וגם כאן בעיקרו של דבר הם ייכשלו.

אדוני היושב-ראש וחברי הבית, סדר-היום של הממשלה הזאת הוא כפי שהיא התחייבה – שלום וביטחון.

### ח כהן (מרצ):

ראש הממשלה, הבטחת שלום וביטחון. איפה השלום ואיפה הביטחון?

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אנחנו נמצאים בשלב מכריע, שבו עלינו לעצב מציאות שתקבע את דמותה של המדינה ואת כושרה לעמוד בכל אתגר. אני חושב, שגם הפלשטינים יודעים היטב שזו שעה מכרעת. הם סבורים, שהניסיון שלהם לבודד אותנו, לזרוע פיצול פנימי בתוכנו, הם חושבים שהניסיון הזה ישרת את עניינם. אני אומר להם, שזו טקטיקה עקרה ונפסדת. הם טועים. קודם כל, אנחנו לא נוותר על שום אינטרס חיוני כתוצאה מלחץ או מקושי זמני או מהפסקה זמנית. ומשעה שיעמדו הפלשטינים על הטעות הזאת, עשויה הדרך להיפתח עד קצה האופק אל השלום המיוחל.

ברור שאין טעם לרוץ ריצה חפזה אל שלום מדומה, אל שלום שאינו שלום, המלווה בגלי טרור רצחני. אין קל מלמכור בלא מחיר, מלשמוט באיזו קלות ג'נטלמנית ולוותר כלאחר יד על נכסי לאום שנקנו בהקרבה עילאית של מיטב בנינו במלחמות שנכפו עלינו.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

— — — לקדם את השלום.

### **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

אין טעם לשגות באשליות ולהתבשם מהמחמאות, לגרוף תשואות ולהתמכר בעיוורון לשיכרונה של תהילה עולמית רגעית ומזויפת. הרי בסוף מוכרחים להתעורר אל האדמה הקשה, המצולקת, של המזרח התיכון הקיים, אל סכנותיו הנפיצות, אל קשיים שיש פה, שיש להתגבר עליהם אחד-אחד בסבלנות ובאורך-רוח, אל הדרך האמיתית ללא הזיות, ללא אשליה עצמית, דרך שתוביל אל שלום אמיתי. ושלום אמת כזה אין משיגים אלא במאמץ כביר, המחייב שילוב של נחישות וגמישות, התמדה וסבלנות.

חרף כל הקשיים, אדוני היושב-ראש, אני משוכנע בכוחנו להשיג שלום זה. כמובן, עלינו לשמור, וזה קשה לחלק מחברינו, עלינו לשמור על קור-רוח ועל אורך-רוח כדי להבטיח, שהשנה הזאת תהיה שנת הכניסה למשא-ומתן מואץ על הסדר הקבע, שנה של עליית מדרגה משמעותית, פאזה חדשה, חיובית, ביחסינו עם הפלשתינים ועם העולם הערבי.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

מה עם המשא-ומתן עם סוריה?

### **ראש הממשלה ב' נתניהו:**

אני משוכנע ביכולתנו לא רק להתחיל את המהלך, אלא גם להשלים אותו.

אדוני היושב-ראש, יש לנו עקרונות שעליהם נעמוד, ויעדים מוגדרים. אבל יש לנו גם נכונות אמיתית להקשיב, לשקול ולדון בכובד ראש גם בעמדות של הצד שכנגד. בכל הסדר שלום נקיים בידינו את מרחבי הביטחון הדרושים לקיומנו, ננצור את אחדותה של בירתנו ונשמור על האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל.

### **אברהם פורז (מרצ):**

הר-חומה זה לא אינטרס חיוני.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

העמדה שעמה נבוא למשא-ומתן על הסדר הקבע ברורה. איננו חפצים לשלוט בערביי יהודה, שומרון ועזה ולנהל את חייהם. הם יוכלו ליהנות ממינהל עצמי נרחב, אמיתי, מרבי, ומחופש לקבוע את עתידם. אבל, הסייג העיקרי הוא ביטחוני, שליטה על אזורים ביטחוניים, חיוניים, מניעה אפקטיבית של כניסת אמצעי לחימה, איסור בריתות צבאיות וכיוצא באלה, אלה עומדים בראש מעיינינו. וכן דרושים סידורים משביעי רצון שיבטיחו אינטרסים חיוניים. אני, אגב, כולל בתוכם שמירה על המקומות המקודשים לעמנו, וכן סידורים בתחומי משק המים, כלכלה, אוכלוסייה, איכות הסביבה וכן הלאה.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — — כל ההתנחלויות, ואז בטח תהיה מלחמה.

### היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת גוז'נסקי.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני יודע שיש בקרב חלק מחברי הבית הזה — — —

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת גוז'נסקי, עד כאן.

### חיים רמון (העבודה):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, נא להירגע, אתה כל הזמן — — —

### חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי הסברים.

### היו"ר ד' תיכון:

לאחר מכן תקבל הסברים.

### חיים רמון (העבודה):

מי, אתה תסביר, אדוני?

### היו"ר ד' תיכון:

לא. חבר הכנסת שמעון פרס.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

תגיד לי, חבר הכנסת רמון, אני מבין הכול רק לא דבר אחד: בשם איזה מחנה אתה מדבר? מחנה ברק או מחנה ביילין?

### דליה איציק (העבודה):

— — —

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

ביילין?

חיים רמון (העבודה):

---

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני עוד לא קלטתי לאן אתה שייך. אני צריך הבהרות.

חיים רמון (העבודה):

---

ראש הממשלה ב' נתניהו:

בשבוע שלכם עם ההפרעות שלכם רמסתם את כבודו של שמעון פרס. עכשיו אתם רומסים את כבודה של הכנסת. מה קרה לך? היית פעם חבר כנסת מכובד, מנומס. מה קרה לך?

חיים רמון (העבודה):

---

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

חבר הכנסת רמון, כנראה השנים הארוכות שעוד צפויות באופוזיציה מקשות עליך.

חיים רמון (העבודה):

---

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

תירגע, תירגע.

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

### חיים רמון (העבודה):

---

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, מה קורה לך?

### סאלח טריף (העבודה):

מה קורה לראש הממשלה שהוא מתגרה?

### חיים רמון (העבודה):

---

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, קראתי אותך לסדר פעמיים.

### חיים רמון (העבודה):

לא יכול להיות.

**היו"ר ד' תיכון:**

תאר לך, יכול היה להיות.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

באיזה מחנה יוסי אולמרט? אלה שהבטיחו להם ולא מקיימים?

**היו"ר ד' תיכון:**

חבר הכנסת גולדשמידט, גם אתה היית חסר עכשיו למקהלה הזו?

**שאול יהלום (מפד"ל):**

אתה משווה מה שעשיתם לפרס?

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

---

**היו"ר ד' תיכון:**

חבר הכנסת גולדשמידט. חבר הכנסת יהלום.

**דליה איציק (העבודה):**

---

**היו"ר ד' תיכון:**

חברת הכנסת דליה איציק, כשהקול שלך נשמע, תאמיני לי, הוא מצלצל.

### דליה איציק (העבודה):

רציתי שתשמע.

### חיים רמון (העבודה):

זה כלום לעומת מה שאתם עושים לראש הממשלה. יום אתם מבזים – – –

### אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו קטנים לידכם.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, אני קיוויתי שהפתיחה של המושב הזה תתאפיין ברוח אחרת, ועדיין לא איבדתי את תקוותי. אני רוצה בהחלט להבהיר לאן אנחנו מתכוונים ללכת.

### יוסי שריד (מרצ):

— — —

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני יודע שהרעיון של הגדרה עצמית אוניברסלית בלתי מוגבלת לכל קבוצה לאומית בכל מקום מקובל על חלק מחברי הבית. אני רוצה להגיד לכם, התפיסה הזאת לא מקובלת ברוב חלקי העולם. ודאי שזה איננו קביל בעידן שלאחר קריסתה של ברית-המועצות, משום שהדבר הזה יפצח, יפצל וירסק עשרות מדינות. ודאי שהוא איננו ישים, הגדרה עצמית בלתי מוגבלת, למצב המורכב של הפלשתינים בין הים לעבר-הירדן. ודאי שאם רוצים לחשוב על תפיסה ריאלית של פתרון, צריך לחשוב על תפיסה כזו שמשלבת את החופש לנהל את החיים עצמם, ומצד שני – לא לאיים על חיהם של אחרים.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — — הכיבוש

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

התפיסה הזו איננה מתיישבת עם מדינה פלשתינית. אני מאמין, שמדינה כזו עם הגדרה עצמית בלתי מוגבלת, מדינה כזו תגלם סכנה לא רק למדינת ישראל אלא גם למדינות אחרות.

### רן כהן (מרצ):

— — —

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

על איזה שלום אתה מדבר?

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אחמד סעד, אתה לא תדבר היום. אני אומר לך.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

מן הרגע שתקום מדינה כזו, קשה מאוד, אם לא בלתי אפשרי, אדוני היושב-ראש וחברי הבית, לשלוט על מה נכנס לתוכה ומה יוצא ממנה.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אז איזו מדינה אתה רוצה?

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מה אתה מציע?

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

לכן, מה שאנחנו מדברים עליו הוא הסדר שיאפשר לפלשתינים לנהל את חייהם, ואני חוזר – לא לאיים על חיינו. אתם בקלות מוכנים להגיד את המלה מדינה, ואינכם מבינים שהמושג מדינה מקפל בתוכו את כל הסמכויות הריבוניות, וקשה מאוד מאד מן הרגע שחציתם את הרוביקון הזה לסייג ולהחזיר לאחור.

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אני לא רוצה את זה עוד הפעם כאן בתוך האולם.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אמרתי שקיוויתי היום לא להתפלמס עם האופוזיציה, ולפעמים זה בלתי נמנע. אבל יש לי בכל זאת בקשה אחת אליכם.

### סאלח טריף (העבודה):

---

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אינני כופר בזכותכם, חברי הכנסת, בזכותכם הדמוקרטית לבקר את הממשלה. אבל אני הולך להציע לכם הצעה.

### נאף מסאלחה (העבודה):

---

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני מציע להפנות – גם לך, חבר הכנסת מסאלחה – חלק, רק חלק מחצי הביקורת שבאשפתכם גם אל הרשות הפלשתינית.

### חיים רמון (העבודה):

אם היינו בוחרים אותם היינו מפנים.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני חושב, שחשוב שלא תיטעו בה את האשליה, שהיא רשאית להיות פטורה מכל מאמץ, משוחררת מכל חובה, זכאית מכל אשמה, ורק ממשלת ישראל היא הנושאת לבדה באחריות לגורל תהליך השלום. אל תעודדו אותה לחשוב, שלחץ בין-לאומי והכבדה על יחסיה של ישראל עם העולם הערבי יאלצו את ממשלת ישראל להתכופף ולוותר במשהו על עמדותיה העקרוניות, עמדות שנחוצות לקיום המדינה לפי תפיסותיו של רוב העם. אני חושב שבכך תוכלו לתרום תרומה של ממש להחשת ההתפכחות בצד השני ולהאצת תהליך השלום. אני מוכרח לומר, שההתייצבות האוטומטית נגד הממשלה ובאותה מידה ההתייצבות האוטומטית עם העמדות של הצד הפלשתיני רק גורמות להרחקת השלום, ואתם פוגעים בו.

### חיים רמון (העבודה):

איפה?

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, לא, אתה לא תדבר.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

חבר הכנסת רמון, קידומו של השלום איננו חל, כמובן, רק על הגזרה הפלשתינית. עם חידושו הצפוי של המשא-ומתן תגיע השעה גם להעמיק ולחזק את השלום עם מצרים ועם ירדן ולקיים דיאלוג פתוח, גלוי ואמיתי עם העולם הערבי.

### ח כהן (מרצ):

---

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

מן המאגרב ועד המפרץ.

עם ירדן התחלנו בפעולה נמרצת כדי לחזק את שיתוף הפעולה בינינו ולהניב פירות של שלום, פירות של ממש.

#### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

תשמע מה שאומר העם הירדני.

#### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, כמה פעמים? הסבלנות שלי פוקעת, האמן לי. אני לא רוצה להוציא אותך, אבל אתה פשוט מאלץ אותי. תאמין לי, לא שמעת, קראתי לך פעמיים.

#### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, אם לא תעזור לי אני אטפל בחברים.

#### היו"ר ד' תיכון:

לא, לא. תשאיר את זה לי, בבקשה.

#### ראש הממשלה ב' נתניהו:

קצת להתחלק בנטל, במשימה. כתפוך רחבות.

אני רוצה לומר לגבי ירדן: היו ציפיות בירדן למימוש פרויקטים משותפים וחלקים מהסכם השלום שנדחו למשך שלוש שנים. פתרנו עכשיו את בעיית המים. אנחנו פותרים בעיות אחרות. אנחנו מגייסים את שרי ממשלת ישראל, ואנחנו עושים פעולה מאוד אינטנסיבית כדי לאפשר סחר בין ירדן לבין הרשות הפלשתינית וכדי לאפשר את פיתוחם של הפרויקטים המשותפים בערבה ובמקומות אחרים.

#### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אין פרויקטים.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אנחנו פועלים לחידוש השיחות עם סוריה גם כן. את יחסינו עם סוריה נעלה על פסים של משא-ומתן, כנהוג בין אומות ריבוניות המבקשות לכונן שלום. לא נקבל תכתיבים ולא ניתן דבר בלי תמורה. זו תמצית העניין. ושוב, אין לי שום ספק שנוסחה הגיונית זו נתמכת על-ידי רובו המכריע של הציבור בישראל, בכל המחנות.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

איזו נוסחה? מה הנוסחה?

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

-- --

### היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת גוז'נסקי -- --

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש -- --

### היו"ר ד' תיכון:

רבותי. חבר הכנסת סאלח סלים, לא, אין, לא תשאל שאלה. קראתי אותך פעמיים לסדר. לא, אתה מפריע כרגע.

### סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אני רוצה לשאול שאלה.

### היו"ר ד' תיכון:

אתה מפריע כרגע. אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. אני מבקש ממך לעזוב את האולם. ביקשתי ממך לעזוב את האולם, חבר הכנסת סאלח סלים. קראתי אותך לסדר.

### סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

ביקשתי לשאול שאלה. מה עשיתי?

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת סאלח סלים, ביקשתי ממך לעזוב את האולם.

### סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

ביקשתי כמו תלמיד טוב.

### היו"ר ד' תיכון:

אני יודע.

### סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אתם רוצים עבריינים פה, לא אנשים ממושמעים. ככה חיינכם אותנו במשך השנים.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת סלים יצא מן האולם, אבל אני דווקא רוצה לענות לו. הוא שאל: מה תציעו לסוריה, האם לא תרדו מן הגולן, לא תגיעו לקו המים? בעצם, זאת השאלה שאנחנו נשאלים בסוריה, זאת השאלה שאנחנו נשאלים על-ידי הפלשתינים. תהליך השלום איננו תהליך, הוא תוצאה ידועה מראש, כמובן, ידועה ומוכתבת על-ידי הערבים: נסיגה לקווי 1967 בכל החזיתות. ואם מישהו מעז בחוצפה, חוצפה מסוימת, ציונית, אנחנו קוראים לה, או ביטחונית – אם מישהו מעז להגיד: לא, רבותי, יש לנו אינטרסים שלנו, זכויות משלנו, מטרות משלנו, ואנחנו חושבים שאנחנו צריכים להיכנס למשא-ומתן; אתם תבואו עם העמדות שלכם, זאת זכותכם, ואנחנו נבוא עם העמדות שלנו – זאת כפירה בעיקר, הרי זה נגד השלום...

לא, רבותי, זאת לא כפירה בשלום. אין דרך להשיג שלום זולת במשא-ומתן. אין דרך להשיג שלום זולת בהעלאת שתי עמדות מנוגדות, והתוצאה הסופית שונה מעמדת ההתחלה של שניהן.

ח כהן (מרצ):

---

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

---

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

---

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, לאחר שהוצאתי את חבר הכנסת סלים, אני רואה שאתה רוצה שאשמור על עקרון השוויון.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

---

היו"ר ד' תיכון:

לא. אמרתי לך – מספיק.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

כמובן, אדוני היושב-ראש, מי שרוצה לקבל מראש את עמדת הסיום של הצד השני כעמדת פתיחה שלו, הוא ינהל את המשא-ומתן אחרת. לא אנחנו.

## תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

כמו בגין.

## ראש הממשלה ב' נתניהו:

שוב, אני יודע שרוב הציבור בישראל מבין שזה משא-ומתן קשה, מסובך, גורלי, והוא רוצה שנעמוד על עמדותינו ועם זאת נגלה גמישות במקומות שנוכל.

אחד המקומות שאנחנו רוצים להגיע לפתרון לגביו הוא לבנון. אדוני היושב-ראש, לצערנו, לבנון מוסיפה להיות זירת מלחמה שלנו נגד הטרור המופנה כלפינו. אני מוכרח להגיד שלבנו דואב על כל חייל שנפגע. אנחנו רואים את המשפחות, אנחנו רואים את הצער ואת היגון, ואני יודע שזה קשה. אבל המערכה היא על שלומם וביטחונם של יישובי גבול הצפון, של ילדינו ונשינו. אני יודע שיש המציעים שניסוג חד-צדדית – פשוט נצא. אבל הדבר הזה יביא – – –

## קריאה:

מי?

## ראש הממשלה ב' נתניהו:

זה חוצה את המחנות. אני לא חושב שזאת עמדה רחבה, אבל אני חושב שזאת עמדה, ויש להשיב עליה. אני מאמין, שיציאה חד-צדדית כזאת, עם כל השאיפה לסיים את הסכסוך שהיא מועלית מתוכה – המהלך הזה רק יקרב את ה"חיזבאללה" לגבולנו; הוא יביא אותם ליכולת פגיעה ישירה ביישובינו ובאזרחינו. לכן אנחנו, שאיננו חומדים אף מילימטר בלבנון, נמשיך לקיים את רצועת הביטחון בשותפות אמיצה עם צבא דרום-לבנון, ונוכחות זאת תתקיים עד להשגת הסדר שיבטיח את שלום יישובינו. גם זו עמדה החוצה את המפלגות בישראל. אדוני היושב-ראש, אני מאמין שעמדות אלו, המקובלות על רוב חלקי העם, יסייעו לנו בהבטחת השלום והביטחון ובהתקדמות לקראת שלום כולל עם שכנינו.

אבל כפי שהשלום והביטחון נוגעים לכל אחד מאתנו, כך הכלכלה והחברה גם הם נוגעים. אני רוצה לומר מלים ספורות בנושא.

אנחנו עצרנו הידרדרות קשה במשק והחזרנו את השליטה על האוברדרפט הלאומי. עשינו קיצוץ של למעלה מ-7 מיליארדי שקלים. נדמה לי שהקיצוץ הזה בגירעון, ההקבלה היחידה לו היתה בקיצוץ הגדול בשנות ה-80. אנחנו מתעקשים לעמוד ביעד של הגירעון הפיסקלי. זה קשה, אבל אנחנו מתמידים בזה.

בשנה האחרונה ירד קצב האינפלציה מלמעלה מ-15% במחצית הראשונה של שנת 1996 לקצב התואם יותר את היעדים שלנו – בין 7%-ל-10%, כרגע הוא קצת מעל 10%.

#### רפאל אלול (העבודה):

— — — הרשויות המקומיות

#### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — —

#### היו"ר ד' תיכון:

רבותי.

#### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אנחנו משקיעים השקעה גדולה ברפורמות מבניות. בחרנו השנה שני שווקים – שוק הטלקומוניקציה, כלומר התקשורת, ושוק התחבורה הציבורית. בענף הטלקומוניקציה אנחנו פותחים את תחום השיחות המקומיות לתחרות בינואר 1999. אנחנו פותחים מכרז למפעיל סלולרי שלישי נוסף על שתי החברות שמתחרות היום בטלפונים אלחוטיים. הכרזנו על תחרות לכבלים באמצעות לווין והרחבת מפת שידורי הטלוויזיה לציבור, בין היתר באמצעות ערוצים ייעודיים – ערוץ חדשות בעברית, ערוץ ברוסית, ערוץ דתי, ערוץ בשפה הערבית וערוצים אחרים.

— — — בענף התחבורה הציבורית אנחנו עומדים בפעם הראשונה, נדמה לי למעלה מחצי שנה

#### חיים אורון (מרצ):

יש גידול באבטלה.

#### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אנחנו עומדים להכניס מתחרה נוסף ל"אגד" ול"דן" ולהוזיל בזה את עלות התחבורה ולהעלות את טיב השירות.

רן כהן (מרצ):

---

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש – – –

רן כהן (מרצ):

---

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

---

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

---

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן, קראתי אותך לסדר פעמיים.

## חן כהן (מרצ):

קראת אותי לסדר?

## היו"ר ד' תיכון:

תאמין לי.

## ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, אנחנו נמצאים במהלך מואץ של הפרטה. בחודשיים האחרונים הפרטנו בלמעלה מ-1.3 מיליארד ש"ח, ועד סוף השנה נפריט בלמעלה מ-4 מיליארדי ש"ח – מן הנכסים שמוחזקים בידי המדינה. הכספים הללו עומדים לסייע בבעיות חינוך וחברה, במטלות של קליטת עלייה. בלעדי המיליארדים האלה אי-אפשר לעמוד במטלות הבסיסיות של החברה בישראל.

הפרטנו 17% מ"כימיקלים לישראל", הפרטנו את חברת "יוזמה", הנפקנו מניות של בנק דיסקונט, בהמשך השנה ננפיק ב"בזק". מכרנו את חברת הנפט הלאומית ואת לור"ם. הנפקנו בבנק לאומי, ובעוד שלושה חודשים אנחנו עומדים למכור – מה שבעיני חשוב ביותר – את גרעין השליטה בבנק הפועלים. על מכירת בנק הפועלים מדברים 12 שנה ולא עשו זאת. אנחנו עומדים לעשות זאת. זה בנק ששולט ב-9% מהתל"ג בישראל. המשמעות להפרטה, לגמישות, לחופש בכלכלה הישראלית – מכל הצעדים הללו, המשמעות היא גדולה ועצומה.

## תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — —

## ראש הממשלה ב' נתניהו:

לכל הדברים יש תוספת חשובה — — —

## חיים רמון (העבודה):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אני קורא לך. תלמד מחבר הכנסת שחל, תראה איך הוא יושב בשקט.

### חיים אורון (מרצ):

לור"ם – – –

### היו"ר ד' תיכון:

בסדר, לור"ם עוד לא אושר על-ידי ועדת הכספים.

### זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בויס. אדוני ראש הממשלה, בבקשה.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, בכל שורת הרפורמות וצעדי הליברליזציה, אלה ואחרים שלא הזכרתי, במינהל מקרקעי ישראל, במרכז ההשקעות, במשק המים, במשק הבנייה, בדלק ובדברים רבים אחרים, דברים שהתחלנו ונאיץ אותם, אנחנו פועלים לפי השקפה ברורה: אנחנו מאמינים ביותר חופש, יותר חופש במדינה, יותר פתיחות, יותר מרחב החלטה לאזרח. האזרח צריך להחליט. האזרח הקטן צריך להחליט – הוא צריך להחליט שהוא לא משלם בעד שירותים בלתי יעילים; הוא צריך להחליט מה הוא רואה בטלוויזיה; הוא צריך להחליט שהוא יכול לקרוא מה שהוא רוצה, לשמוע מה שהוא רוצה. לא יכתיבו לו.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

– – –

## ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני יודע שקשה להבין את זה. הוא צריך להחליט החלטות כלכליות שביכולתו להחליט, ולא אנחנו נחליט בשבילו. התפיסה הזאת אולי קשה לחלק מחברינו, אבל אני מאמין, שרוב חברי הבית, שאינם נמנים עם המפלגה של חברת הכנסת גוז'נסקי ותפיסותיה המקובעות, רוב חברי הבית מבינים שזו הדרך להבטיח צמיחה ושגשוג לכל אזרחי מדינת ישראל. הדבר הזה ודאי ינחה את המדיניות שלנו.

## עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

---

## היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אני לא מבין. אתה החלטת לצפצף היום?

## עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

---

## היו"ר ד' תיכון:

אז אני מבקש ממך בפעם האחרונה, אבל באמת בפעם האחרונה.

## עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

---

## היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אבל אתה פוגע בי.

## חן כהן (מרצ):

איפה אבו-מרזוק? זה ממש מעניין.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, אני חושב, אדוני, שבשנה הקרובה כל הדברים הללו יעמדו למבחן. חברי הכנסת יכולים כמובן לשבת באופוזיציה, גם ימשיכו ככה אני מניח שנים ארוכות, אם ימשיכו כך. אבל אני מבקש לסיים את דברי לא בנימה של התפלמסות.

### דליה איציק (העבודה):

או... עד עכשיו זה היה – – –

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני מסיים – – –

### דליה איציק (העבודה):

היינו בהלם.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני מסיים בנימה שבה פתחתי. אני יודע שאתם ישבתם בשקט במשך כל דברי, ולכן אני חייב לחזור ולהדגיש, שכולנו שואפים בסופו של דבר לאותו דבר עצמו – למדינה השרויה בשלום עם שכניה, שכלכלתה משגשגת, שתרבותה פורחת, שמתקיימים בה יוזמה חופשית ומשק יצרני בצד צדק חברתי ושוויון הזדמנויות לכל אזרח, תהיה דתו ותהיה עדתו אשר יהיו. אני מאמין, שהמשותף לכל חברי הבית הזה – המייצגים את כל קשת הדעות במדינת ישראל – רב מאוד. האחריות המוטלת עלינו היא להפגין, שחילוקי דעות אין פירושם חוסר כבוד, אין פירושם חוסר יכולת לנהל דיאלוג תרבותי, אין פירושם ביטול דעתו של בר-הפלוגתא.

הבמה הזאת, יש להודות, לא שימשה תמיד דוגמה ומופת ראוי לתרבות ויכוח נאותה. אני רוצה לקוות, אדוני היושב-ראש, שהאופן שבו פתחתי את הישיבה הזאת, ולא מה שנתקלנו בו בהמשכה, ייתן את הטון להמשכו של מושב הכנסת הזה – –

### יוסי שריד (מרצ):

יש עכשיו סרט שמראה אותך – – – אולי אתה רוצה לראות אותו?

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

– – ויסמן אולי – ראשית, מפנה בניהול הוויכוח הציבורי בישראל.

### יוסי שריד (מרצ):

– – – על הבמה הזאת. יש סרט שמראה אותך, אז מה אתה מדבר?

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אם ניתן את דעתנו על כך, נרומם את כבוד הבית הזה.

### יוסי שריד (מרצ):

יש סרט – – –

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יוסי שריד, כולם ראו את הסרט.

### יוסי שריד (מרצ):

– – –

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שריד.

### שר הבריאות י' מצא:

חבר הכנסת שריד, יש צילומים שמראים אותך.

### דליה איציק (העבודה):

השר מצא, מזמן לא החנפת לראש הממשלה.

### היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת דליה איציק.

### ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, נדמה לי, שאסור לנו לראות את הכול דרך המפריד והמבדיל בינינו. אני חושב, שיריבות פוליטית אסור לעולם שתגלוש לשנאת אחים ולאלימות. אני מאמין, שאם ניתן את דעתנו על כך, נרומם את כבוד הבית הזה בעיני העם ואת חוסנה ואת כבודה של הדמוקרטיה הישראלית.

### נעמי חזן (מרצ):

— — — פילוג — — —

### דליה איציק (העבודה):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

רבתי.

### ח כהן (מרצ):

לא הבנתי מה המסקנה.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מה המסקנה המדינית?

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — — מדינת פלשתינ — — —

### היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, חברי הכנסת.

### ח כהן (מרצ):

— — — סקירה מדינית — — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שמעון פרס, בבקשה. ועדת הכנסת הקצתה שעתיים לדין סיעתי. בבקשה.

### שמעון פרס (העבודה):

כבוד הנשיא, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני דווקא מוכרח להגיד ביושבי על ספסלי האופוזיציה, שהתרשמתי עמוקות מהמאמץ האינטלקטואלי הנוגע ללב של ראש הממשלה למכור חבית חרדל כשק סוכר. זה הרשים אותי עמוקות – כושר המכירה וגם חוסר הדמיון שבין שני המוצרים. אני חייב להגיד, שעדיין יש לזה שוק מוכרים, אם כי שוק הקונים הולך ומצטמצם.

למעשה קראתי בכמה עיתונים, שיש קיפאון בתהליך השלום. אין קיפאון, יש הידרדרות דינמית. במשך ארבע השנים, בממשלה שהקים יצחק רבין, היה תהליך שלום. עכשיו זה שנה יש תהליך של ריב ומדון.

### שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

### שמעון פרס (העבודה):

בפנים ובחוץ, לאן שתפנו, בכל מה שתיגעו – ריב, מדון, שנאה, חיץ, חוסר תקווה.

### שאול יהלום (מפד"ל):

אצלכם היה תהליך רמייה. זה מה שעשיתם.

### קריאות:

---

### שמעון פרס (העבודה):

אני יכול למנות מריבות על גבי מריבות. תגיד לי, אדוני ראש הממשלה, איך אתה מעז כאן להתייצב על הבמה ולשיר סרנדה של אחדות? איזו אחדות? אתה אומר לנו שאנחנו מתייצבים לימין הרשות הפלשתינית? אנחנו מתייצבים לצד הילדים שלנו – לא רוצים מלחמה. גם אם תגיד דבר והיפוכו, זה הצד שלנו. אל תחלק לנו מחמאות ואל תטיל עלינו משימות ותגיד שאתה רוצה אחדות. איזו אחדות אתה רוצה? אתה רוצה להסית ולפלג. אתה בא, מטיף לנו מוסר על אחדות. מי יצא ערב הבחירות ואמר שנפלג את ירושלים? אתה מפלג את ירושלים, לא אנחנו. עשית ממנה קונטרברסיה אחת גדולה – בין יהודים לבין ערבים, בין יהודים לבין יהודים. אנחנו פילגנו את ירושלים? איחדנו אותה, בנינו בה, הכנסנו בה סובלנות ואיזון.

אתה מדבר על שלום וביטחון? את השלום כבר קלקלת, ביטחון לא הבאת. על איזה שלום וביטחון אתה מדבר? הבטחות שווא, ואתה אומר עוד שיש – איך אמרת? הודפי שלום ורודפי שלום. מה, יש הודפי ביטחון ורודפי ביטחון?

### חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

מתי היינו יותר קרובים לשלום – – –

### שמעון פרס (העבודה):

ככה מתחלקים? אני רוצה להגיד – אתה מדבר על מדינה פלשתינית. מה זו אנדורה? זו לא מדינה? מה זו פורטו-ריקו? זו לא מדינה? הלוא אתה כבר דיברת על מדינה פלשתינית. ואיך ירדת לחיינו – לא בוטלה האמנה הפלשתינית. עכשיו היא בוטלה? נתתם להם רובים – לקחת בחזרה?

**זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):**

אז היא לא בוטלה.

**שמעון פרס (העבודה):**

דיברנו על הסגרים, אתה ביטלת את זה? הלוא כל אלה הם דברי הסתה נואלים.

**זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):**

אז היא לא בוטלה. חבר הכנסת פרס, אז היא לא בוטלה.

**שמעון פרס (העבודה):**

לפי דעתי היא בוטלה.

**זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):**

---

**שמעון פרס (העבודה):**

אבו עמר, אתה אוהב שאני אקרא לך ככה – – –

**חיים רמון (העבודה):**

---

### זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

### שמעון פרס (העבודה):

טוב, נו, אני לא רוצה להתווכח. אני מודיע — — —

### קריאות:

— — —

### מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

זה היה המאורע הכי גדול במאה שנה בישראל.

### שמעון פרס (העבודה):

אני מודיע שאני החלטתי לא להתווכח עם חבר הכנסת בני בגין — —

### חיים רמון (העבודה):

— — —

### היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, עכשיו אתה מפריע לחבר הכנסת פרס. תן לו.

### שמעון פרס (העבודה):

— — אני למדתי להעריך את האמת שלו, עכשיו הוא גם בנתיב הנכון, הוא מזכיר לחבריו איך הם שכחו את האמת. תבורך. אני אומר לך — אתה מופיע באופן אמיץ והגון. אתה טועה, אבל טועה לפחות

בדרך מכובדת, לא מטיל את זה על אחרים. אני אומר לך – אני מלא הערכה אליך, אני מקווה שזה לא יקלקל לך בתוך התנועה.

#### זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):

כבר קלקלת.

#### שמעון פרס (העבודה):

אוי ואבוי, אני מבקש סליחה.

#### חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת בגין, יש לך יום רע היום.

#### זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):

---

#### קריאות:

---

#### שמעון פרס (העבודה):

אדוני ראש הממשלה, לא היה ראש ממשלה שכל כך פיצל את העם כמוך. לא היה. כל יום אתה אומר – האופוזיציה אשמה. היתה לך בעיה – מה היה שמו, שם היועץ המשפטי שבעקבות מינויו היתה חקירה?

#### דליה איציק (העבודה):

מיקי בן-יאיר.

### שמעון פרס (העבודה):

לא.

### קריאות:

בר-און.

### שמעון פרס (העבודה):

בר-און, זהו. אתה אומר שבעניין בר-און אתה טעית – אנחנו אשמים. התקשורת אשמה, נכון? אתה טעית – היא אשמה. החוק אשם. אתה טעית – החוק אשם. אתה טעית – בתי-המשפט אשמים. אתה טעית – האופוזיציה אשמה. מפני שאילו כל אלה לא היו קיימים, אתה לא היית טועה, לא היה מקום לטעות. בלי חוק, בלי תקשורת, בלי אופוזיציה, לא היית טועה. הטעות שלך היא שאתה חי במקרה זה בארץ שלא אוהבת טעויות כאלה. אז מה אתה מדבר אתנו על אחדות העם?

אני אומר לך, יש לך בעיה. אתה יצאת למירוץ שלום עם קואליציה שכל חברי הממשלה נעולים בה ב"סנדלי דנבר". אתם ראיתם פעם מירוץ שליחים ב"סנדלי דנבר"? הרי לא יכולת להעביר בקושי שני אחוזים בפעימה הראשונה. זו ממשלה נפעמת אבל לא פועמת. שלא לדבר על אחוזים נוספים. איך תתקדם? הלוא כל הערבים מסתכלים עליך ורואים אילו צרות יש לך. ואם הם לא יודעים, השליחים שלך באים אליהם ואומרים להם בשקט: מה אתם רוצים ממר נתניהו, יש לו קואליציה כזאת. אם הוא יפסיק את הבנייה בהר-חומה, אין קואליציה – – –

### שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

### שמעון פרס (העבודה):

אם הוא יפסיק את ההתנחלויות, אין קואליציה. ואתה צודק, באמת אין לך קואליציה. אין לך קואליציה לשלום, יש רק קואליציה לקיפאון, וכל פריז'ידר בקואליציה הוא גדול יותר מהשני, זה כבר מגיע לדרגה של קרחון. מה יוצא מכל הדברים האלה?

אני אומר לך, בלשונך אתה טועה ובזה אתה מאשים את כל העולם. אתה אומר שאנחנו מתייצבים לצד הפלשתינים; אתה מתייצב נגד העם בשאיפותיו האמיתיות ובצרכיו האמיתיים. זו מריבה אחת.

יש מריבה שנייה, שאני אומר לכם שהיא אולי מן החמורות שידענו, המריבה בעם היהודי. מה אתה קורא לנו לסטטוס-קוו? אתה אומר שכולנו יחד נמנע את הפרת הסטטוס-קוו. התייעצת אתנו? אני לא מדבר על קואליציות, לא יכולת לשאול אותנו בנושא כזה של הפרת הסטטוס-קוו, שבאמת צריך בו אחדות העם? הייתי עכשיו בארצות-הברית של אמריקה, לא ראיתי מחזה כזה של התרחקות, אכזבה והתנכרות. הם שואלים אותנו: בכלל, אתם צריכים אותנו? הסטירה הכי גדולה – – –

#### דוד אזולאי (ש"ס):

— — —

#### שמעון פרס (העבודה):

סלח לי, אל תטיף לי מוסר.

#### דוד אזולאי (ש"ס):

אם היית בממשלה היית עושה אותו דבר.

#### שמעון פרס (העבודה):

אני הייתי בממשלה; הייתי שובר את הראש שלא נגיע לקרע בעם היהודי. היהודים הדתיים, אל תפלגו אתם את העם.

#### דוד אזולאי (ש"ס):

— — —

#### שמעון פרס (העבודה):

אתם אל תפלגו את העם, אל תמעיתו, אנחנו המעט בעמים, מותר גם ליהודים דתיים – – –

#### דוד אזולאי (ש"ס):

— — —

### שמעון פרס (העבודה):

מותר לבקש מיהודים דתיים? אנחנו עם קטן, לא רק עם שסובל מנישואי תערובת, לא רק עם שסובל מהתבוללות, עכשיו אתם גם תביאו פיצול? אי-אפשר להתאמץ? אני רוצה להגיד לכם, שדווקא בעניין העלייה מרוסיה היו ביניכם רבנים שעשו איזה צעדים, גם בעניין יהודי אתיופיה, וזה לא היה פשוט. רוב העם היהודי באמריקה הוא רפורמי או קונסרבטיבי – – –

### משה גפני (יהדות התורה):

אתה הבטחת את חוק ההמרה.

### שמעון פרס (העבודה):

אני הבטחתי לך – – – תישאר תחת גפנך, זה מספיק.

### משה גפני (יהדות התורה):

אתה הבטחת, זה לא יעזור לך.

### שמעון פרס (העבודה):

אני לא זקוק לעזרה, ואם יש עוזר דלים הוא מצוי בשמים, לא במפלגה שלך.

### היו"ר ל' אדרי:

חבר הכנסת גפני, שמענו את ההערה שלך, אדוני, אנא ממך להקשיב, אני מודה לך.

### שמעון פרס (העבודה):

לא ראיתי את העם היהודי נתון ברגש כזה של עלבון, של מחאה. תקראו את המברקים של השגרירים שלנו ותראו מה הם כותבים בנושא הזה, איזה רגש של אכזבה. אני אומר לכם: אתם תמיטו אסון אם תזיזו הצדה מאתנו חצי מן העם היהודי, אסון פוליטי – – –

### משה גפני (יהדות התורה):

אתה מסית עכשיו.

### שמעון פרס (העבודה):

-- אסון אחר, אסון יהודי ואסון היסטורי. מותר לי לפנות גם ליהודים הדתיים: תנו יד לשמור על אחדות העם. אפשר למצוא הרבה מאוד ניסוחים והרבה תשובות, אבל הכול נעשה אצלכם בארוגנטיות, בצפצוף, באי-התחשבות. ניסיתם לבוא אתנו בדברים? לא ניסיתם. תמיד ניסינו אתכם --

### משה גפני (יהדות התורה):

ודאי שכן.

### היו"ר ל אדרי:

חבר הכנסת גפני, אנא ממך, אדוני.

### משה גפני (יהדות התורה):

תשאל את רמון, תשאל את -- --

### היו"ר ל אדרי:

אדוני, עוד לא קראתי לסדר אף אחד ואני אקרא אותך לסדר. אנא ממך, אף אחד לא מקשיב לך בדרך הזאת.

### שמעון פרס (העבודה):

למה אתה לא אומר לו: אחת-שתיים-שלוש -- כפי שעשו לאחרים? אחת-שתיים-שלוש ואין גפן, מה הבעיה? ראיתי איך היושב-ראש הקודם עשה: אחת-שתיים, אחת-שתיים-שלוש -- החוצה.

-- בא ראש הממשלה לארצות-הברית --

### **משה גפני (יהדות התורה):**

אתה לא אומר אמת.

### **היו"ר ל אדרי:**

חבר הכנסת גפני, אתה מאלץ אותי לנהוג כנראה בדרך אחרת.

### **משה גפני (יהדות התורה):**

שיאמר אמת.

### **שמעון פרס (העבודה):**

בא ראש הממשלה לארצות-הברית, הוא לא נפגש עם יהודים, הוא נפגש עם נוצרים. מדוע, מר גפני הגדול, אתה לא אומר לו שכדאי יותר להיפגש עם יהודים מאשר עם נוצרים? אתה לא איש אמת, גדול, מובהק, עמוק? מדוע הוא נפגש עם הנוצרים ולא עם היהודים? מדוע צריך לפגוע בהם? תלמדו גם אתם לשמוע ביקורת.

מריבה שלישית, עם הפלשתינים. אני רוצה להתחיל בדברים קטנים ורוצה לשאול את חברי הליכוד, את הדתיים: מה היה קורה אילו היה ראש הממשלה נפגש עם ערפאת בחודש הראשון ולא מחכה שלושה חודשים? אני רוצה להבין מה היה קורה אילו הוא היה יורד במדרגות ומקבל אותו בפתח הבית בארז? מדוע אתה צריך לפגוע בו? מה זה נתן? עכשיו ערפאת לא רוצה לראות אותך. אתה שולח לו מולכו, מלכים, הכול, והוא לא רוצה לשמוע לך, הוא לא רוצה להיפגש אתך. בשביל מה צריך את זה?

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

גם אסד לא רוצה, גם מובארק לא רוצה.

### **דליה איציק (העבודה):**

גם דוד לוי לא רוצה לראות אותך.

### שמעון פרס (העבודה):

אני רוצה לעסוק בעניין היותר-רציני. תקשיבו להיגיון הצלול של ראש הממשלה. הוא אומר כך: היות שבהסדר הביניים הגענו למבוי סתום, בואו נלך להסדר קבע. מה אתה רוצה לעשות – את המבוי הסתום למבוי קבע? מה יהיה בהסדר הקבע שאין בהסדר הביניים? אתה רוצה להקדים את ההתנגשות? אתה רוצה להקדים את הקטעים, את הקיטוע של המשא-ומתן? מה ההיגיון? אין לו מספיק פרנסה לפעימה שנייה אז איך הוא יקפוץ להסדר קבע? כבר אמרתי במקום אחר, ששני יהודים החליטו ללכת לדו-קרב, אחד שלח לשני פתק: תשמע, אני עסוק, תתחילו בינתיים בלעדי, אני אבוא אחר-כך.

### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

יוסי ביילין – – –

### שמעון פרס (העבודה):

עזוב את זה, אתה בדרך השלישית ואני לשם לא אגיע, אי-אפשר להשיג אותך, מה לעשות? יהיה אלוהים אתך.

### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

גם – – – שלך.

### היו"ר אדרי:

חבר הכנסת זיסמן, לא מקשיבים לך בדרך הזאת.

### שמעון פרס (העבודה):

אני רוצה להגיד לחברי הליכוד שאומרים לנו: אתם על הדברים הנוחים ויתרתם. קודם כול, מי הפריע לכם לוותר? מה שאתם קוראים ויתור – מה ויתרנו? השתחררנו מעול של טיפשות שנשאנו על שכמנו שנים על שנים. שמישהו יסביר לי במה ויתור על עזה זה ויתור ולמה ויתור על עזה זה לא שחרור של אנשים צעירים בישראל מהיות שוטרים וחייילים ברצועה ומטרה לאבנים ולרימונים? מה ויתרנו – עזה נהיתה יותר יהודית ב-26 השנים האלה? פתרנו את בעיית הערבים ב-26 השנים האלה? רק נחשבנו ככובשים, כאנשים שכופים את רצונם בניגוד לרצון עם אחר. בשביל מה? אמר אחד הסופרים שלנו: "הטיפשות איננה מזדקנת". בעזה זו היתה טיפשות שאיננה מזדקנת, 26 שנים, כמו שישבתם בלבנון ואף אחד לא ידע בשביל מה. זה ויתור שיצאנו מלבנון ושלא נהרגים בכל יום אנשים? זה ויתור שיצאנו מעזה ונהיינו שלמים עם עצמנו, אנשי מוסר? ומה, את שכם עשינו יהודית? את יריחו עשינו יהודית?

את חברון עשינו יהודית? אפילו שהתיישבנו ברובע היהודי זו עיר ערבית לכל דבר. אני זוכר את מר נתניהו אומר לנו: אתה מוסר את עיר האבות למחבלים.

אני אומר לך: עשית עבודה טובה במקומנו. אני לא אגיד לך את זה מפני שעיר האבות כל הזמן היתה בידינו. במחבלים – תן להם לטפל. אז אני שואל: על מה אתם מדברים?

אבל יש גם מריבה רביעית, והיא על ירושלים. חברי הכנסת, אחת העלילות השפלות ביותר שהיו במערכת הבחירות – והדם נמשך עד היום הזה – היא שאנחנו רוצים לחלק את ירושלים. לא היה כדבר הזה, להלעז בפני העולם כדי לקבל עוד כמה קולות, שאנחנו רוצים לחלק את ירושלים. אתה הפכת את ירושלים לקונטרברסיה מתמדת, לנושא מרכזי על סדר-היום של יהודים ושל ערבים, שאי-אפשר לצאת מזה בכלל.

אנחנו הצלחנו לשכנע את הפלשתינים לדחות את נושא ירושלים. לא היתה בכלל בעיה של בנייה, וגם בעניין הבנייה, אם שר החוץ אמר שאתם רוצים לבנות לערבים, מדוע לא נדברתם אתם? גם בעניין המנהרה, מדוע לא נדברתם אתם? מדוע בחושך? מדוע באופן של תגרה, של העלבה, של חד-צדדיות – ואחר כך יש גם שפיכות דמים.

יש מריבה חמישית, על השטחים, למה ישראל צריכה לתת עדיפות לנגב, או ליהודה ולשומרון, למחצית הארץ הריקה או לחלק קטן מהארץ, פחות מ-20%, שמיושבת, צפופה – – –

### **שאל ילום (מפד"ל):**

---

### **היו"ר ל אדרי:**

חבר הכנסת ילום, אני מבקש ממך, בוא נלמד להקשיב.

### **שאל ילום (מפד"ל):**

---

### **היו"ר ל אדרי:**

החוכמה היא ללמוד להקשיב, אדוני.

**שמעון פרס (העבודה):**

איזה ריב אנחנו צריכים לריב – –

**חיים רמון (העבודה):**

---

**היו"ר ל אדרי:**

אני מבקש, חבר הכנסת רמון, אל תסייע לי.

**שמעון פרס (העבודה):**

– – עם התושבים הפלשתינים או עם השממה המדברית?

**מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

---

**היו"ר ל אדרי:**

חבר הכנסת איתן, עד עכשיו התנהגת בסדר. מה קרה?

**מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

---

**היו"ר ל אדרי:**

חבר הכנסת איתן, אף אחד לא מקשיב לך בדרך הזאת. אני מצטער.

**שמעון פרס (העבודה):**

מריבה שישית – – –

**קריאות:**

– – –

**היו"ר ל אדרי:**

אנא מכם, אנא מכם, נקשיב בנחת.

**שמעון פרס (העבודה):**

– – – עם ארצות-הברית של אמריקה.

**שאל יהלום (מפד"ל):**

– – –

**חיים אורון (מרצ):**

– – –

**היו"ר ל אדרי:**

חבר הכנסת אורון, אתה לא מסייע לי. אני מודה לך. תודה.

**שמעון פרס (העבודה):**

בא ראש הממשלה בפני שני בתי הקונגרס ואמר, שבדעתו לוותר על הסיוע, אומנם בהדרגה – לקחו אותו ברצינות. עכשיו אומרים: תן 50 מיליון דולר. הוא אומר: לא התכוונתי לזה. מה זאת אומרת לא

התכוונת? הלוא יש גם בעיה של אמינות. מה אתה חושב, שחברי קונגרס שוכחים אמירה כזאת? שסתם מוחאים כף? בעד 50 מיליון דולר כדאי למחוא כף, אפילו בעד פחות מזה.

את מה שאמר אתמול שגריר ארצות-הברית, מר מרטין אינדיק, שמדבר בשם ארצות-הברית, אני לוקח ברצינות ואני מציע לכולם לקחת ברצינות. מה הוא אמר? – התפרק גרעין האמון של אוסלו. עכשיו הבעיה היא לא אם זה התפרק בעינינו ולא אם זה התפרק בעיני הפלשתינים; הבעיה היא שזאת התפרקות בעיני ארצות-הברית של אמריקה. זאת הצהרה אמריקנית, שהם הגיעו למסקנה שגרעין האמון התפרק.

**מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

הוא אמר גם שערפאת אינו עושה די במלחמה בטרור.

**שמעון פרס (העבודה):**

חבר הכנסת איתן, תאמין לי שקראתי – – –

**מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

אמר.

**שמעון פרס (העבודה):**

הוא חילק את זה שווה בשווה. סוף-סוף הגענו, באמריקה, לשוויון עם ערפאת – – –

**מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

— — —

**היו"ר אדרי:**

חבר הכנסת איתן, הערת מה שהיה לך לומר.

**שמעון פרס (העבודה):**

— — — זה הישג בלתי רגיל — — —

**מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

— — —

**היו"ר ל אדרי:**

חבר הכנסת איתן, אנא ממך. אני מבקש ממך.

**שמעון פרס (העבודה):**

עד עכשיו, כידוע, באמריקה, היה יתרון לערפאת, סוף-סוף הגענו לשוויון עם ערפאת. אתה שומע מה שאתה אומר? שמתחלקים חצי-חצי?

**מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

— — —

**שמעון פרס (העבודה):**

עכשיו אני רוצה לומר, שאינני מאמין — —

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

— — —

**שמעון פרס (העבודה):**

— — שארצות-הברית תצא נגדנו. ארצות-הברית לא תצא נגדנו. ארצות-הברית תעבור ממדיניות של מעורבות למדיניות של אי-התערבות. מספיק לה.

אני רוצה להגיד, שאני מאזין טוב-טוב למה שאומר הנשיא האמריקני, שאני מכבד אותו, יש לו כבר חזון אחר גם ביבשת האמריקנית, גם בתוך ארצות-הברית. הגברת אולברייט בכלל לא רוצה לבוא לכאן, ודניס רוס מנסה לשמור על איזה ניצוץ של הידברות.

אני אומר שזו בעיה אמיתית בשבילנו. כולנו יודעים, שכדי לשמור על היתרון האיכותי שלנו מבחינה הגנתית וכדי לשמור על השוויון שלנו במשא-ומתן פוליטי אנחנו זקוקים לסיוע של ארצות-הברית, והיה לנו סיוע נלהב. היו ארבע שנים נלהבות של יחסים, ודווקא ראש ממשלה שהתחנך באמריקה, ב-MIT, תראה מה שעשית במשך שנה אחת; איך דלדלת, איך צימקת, איך הורדת, על מה MIT?

יש מריבה נוספת, עם הסורים והלבנונים, וכאן אני רוצה להגיד קודם כול את אמונתי, שאפשר לחדש את המשא-ומתן עם סוריה. אפשר לקחת נוסחה מעומעמת, לא צריך נוסחה בהירה כדי לחדש את המשא-ומתן. אם זה שטחים תמורת שלום, אם זה 242, 338, ואם זה המשך השואו פלנטיישן – אפשר למצוא. אבל אתה רוצה שהסורים דווקא ייקחו עמדת פתיחה שלא תזיק לקואליציה. זאת לא בעיה של משא-ומתן בינינו לבין סוריה, אלא בינך לבין הקואליציה שלך.

אני חוזר ואומר, שהניסיון של לבנון תחילה נכשל תכלית שלילה; אין לו שום סיכוי שבעולם. הדרך היחידה, לדעתי, להגיע להשכנת שלום בינינו לבין לבנון היא הסכם עם סוריה. אפשר לדחות, מחיר הדחייה יהיה מחיר של דמים ולא מחיר של נוחיות פוליטית, ואין טעם לדחות. צריך להחליט באומץ לב, מפני שמה שניתן בעוד חמש שנים או עשר שנים ועוד מלחמה ועוד שפיכות דמים ועוד אובדן חיים בלבנון – אפשר לעשות היום.

#### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — תן לנו הסבר.

#### היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת זיסמן.

#### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

#### היו"ר ר' אדרי:

מספיק. היתה קריאת ביניים אחת — — —

### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

---

### היו"ר ל אדרי:

אני מבקש להפסיק את קריאת הביניים. תודה. אני מודה לך, אדוני.

### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

---

### היו"ר ל אדרי:

תודה רבה.

### קריאות:

---

### שמעון פרס (העבודה):

אילו היה לי זמן, הייתי מגיע להסכם עם הסורים. זה אורך זמן. פשוט לא היה לי זמן, ואני אומר לך זאת בביטחון, ודאי לא פחות משלך. לצערי, לא עמד לרשותי הזמן הדרוש.

עכשיו יש מריבה עם העולם הערבי. אפשר לזלזל בזה. קרו שלושה דברים: מדינות ערביות שמעולם לא רצו להיפגש עם ישראל או להיות בישראל, הקימו יחסים עם ישראל. דבר שני – היתה ועידת קזבלנקה כדי לתת רקע כלכלי לתוכן השלום. לוועידה הזאת הגיעו 2,000 אנשים, מהם כ-1,000 שרים, ראשי ממשלות, מלכים, כ-1,000 מראשי החברות בעולם. בעקבות זאת היתה ועידה נוספת בירדן, וגם נקשרו לא מעט קשרים בוועידה שלישית בקהיר, ואני מפחד שבמערכת היחסים הזאת יקום מזרח תיכון חדש ללא ישראל, מפני שהדברים נתנו את התנופה הדרושה והפנו את תשומת הלב לצד הכלכלי. היתה ועידה בשרם-אל-שיח' נגד טרור. זה הדבר השלישי. באו 13 מדינות ערביות עם ראשיהן – על פעולות טרור שהיו בישראל. האם היום זה לא נראה כבר כמו חלום רחוק? תראה מה שעשית בשנה; גם לקזבלנקה, גם לקשרים עם מדינות ערב, גם בעניין הטרור – איזו נסיגה, איזו הידרדרות.

גם היחסים עם ארצות אירופה הולכים ומתקשים. שוב אין מקשיבים לנו, שוב אין הד לדברינו, ואירופה מילאה תפקיד לא מבוטל בתהליך השלום.

אבל המריבה הכי גדולה היא המריבה העשירית, וזו המריבה עם עידן חדש בעולם.

חברי הכנסת, אנחנו שקועים בטורי הרכילות של העיתונים, בכותרות המקומיות והפרובינציאליות. בינתיים הולך ונבנה עולם חדש לחלוטין. הייתי לא רק בארצות-הברית, הייתי גם בדרום-אמריקה. ראיתי עכשיו את החזון החדש של קלינטון – להקים שוק משותף אמריקני, אם אפשר להגיד: מזרח תיכון אמריקני חדש, מקנדה ועד ארגנטינה – 600 מיליון תושבים יצרנים וצרכנים, 34 מדינות, כמה תרבויות: אנגלית, פורטוגזית, ספרדית, קצת גם צרפתית. זו לא אותה אמריקה. העניין שלה הולך ומשתנה גם בהעדר עבודה או תוצאות במזרח התיכון. אומר לעצמו הנשיא: למה לי להתעסק אתכם? תעשו מה שאתם רוצים, לי יש בינתיים מה לבנות. הייתי באסיה, ראיתי איך הולכים ונבנים שווקים אדירים ביבשת הזאת; איך מדינות שהיו מפגרות עד לפני עשר שנים קמות על רגליהן, מקימות משק חדש, מיישבות את הסכסוכים. מפנים את הקסרקטינים למעבדות, משקיעים בחינוך ילדים במקום באימון צבאות, ורבות מהן הגיעו לדרגות חדשות. שלא לדבר על אירופה.

אני גם רוצה להגיד, שעם כל האכזבות שיש אפילו באפריקה, גם שם יש תופעה שלפני חמש שנים או עשר שנים איש לא היה מאמין שהשחורים והלבנים יגיעו לעמק השווה וינהגו כבוד זה בזה. ואני מוכרח להגיד, ואני עקבתי אחרי מדינאים רבים בעולם, תופעה כזו, מה שעשה מנדלה, לא ראיתי – קם מנהיג של עם שחור שלבנים שחטו את בניו, התעללו בהם בדברים הכי נוראים בעולם, מעמידים את כולם למשפט ואחד אחרי השני קם ומודה במעשים הפליליים והאכזריים ביותר בעולם. והעם אומר: סלחתי. דיברתי עם אחד המומחים שם, והוא אמר לי: תשמע, אדוני, אל תעשה טעות; בכל דרום-אפריקה יש נלסון מנדלה. להם היה יותר סמכות להגיד: אני לא מאמין ללבנים, או ללבנים היתה יותר סמכות להגיד: אני לא מאמין לשחורים. תראו מה קרה בחמש שנים על-ידי שני אנשים אמיצים – מנדלה ודה-קלרק, בניגוד לכל הציניות של העיתונות, בניגוד לכל הסקפטיות, בניגוד לכל המומחים. זו תופעה אדירה. רק כאן יושב עולם ישן נושן, חשדן, חששן, שלא מסוגל להתרומם מאשפתות של זיכרונות לא נעימים.

### **זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):**

אני מבין שאי-אפשר להתרומם לגדלות של ערפאת.

### **דליה איציק (העבודה):**

לגדלות של ביבי.

### **חגי מירום (העבודה):**

— — — לגדלות של מנחם בגין — — —

### **היו"ר' אדרי:**

אני מבקש. חבר הכנסת מירום, אנא ממך.

### **שמעון פרס (העבודה):**

חבר הכנסת בני בגין, ביושר – אני אומר לך: אני עקבתי אחרי ערפאת, גם ליצחק וגם לי היו ספקות אם להיפגש אתו. הוא איש אחר ממה שאתה חושב. תיפגש אתו, שיחה אחת – –

### **מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):**

גם סוחרי הקרקעות חושבים כך?

### **שמעון פרס (העבודה):**

– – אולי תלמד ממנו גם לדבר עם חבריך. אני אומר לך: זה לא נורא. יש לו ראש, והוא חושב, והוא משנה.

### **זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):**

אור ירוק ל"חמאס" הוא נתן ב-9 במרס או לא נתן?

### **שמעון פרס (העבודה):**

הוא לא נתן שום אור ירוק, וגם היום הוא לא נתן אור ירוק. הוא חשב במרס שהוא יכול לפלג את ה"חמאס", והוא טעה. הוא רצה להפסיק את הטרור, ולפי דעתי, גם היום הוא רוצה להפסיק את הטרור. אני לא הולך אחרי החליל שלכם. אני אומר, שלערפאת יש אינטרס להפסיק את הטרור אם יהיה תהליך של שלום, אבל גם לו יש מתנגדים וגם לו יש בעיות. אני בהחלט מוכן לדבר ואינני מסתתר; אינני מתרץ ואינני מפחד, למרות כל מה שאתם אומרים.

### **זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):**

שחרר אנשי "חמאס" או לא?

### הי"ר ל' אדרי:

חבר הכנסת בגין, אני מבקש, אדוני. אפשרתי לך כמה הערות ביניים. אנא ממך, אדוני.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה לא מתבייש?

### הי"ר ל' אדרי:

אנא ממך, חבר הכנסת דראושה.

### זאב בנימין בגין (הליכוד-גשר-צומת):

באיזה עולם חיים...

### שמעון פרס (העבודה):

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת, שלא רק מספר המריבות עלה, גם כלי המריבה השתנו. זה לא מה שהיה. צריך להגיד דברים גלויים על השולחן. במקום תותחים יש טילים, במקום חומר נפץ יש חומרים בלתי קונבנציונליים. זה מצב שונה. יש היום יותר חשיבות, ודאי לא פחות, לבליסטיקה מאשר לטריטוריה. לא חשוב כמה סוריה קרובה וכמה אירן רחוקה, היום אירן עדיין יותר מסוכנת. ואם בכל המלחמות הקודמות עמדנו אדם מול נשק, הפעם נצטרך לעמוד טכנולוגיה מול אדם, טווחים מול מרחקים. ואני אומר, שהנשק הזה נותן יתרון לתוקף, וגורם בעיה למגן.

אנחנו יכולים לראות את זה בלבנון. מה בעצם האופציות שלנו בלבנון כשירים עלינו "קטיושות"? את האמת. אם נשיב כהלכה נקבל ממטרים של "קטיושות" במקומות אחרים. ואם אנחנו רוצים לחסל את זה – צריך לכבוש את לבנון. נכבוש ונצא ונכבוש ונצא? אין תשובה על טווחי הטילים, אלא במערכת יחסים חדשה ומודרנית, שצריך להעז ולהקים אותה, לא במקום כלי ההגנה שלנו, אלא נוסף עליהם, אלא בחיזוק שלהם.

אני לא הייתי רוצה לראות את ארצי – אף-על-פי שאני יודע שפונים אלינו בשם פטריוטיזם מזויף, לנו יש אחריות, לא לרשות הפלשתינית, לילדים ולנכדים של מדינת ישראל, גם לא לך וגם לא לכם – – –

### שאלו יהלום (מפד"ל):

רק לך.

### שמעון פרס (העבודה):

גם לך. אבל אתה מפרש את זה לא נכון.

### היו"ר אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אנא ממך, קצת דרך-ארץ.

### שמעון פרס (העבודה):

אני מקווה שגם לך. אל תציין: אנחנו, אתה, כמשרתים אינטרס אחר חוץ מזה. זה האינטרס, ואין היום סתירה בין האינטרס של ילד ערבי וילד יהודי, ואם יהודייה ואם ערבייה. הם כולם רוצים שלום. אף אחד לא רוצה להיות קורבן לא של טיל ולא של טרור.

חברי הכנסת, אני רוצה להגיד מלה לעתיד. רבים אומרים: זה מוביל למלחמה. אני לא יודע. לפי דעתי, הכלים לנשק החדש נותנים אופציות אחרות. לא צריך מלחמה, חרם, בידוד, איום מתמיד, מדי פעם בפעם טפטוף של "קטיושה" או טיל אחר; עיתוי, כל הזמן לשמור את ישראל בודדת, לעצמה עם עצמה, וגם אין כבר ערך. תסלח לי, אדוני ראש הממשלה, יש צליל נבוב לרטוריקה שלך. אין לה תפוצה יותר. אין מי שמאמין לה. אין מי שמתרשם ממנה. אני לא מאשים אותך, אולי האמנת שרטוריקה יכולה לכסות אוקיינוסים, הקשרים הכי גדולים בעולם. זה לא עובד, פשוט לא עובד. ועם הקואליציה הזאת יש הרשות של רטוריקה נבובה. אין לך אפשרות של קבלת החלטות אמיתיות.

ואני אומר גם לחברי, הסוף יהיה שהשלום ייפול בטרם תיפול הממשלה. ובעיני השלום זו המטרה, לא השלטון.

אשר לאדם הקטן שאתה מדבר בשמו, הוא רוצה להיות מובטל? הוא רוצה להיות נתון לאיום של מלחמה? הוא רוצה לשמוע את הדיבורים הריקים? ואתה יכול לקבוע בשם ההפרטה מה ערכו של אדם? מה ערך בריאותו? מה ערך כבודו? מה ערך ילדיו? מה ערך תקוותו? הכול ממוסחר בחיים? הכול חופשי. הממשלה לא מתערבת. היא ועוד איך מתערבת. ממשלה שמדפיסה כספים מתערבת בכלכלה. אולי המעורב הראשי. ממשלה שמקיימת חינוך מתערבת בחברה, ואין תחליף לזה. מה כל הדיבורים הפשטניים האלה חסרי התוחלת?

חברי הכנסת, יש לי רק רשות להתריע. אין לי ברגע זה שום פתרון של ממש. חובתי להתריע ללא כחל וסרק. כך עשיתי וכך גם אעשה. ואני קורא גם לכם לעשות שיקול דעת מחדש. אל תתחפרו בעמדות מיותרות ונושנות. העולם השתנה. תלמדו גם אתם את השינויים שחלו בו.

### **היו"ר ל' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת שמעון פרס, על דבריך.

### **מזכיר הכנסת א' האן:**

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את צאת נשיא המדינה.)

### **מזכיר הכנסת א' האן:**

נא לשבת.

### **היו"ר ל' אדרי:**

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בדיון. הוקצו שעתיים לדיון סיעתי על הסקירה המדינית של ראש הממשלה. ראשון הדוברים – חבר הכנסת רענן כהן. חמש דקות לרשותך, אדוני. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

### **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי בקשב רב את דבריו של ראש הממשלה. שמעתי, וקשה לי להאמין למשמע אוזני. ראש הממשלה ממשיך לשווק לנו מלים, מלים והסברים. כולם אשמים, כולם לא מבינים, הפלשתינים, מדינות ערב, ירדן, האופוזיציה כמובן, כולם.

אדוני ראש הממשלה, אולי הגיע הזמן שתתעורר; תתעורר לפני שיהיה מאוחר. העם בישראל, כמו נשיא ארצות-הברית, כמו מנהיגי מדינות ערב והעולם כולו, כולם נאשו מההבטחות, מההתנצלויות, מההודאה בטעויות שנמכרות לנו מדי שבוע בשלל הנושאים העומדים על הפרק. הבטחות, הבטחות, והכול ריק מתוכן.

אדוני ראש הממשלה, כבר חלפו מאה ימי חסד. אינך יכול עוד להאשים את הממשלה הקודמת במחדליך. גם התפיסה שהאופוזיציה תמיד אשמה מעוררת היום גיחוך ולעג בציבור. שנה שלמה שלא עשית ולא כלום. שנה שלמה שבה דרדרת את ישראל לשפל מדיני ומוסרי שאין ולא היה כדוגמתו מעולם. איש לא מאמין לך, גם לא חברי מפלגתך, חברי כנסת בסיעתך שלך ובקואליציה שלך. וחמור יותר, אפילו שרי ממשלתך נואשו ממך ומהבטחותיך.

בשאננותך, בשחצנותך ובחוסר ניסיוןך אתה מוביל אותנו במסלול התנגשות ישיר אולי עם שכנינו הפלשתינים ועם מדינות ערב כולן. זו שנה שהתבזזה בלי שום יוזמה, בלי אמון הדדי, בלי שום רצון לפתור את בעיות המדינה. אתה חי במציאות מדומה שאותה אתה יוצר ובה רק אתה לבדך מאמין. אתה מנותק מן המציאות, מנותק מהצרכים האמיתיים של מדינת ישראל.

זהו ראש ממשלה שאולי החברה במדינת ישראל לא ראויה לשכמותו. אתה מדבר על שלום ואינך פועל להשיגו. יותר מכך, במדיניות של חיזוק ההתנחלויות, בטרגדיה של מנהרת הכותל, בעיתוי האומלל של הבנייה בהר-חומה, אתה מרחיק את השלום מאתנו. אתה מוותר על עקרונות ונכסים, ובשל חוסר האמון בך אינך מקבל דבר.

יש לנו טענות לפלשתינים, אך מכיוון שאתה ראש הממשלה אנו באים אליך בטענות. הרי אתה ביהירותך סתמת את כל ערוצי התקשורת עמם. כבוד הנשיא שנכח כאן קודם, אדוני היושב-ראש, הפך שר החוץ של ראש הממשלה, הפך למתווך. איך אתה חי עם זה שאיש לא מעוניין להיפגש אתך? לאיזה ביזיונות אנו צפויים עוד בזירת יחסי החוץ? איזה ראש ממשלה יש לנו.

ישראל נמצאת בבידוד מוחלט בזירה הבין-לאומית. חזרנו לימים קשים שבהם אנו נשענים על תמיכתה של מיקרונזיה. שגרירנו היקר בירדן, עודד ערן, מתפטר. הוא לא יהיה הראשון ולא האחרון. חבריו במשרד החוץ הפסיקו לתפקד בגללך והם מסתובבים ממורמרים ואובדי עצות.

השסע החברתי והעדתי בארץ מאיים על כולנו, ואתה בשאננותך רק מסייע לו. אתה מחלק את העם לאנשיך ולאויביך. במשך שנה אינך משכיל להיות ראש ממשלת ישראל, ואתה מתנהג כאיש כיתתי, חשדן, שאינו מאמין לאיש, אינו נעזר באיש ואינו מסוגל לתפקד ולהעביר החלטות. אתה יושב בראש ממשלה שלא קיימה דיון אחד רציני ומעמיק אשר יבטיח את ביטחונה של מדינת ישראל בכל התחומים, במצב הכלכלי, בתחום האבטלה ובדברים אחרים.

לסיום, אדוני היושב-ראש, אתה ראש ממשלה הראוי לפרס המנהיג הכושל והגרוע ביותר שהיה למדינת ישראל. על כל עוולותיך, על הסירחון הציבורי שהגיע לשיאו במעורבותך בפרשת מינוי היועץ המשפטי, על הבידוד המדיני, על שדרדרת את מדינת ישראל לשפל המדרגה – אנו, סיעת העבודה, מחליטים היום להגיש הצעת אי-אמון רבתי בראש הממשלה הזה. נדמה לי שהמדינה הזאת ראויה לראש ממשלה אחר, וטוב שהדבר הזה יקרה בהקדם האפשרי. תודה, אדוני.

## **היו"ר אדר:**

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת רענן כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית. שש דקות לרשותך, אדוני.

### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער שלא נותר אפילו פליט אחד, להוציא היושב-ראש, מסיעת העבודה, ואף לא שריד מסיעת מרצ, ולכן אני אומנם מדבר לאולם ריק. אבל בכל זאת הדברים – – –

### היו"ר ל' אדרי:

הוא לא ריק.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

למה ריק?

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

מה זה ריק?

### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

סליחה, סליחה. כשאומרים אולם ריק, אין כוונה שאתם לא נמצאים פה, חלילה וחס. אני מכבד אתכם ושמח שאתם נמצאים פה. אלא האולם רובו ריק, רוב האנשים לא נמצאים.

### היו"ר ל' אדרי:

אדוני, יש גם איכות. ונמצאים כאן אנשים וחברי כנסת שמכבדים אותך.

### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

בהחלט. גם אני מכבד אותך.

אבל הדברים בכל זאת צריכים להיאמר, ואני מבקש, אדוני היושב-ראש, לומר אותם. ראשית, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר כמה דברים בעקבות דבריו של מר שמעון פרס. אני עצמי מעריך מאוד

את מר שמעון פרס, את חוכמתו, את מעשיו לאורך כל השנים במדינה, אני מעריך מאוד את פועלו למען מדינת ישראל ומאמין בכל לבי שהוא באמת מתכוון לטוב במדינת ישראל. ואני גם מציע לעצמנו שלא נשכח שהוא היה פעמיים ראש ממשלת ישראל, ואני מכבד אותו מאוד בתור שכזה. חבל מאוד שמפלגתו לא כל כך מכבדת אותו כמונו, לפחות כמוני. הדבר בלט מאוד בוועידת מפלגת העבודה. הצטערתי מאוד לראות את התופעה בוועידת מפלגת העבודה. עקבתי מקרוב אחרי הדברים בוועידה, ושמעתי כיצד בעצם במידה רבה מבזים את מעמדו ואת מקומו של מר פרס כראש מפלגת העבודה.

יש כאלה שסבורים, אדוני היושב-ראש, שאם פרס יהיה למעלה, אז הוא יהיה עוף טורף. וכידוע, לפי התורה פרס הוא עוף טורף. אבל אם הוא יורד אל הקרקע, הוא הופך להיות עוף מוזר. הוא בסך הכול עוף, לא טורף אף אחד. אבל נראה שיש שם מי שחפץ להוריד אותו אל הקרקע. וכפוליטיקאי קשה לי גם להבין האם זו תורה וזה שכרה.

### **אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):**

בכל מקרה זה עוף.

### **מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):**

כן, אמרתי. כולנו עופות מוזרים.

אדוני היושב-ראש, אף שהדברים נאמרו פה בחום לב, אני מבקש להיות רגוע ולומר דברים גם לחברים באופוזיציה, ואני שמח שיושבים פה עכשיו חברים גם מחד"ש-בל"ד, גם מסיעת מד"ע-רע"ם. אני רוצה לומר, שבתחום המדיני, שהרי על זה נסב הדיון, אנחנו צריכים לזכור, שראש הממשלה הזה עבר בעצם מעמדה של התנגדות מוחלטת להסכם השלום, להסכם אוסלו, לעמדה של הסכמה, ולאחר מכן של יישום הסכמי השלום, ולאחר מכן לקידום תהליך השלום.

צריך לזכור, רבותי, שמבחינתה של מדינת ישראל, אני חושב שראש הממשלה עשה את הצעדים המתחייבים מתפקידו כראש הממשלה ולקח על עצמו את המחויבויות שהממשלה הקודמת חתמה עליהן. גם אם הוא לא היה שלם אתן לחלוטין בנפשו פנימה, הוא מבין שכראש הממשלה אין לו ברירה: מאחר שהממשלה הקודמת חתמה, חייבים לכבד את ההסכמים האלה. אבל אם הוא היה נעצר פה ואומר: אני מכבד מה שחתמו ותו לא, ולא מתקדם הלאה, אפשר לבוא בטענה. אבל ראש הממשלה לא הסתפק בזה שהוא הסכים. הוא פינה את חברון, הוא חתם על המשך שלוש הפעילות, הוא שחרר את המחבלות מהכלא, מה שלא העזו – – –

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

מה הוא יישם?

**מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):**

אני אומר לך מה הוא יישם.

**אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

מה הוא יישם בפעימה הראשונה?

**מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):**

חכה, הנה אני אומר לך מה הוא יישם. הרי בפעימה הראשונה, בהסכם, לא כתוב כמה אחוזים הוא יישם. הוא נאבק בתוך הממשלה, בקואליציה, מאבק מאוד קשה – ואתה יודע את זה כמוני – שהיישום יהיה באחוזים שנקבעו: 9% – ולא 1% או 2% – שהיה הרבה יותר גרוע. האם הוא היה צריך ללכת בשיטת העז, היה מיישם 1% ואחר כך אומר – לא, אני מגדיל ל-10%? הוא הלך לכל המקסימום שאפשר ללכת תוך הבנה – כשגם בהסכם לא כתוב – שצריכים להגיע להסכמה על אחוז היישום.

אבל נעזוב רגע את הנקודה הזאת – – –

**תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

בפועל זה חסם את המשא-ומתן.

**מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):**

לא, זה לא הוא, לא באשמתו.

**שאול יהלום (מפד"ל):**

– – – 30%, 40%.

**מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):**

תיכף אני מגיע לסיבות.

אבל הדבר החשוב ביותר, ידידי, הוא שראש הממשלה קרא לערפאת ולארצות-הברית לכנס ועידה נוסח קמפ-דייוויד, לדלג על השלבים הבאים במשא-ומתן של אוסלו, לנהל משא-ומתן על הסדר הקבע ולנסות לגמור בבת אחת את הסדר הקבע.

#### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

---

#### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לא, לא. אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת דהאמשה – – –

#### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתה מכיר את הפתגם הערבי – – – תעזו לא לסגת?

#### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת דהאמשה, תן לי רגע להסביר את הקו שלי ותבין. אילו השלבים בהסכמי אוסלו היו בונים בין ערפאת והפלשתינים לבין ראש הממשלה בישראל יחסים של אמון, יש היגיון בתוכנית השלבים – לעשות שלב אחד, אחר כך נסיגה שנייה ונסיגה שלישית, או פעימה ראשונה, פעימה שנייה, פעימה שלישית ואחר כך לעשות הסדר קבע. אבל יש לי הרושם, שבאווירה שנוצרה השלבים האלה רק מזיקים, יוצרים יותר מתח, יותר התנגחויות, יותר התנגשויות ויותר חיכוכים. דווקא במצב הזה אני חושב שנכון עשה ראש הממשלה כשהוא קרא לערפאת: בוא נגמור את העניין הזה. נשב פעם אחת בקמפ-דייוויד או בכל מקום אחר, ננהל משא-ומתן ישר על הסדר קבע ונראה.

#### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אבל הוא לא מפסיק את ההתנחלות. הוא מדבר בססמאות, ובשטח הוא יוצר עובדות מוגמרות.

#### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת סעד, תראה: אני רוצה לחלק את דבריך לשניים.

### שאלו יהלום (מפד"ל):

בכל מקום צריך להתיישב.

### היו"ר ל אדרי:

אני מבקש. אפשרתי כמה קריאות ביניים בלי להתערב. אנא מכם, אנא מכם.

### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת סעד, גם לגרסתך, שאתה אומר שיש עוד התנחלות: במשא-ומתן להסדר קבע נדע פעם אחת איפה אנחנו עומדים. במקום שיוסכם שזה יהיה אוטונומיה, או תחת טריטוריה פלשתינית לא תהיה יותר התנחלות, אז הסדר קבע רק תורם למה שאתה אומר. גם לפי גרסתך צריך לנהל משא-ומתן על הסדר הקבע.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

---

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אבל נתניהו כבר צייר היום את הגבול. אתה יודע?

### שאלו יהלום (מפד"ל):

מה אכפת לך? ישבו על הסדרי הקבע ויראו.

### היו"ר ל אדרי:

אנא, אני מבקש.

### זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

הוא שאל שאלה רטורית.

### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

משום-מה, דווקא ערפאת מתנגד להסדר קבע ונימוקיו עמו. אני לא נכנס לשיקולים שלו. אני מוכרח להגיד לך, שעם כל הכבוד, ואתה יודע שאני תומך בהסכם השלום, אני לא מבין את ההתנגדות הזאת.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

40 שנה – – –

### היו"ר ר' אדרי:

גברתי, אני מבקש. אני לא הפרעתי לך כמה פעמים כשהערת. אנא ממך.

### מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

תמר, כשמישהו אומר: בוא ננהל משא-ומתן על הסדר קבע, הכוונה של זה היא לנסות להגיע להסכם קבע, לנסות להגיע להגדרה מה זו הרשות הפלשתינית, איזה מעמד יהיה לה, מה הטריטוריה שלה, מה התקנות וההסכמים בין ישראל לבינה, כל הפרטים הרלוונטיים. מדוע מישהו צריך להתנגד לעשות את זה במהירות האפשרית? זה היה מונע חיכוכים נוספים בעתיד. אתה אומר – עוד התנחלויות, עוד התנחלויות שיהיו נתונות לוויכוח? זה היה מונע את כל הבעיות. נשב חודש, חודשיים, שלושה, נגמור את העניין ונדע סוף סוף. אולי באמת נגיע לשלום כולל, ושיהיו לנו שקט ושלום ושלווה לשני העמים.

אני מאמין, שיש לפלשתינים אינטרס להגיע לשלום כמו לנו. לנו יש ודאי אינטרס להגיע לשלום, כולנו, וודאי שיש לפלשתינים, אני מניח, אינטרס להגיע לשלום. אחרת אנחנו עדיין נתונים במצב של מלחמה. יש מי שאולי דוחפים אותנו לכיוון הזה בצד הפלשתיני, ואולי גם אצלנו. הדבר היחיד שהגיוני בעיני זה כן לקדם את המשא-ומתן מיידית על הסדר הקבע ולדלג על השלבים הבאים. זה לא חשוב. במקום להתווכח חמש פעמים כמה אחוזים בפעימה הראשונה וכמה אחוזים בפעימה השנייה והשלישית, נגמור בבת אחת את העניין.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

לקיים קודם את ההתחייבויות החתומות.

## מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אם אני אומר לך שאני רוצה לשבת על הסדר הקבע זה אומר שאני לא מקיים את ההתחייבויות הקיימות? זה לא סותר שום דבר. אני אומר לך: בוא נדלג שלב. זה יותר מהר, יותר נכון, יותר טוב. נמנע את החיכוכים, נגיע להסדר.

אבל אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת דהאמשה – אני רוצה לסיים בזה כי זמני תם, אבל היושב-ראש מתחשב בזה שהיו באמצע הערות – שלצערי הרב אולי חלק ברשות הפלשתינית, חלק מהפלשתינים – ואני מדבר לא רק על סמך ניחוש, גם דיברתי אתם, עם רבים מהם, נפגשתי אתם לא פעם אחת ולא פעמיים ושוחחנו על העניינים העומדים על סדר-היום – סבורים שאפשר להגיע להסדר קבע כשהציפיות שלהם מאוד גבוהות. הם רוצים חזרה לגבולות 1967, הם רוצים את ירושלים העתיקה כבירת הרשות הפלשתינית והם רוצים את זכות השיבה. אני, חבר הכנסת דהאמשה, אומר להם, שאני מציע להם לרדת מהעץ הגבוה ולחשוב בהיגיון, אם אלה הם באמת יעדיהם ואם זה הכיוון שהם רוצים להגיע אליו.

אני מאוד מכבד את הרצון שלהם להגדרה עצמית ולחופש, ואני חושב שצריך להגיע לזה, אבל, רבותי, יש לזה מגבלות מסוימות, יש לזה מגבלות שצריך להביא אותן בחשבון משני הצדדים. כמו שאני רוצה להבין את הקשיים של הפלשתינים, הם צריכים להבין את הקשיים של מדינת ישראל. יש דברים שאי-אפשר לצפות להם. אם הפלשתינים יתעקשו על חזרה לגבולות 1967 ועל ירושלים כבירתם, אני אומר לך, חבר הכנסת דהאמשה: לצערי, אם אלה יהיו התנאים, לא יקום שלום. ואני חושב שהפלשתינים יעשו פעם נוספת – אם יתעקשו על הנקודות האלה – שגיאה, כפי שעשו ב-1948 – ואם לא היו עושים אולי לא היינו פה בכלל היום בוויכוח הזה – וכפי שעשו לאחר מכן בקמפ-דייוויד. הרי מרבין הציע להם לעשות אוטונומיה ולנהל משא-ומתן אחרי שלוש שנים עם ועדה של חמישה – אם אתה זוכר, לפי קמפ-דייוויד – ירדנים, מצרים, פלשתינים, אמריקנים וישראלים. אם היו מסכימים אז לאוטונומיה, ולא חשוב, לאיזה סוג אוטונומיה שהוא, כבר מזמן היינו אחרי הסדר קבע. גם אז היתה טעות.

אגב, חלק מהם מודים בזה היום, ואני חושב שהפלשתינים למדו את הלקח ההיסטורי של הרבה מאוד שנים. הם למדו שבאמת שום מדינה ערבית לא דאגה להם. היחידה שבאה אליהם עם הצעה קונקרטית לעשות משהו זו עכשיו ממשלת ישראל, שמציעה להם הגדרה עצמית, גם הממשלה הקודמת וגם הממשלה הזאת. זו פעם ראשונה בהיסטוריה של הפלשתינים שיש להם אולי הזדמנות להגיע להגדרה. הם למדו שבמשך כל השנים השלו אותם כל מדינות ערב, ואני אומר לך את זה באחריות. הן לא עשו למענם דבר. הרי כל יהודה, שומרון ועזה לא היו בידינו לפני 1967. מי הפריע אז להקים מדינה פלשתינית אצלם? אנחנו הפרענו? זה היה הכול בידיהם, למה לא נתנו להם? לא נתנו להם.

אני אומר לך: הפלשתינים הם משכילים, מאוד משכילים, הם פיקחים, ואני מאמין, שאם תהיה להם יכולת, אם נגיע להסכם קבע, הם אולי יקימו פה את הדמוקרטיה הערבית הראשונה האמיתית במזרח התיכון. אני בטוח שהם יכולים להקים מערכת משגשגת, אני מקווה, תוך שיתוף פעולה אתנו ותוך הבנה ותוך הגעה להבנה כבני דודים, לא כיריבים. אם תפיסת העולם של הפלשתינים אומרת שלום, כמו שאנחנו אומרים שלום, גם הם כמונו צריכים לחנך את הילדים שלהם לשלום בבית-הספר ובגני-הילדים וליצור אווירה של שלום ברחוב הפלשתיני ולעודד את תומכי השלום ולעשות פעולות למען קידום השלום ולדלג על הניואנסים של הכבוד העצמי של כל צד. וכן להיפגש ולדבר, וה"ברוגז" לא עוזר לאף אחד. זה רק יוצר רוגז.

גם הטענות על הבנייה בהר-חומה הן לא במקום. למי מפריע אם יבנו שם אלפי דירות ליהודים ואלפי דירות לערבים? למה זה לא יכול להיות כבר מחר נושא בהסדר הקבע? בהסדר הקבע יעלו איזו דרישה שהם רוצים, האם מישהו מפריע לבנות לערבים וליהודים? האם אנחנו צריכים להפסיק את החיים פה, עד שיגיעו למשא-ומתן?

אני מקווה, אדוני היושב-ראש, שלפחות במדינת ישראל יגיעו משני צדי המתרס, הימין והשמאל, להבנות שיכולות להביא לקידום וליצירה של שלום אמיתי. אני חושב שזה אפשרי. ההוכחה לכך, אדוני, היא מסמך איתן-ביילין. הייתי שותף לדיון הזה מטעם חברי הליכוד, אלה שישבו עם קבוצת אנשי המערך. עובדה היא, שברוב הנקודות הגענו להסכמות, להוציא שתיים-שלוש נקודות שיש עליהן חילוקי דעות, וניתן להכריע גם לגביהן. ברוב הנקודות הגענו להבנות ולהסכמות. הדברים לא מנותקים מהמציאות, הדברים נאמרו על בסיס של היסטוריה, של ידע ושל מפגשים עם הצד השני.

### **היו"ר ל אדרי:**

השאלה היא, האם הקואליציה תקבל את המסמך הזה.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

בוודאי לא.

### **היו"ר ל אדרי:**

יש לך התשובה, אדוני.

### **מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):**

בהחלט.

### **היו"ר ל אדרי:**

אני יכול להיות מתווך בקואליציה.

### **מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):**

אני רוצה לומר לך: בוודאי יש גם בתוך הקואליציה ניואנסים והבדלים שונים. אפילו בתוך המפד"ל יש הבדלים שונים. יש עמדתו של שאול יהלום, ויש עמדתו של אברהם שטרן, זיכרוננו לברכה. יש עמדות שונות גם בתוך המפד"ל, וזה לגיטימי. כאשר מפלגה גדלה, ברוך השם היא גדולה עכשיו ואני מקווה שעוד תגדלו, היא אינה יכולה להישאר צרופה מבחינה רעיונית. יש בה מקום לקשת של דעות. טוב שהן תתקיימנה וטוב שיתקיים ויכוח, אבל אם הדבר תלוי בוויכוח בתוך המפד"ל ובתוך הקואליציה, תאמין לי שבסוף נגיע להסכמה. תודה, אדוני.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה. אני מאוד מודה לך, אדוני חבר הכנסת מאיר שטרית. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק וקנין. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום. אדוני, בבקשה, חמש דקות לרשותך. כאמור, אנחנו דנים בסקירה המדינית של ראש הממשלה.

### **יצחק וקנין (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, את נאומי בפתחת כנס הקיץ אחלק לשניים. בחלקו הראשון: מצב המלחמה ההולך ומתמשך בדרום-לבנון. מפה אני רוצה לשלוח תנחומים למשפחות שאיבדו את יקיריהן בתקרית בסוף השבוע וברכת החלמה מלאה לפצועים. חלקו השני: הקיפאון בשיחות השלום עם אש"ף.

חברי הכנסת, ההערכות המתפרסמות מדי פעם בפעם, שלפיהן אין כל סיכוי לנצח את ה"חיזבאללה" בדרום-לבנון, לא רק שאינן מוסיפות כבוד למדינת ישראל, הן אף עומדות בסתירה לאינטרסים הביטחוניים של המדינה. אין ספק שצה"ל יכול להכניע את המחבלים מארגון ה"חיזבאללה" ואת עוזריהם המלבים אש בלתי פוסקת בדרום-לבנון, בתנאי שתינתן הפקודה המתאימה לכך.

בראש ובראשונה על ישראל לשחרר את עצמה מהמגבלות הקשות שקיבלה על עצמה בעקבות מבצע "ענבי זעם". אין טעם לכבד את ההסכם, בשעה שהצד השני מפר אותו כמעט מדי יום ביומו. חלק מהפיגועים מבוצעים מתוך שטחים מאוכלסים, שישראל הסכימה שלא לפגוע בהם. אי לכך, אם לא יושם קץ למצב, הרי שיד ישראל תהיה קצרה מהושיע. על כן, כדי להיערך כנדרש למלחמה עם ארגון קיצוני זה, בשום פנים ואופן אין להשלים עם הערכות שאין בכוחה של ישראל להכות במחבלים עד חורמה.

בכוחה של ישראל לשים קץ להשתוללות של ה"חיזבאללה", כמובן בתנאי שידיו של צה"ל לא תהיינה כבולות בהחלטות מדיניות. על התקפות אויב יש להשיב במלוא החומרה, ולהכות בו עד חורמה.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

...?

**יצחק וקנין (ש"ס):**

אין דרך אחרת. אני לא רואה דרך אחרת.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

מה שלא הולך בכוח, הולך ביותר כוח?

**יצחק וקנין (ש"ס):**

תקשיבי, אם אנחנו נמשיך ונבליג, וניתן להם לעשות את מה שהם עושים מתוך שטח בנוי, מתוך אוכלוסייה אזרחית – – –

**תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

בוא נצא משם.

**יצחק וקנין (ש"ס):**

ידינו כבולות. ואם נצא, מה יהיה?

**תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

יהיה שקט.

**יצחק וקנין (ש"ס):**

את בטוחה שיהיה שלום? אני גר בגבול הצפון 40 שנה, ואני אומר לך בוודאות מוחלטת, שבמשך 40 שנה, גם כשצה"ל היה מחוץ ללבנון, לא היה שקט.

**עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):**

צריך לצאת משם, צריך לרדת מהרמה.

### היו"ר' אדרי:

חברי הכנסת, אפשרתי כמה קריאות ביניים, כעת אבקשכם להמשיך להקשיב.

### יצחק וקנין (ש"ס):

אין דרך אחרת, ידידי חבר הכנסת דהאמשה, כדי לנצח במלחמה המתמשכת בדרום-לבנון. לא נותר אלא לקוות, כי אכן יתקבלו החלטות נבונות על-ידי הממשלה. שכולם יבינו שדם חיילינו אינו הפקר.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

יש החלטת או"ם 425, תבצעו אותה. שכחת אותה.

### יצחק וקנין (ש"ס):

אני לא רוצה להשיב על הדברים האלה, אנחנו די למודי ניסיון בדרום-לבנון. שם אין דין ואין דיין.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

לצערי לא למדתם.

### היו"ר' אדרי:

אנא ממך.

### יצחק וקנין (ש"ס):

תגיד לי, אם נצא מחר מדרום-לבנון, בסך הכול מה שנעשה הוא שניתן למחבלים להתקרב קדימה, ומי שגר בגבול הלבנון וחי את האזור הזה טוב מאוד יודע, שאז היישובים יהיו כמו ערי מקלט.

### נסים דהן (ש"ס):

אתה אומר שממשלת לבנון תתפוס את השטח? אין בכלל ממשלת לבנון.

### **יצחק וקנין (ש"ס):**

לנושא השני, הקיפאון בשיחות השלום עם אש"ף: ראש אש"ף יאסר ערפאת אינו מוכן לראות בסביבתו הקרובה את השליח האמריקני דניס רוס, ואכן הוא פנה באיגרת דחופה אל נשיא ארצות-הברית ביל קלינטון, ובה הוא מציע לשגר לאזור את שרת החוץ. אומנם ראשי הבית הלבן דחו את בקשתו של ערפאת, אבל אין בדחייה זו כדי לסלול נתיבים לקראת השלום. בנסיבות הקיימות, לא זו בלבד שהשלום עם אש"ף רחוק מאתנו, אלא שהוא הולך ומתרחק יותר. המפריד בין ישראל לאש"ף הוא מהותי הרבה יותר, כאמור. יאסר ערפאת אינו שלם עם עצם קיומה של מדינת היהודים באזור, ומשאת נפשו לא נשתנתה כבעבר. בשיחותיו עם חבריו הקרובים וכן בהופעותיו הפומביות בפני תומכיו בזירה הערבית האסלאמית הוא אף מדבר על כך בגלוי. הוא עשה זאת מייד אחרי החתימה על הסכם אוסלו, לפני כשלוש שנים, ובעת ביקורו בדרום-אפריקה לא הסתיר את איבתו למדינת היהודים. הוא השמיע שם דברים בגנות הנטע הזר, כהגדרתו, שנטעו היהודים בארץ לא להם – בפלשתינ, כדבריו.

בנסיבות אלה, אין היגיון להמשיך בשיחות עם אש"ף, כאשר כל הזמן נשמעים שני קולות: קול השלום מצד אחד, ומצד שני – הידיים ידי עשיו. על זה נאמר בתהילים: רוממות אל בגרונם – רוממות השלום בגרונם – וחרב פיפיות בידם.

על כן, יישומו של הסכם אוסלו שלבים-שלבים – שיטה זו, שנתגלתה כלקויה, משרתת את אש"ף בלבד. הגיע הזמן לומר לערפאת, עד כאן, ומכאן ואילך יש לבחור בדרך חדשה. לא עוד נסיגות חלקיות המשרתות את ערפאת וחבר מרעיו מארגוני הטרור הקיצוניים. מעתה ואילך יש לחשוף את הקלפים, כדי לבחון האם בכלל ניתן להתקדם בדרך זו לקראת השלום המיוחל. תודה.

### **היו"ר אדרי:**

אני מודה לך, חבר הכנסת יצחק וקנין. כעת אני מזמין את חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת יוסי שריד. חמש דקות לרשותך. אנחנו דנים בסקירה מדינית של ראש הממשלה.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם באמת לא נרצה לנגח את זה, אלא לנתח את הוויכוח בין חלקי הבית כאן, כדי לדעת על מה מדובר, צריך להודות שהממשלה הקודמת – ולא משנה כרגע כיצד קראה לכך: תהליך שלום או לא תהליך שלום – למעשה התחילה בתהליך. הוויכוח העיקרי בין הימין, לצורך העניין, לבין הממשלה היה, כפי שאמר זאת ברמז יושב-ראש האופוזיציה, עדיין, שמעון פרס, האם השטחים שאנחנו רואים אותם כשטחים משוחררים, כמו יהודה ושומרון, הם נטל על מדינת ישראל או נכס למדינת ישראל.

הממשלה הקודמת סברה שמדובר בנטל קשה על מדינת ישראל. לכן, כאשר מוותרים זה לא ויתור. כאשר נסוגים זה טוב מאוד. ואם, לדוגמה, היתה מוצאת את עצמה ממשלת מרצ את רבין, בתמיכת הסיעות הערביות, בסוף התהליך ללא שלום, מפני שלא היו מסתדרים, נניח, על ירושלים, או לא היו מסתדרים על זכות השיבה, אבל כבר בשלוש פעימות היו מוסרים 60%, 70% מהשטח, כולל חברון, הם היו אומרים: אז מה? C, כולל מחצית השטחים שהם היום כולל שכם, כולל כל האזורים שהיו השתחררו משלטון על עם זר. אז מסרנו את השטח, לא ויתרנו על שום דבר, הרווחנו רווח גדול גם ככה. זה הוויכוח למעשה.

ולמעשה הם לא אמרו את זה לעם. זה למעשה היה התהליך שאנחנו ראינו מצד אחד כאסון ומצד שני כרמייה. הם לא אמרו לעם. הם אפילו הסתירו שהם מתכוונים להקים מדינה פלשתינית. אם היום ועידת מפלגת העבודה, באמצע התהליך שלדידם הוא קפוא, מחליטה על מדינה פלשתינית, ואפילו האיש שמתיימר להוביל את המפלגה בססמה שרק הוא יגבר על ביבי נתניהו – ברק, שהוא עצמו דעתו נניח נגד, באות אליו משלחות בראשות חברת הכנסת יעל דיין ומשכנעות אותו, והוא כבר מקבל מדינה פלשתינית, מין דעה כזאת. הוא מתנגד, יעל דיין משכנעת – בסדר; אבל זו בעיה בפני עצמה.

זאת בדיוק הנקודה, אם לדוגמה היה נעצר התהליך באמצעו או בסופו ללא שלום, עם מלחמה, והיתה נוצרת מדינה פלשתינית על 80% מהשטח, היו אומרים: הרווחנו, ועל זה למעשה הוויכוח. אנחנו רוצים על כל נקודה להיאבק, להילחם, ליישב. ואצלנו, כמו שאומר שמעון פרס, חברון עיר ערבית, אז גם עכו וגם יפו היו ערים ערביות לפני מלחמת השחרור ואנחנו שחררנו אותן, ואצלנו המוסר לא מתחלק כך שלשחרר את ארץ-ישראל ולהפוך ערים ערביות לערים יהודיות זה מוסרי, זה נכון וזה צודק וזה ציוני אם זה נעשה עד שנת 1948/49, ואם זה נעשה בשנת 1967 זה לא צודק ולא ציוני וזה מדכא עם אחר וכובש עם אחר וזה לא מוסרי. אצלנו המוסר לא מאבד את עצמו במשך 20 שנה. או שיש משטר או שאין משטר. אם אתה לא מוסרי, תחזיר את מה שלקחת במלחמת השחרור. אם אתה מוסרי בשאלת זכות העם הציוני לשוב לארצו, אז מה זה משנה אם אתה חוזר ליפו העיר הערבית או אתה חוזר לחברון העיר הערבית? ודאי שחברון יותר יהודית מיפו. ודאי שבחברון אבותיכם קבורים, יותר מאשר ביפו.

לכן, ייתכן שהיה כאן הסדר גלוי. ייתכן שאמרו לערפאת: אתה עזוב, לא נעסוק באמת בהסדר הקבע. נחזיר לך כל פעם נתח גדול. עוד 30% בפעימה הראשונה, עוד 30% בפעימה השנייה, עוד 30%. נחזיר לך 90%, תקים מדינה פלשתינית, לא תילחם בטרור. ואם לפחות שמץ מדבריהם היה נכון, אז ערפאת היה נלחם בטרור, היה נפסק הטרור, ערפאת היה הופך על פיה את האמנה הפלשתינית, ערפאת היה מסגיר את הרוצחים, שהם עצמם, כל ראשי הממשלות והיועץ המשפטי של הממשלה הקודמת אמר שזה תנאי עיקרי ושצריך להסגיר. דוד ליבאי הגיש בקשות הסגרה. ויש דוגמאות אין-ספור. הוא היה עומד במספרים של המשטרה הפלשתינית הקרויה משטרה שהיא צבא, אבל לפחות היה עומד במספרים. מה הוא הכפיל את המספרים?

זאת אומרת, כל ראשי הממשלה הקודמת סיכמו מראש שלא אכפת להם מה יהיה באותה מדינה פלשתינית. יהיה צבא פי כמה, יהיה "חמאס", יהיה "ג'יהאד", מי יודע מה יהיה. ולכן זו היתה טעות, זו היתה טיפשות מצד ערפאת לבוא ולדון בהסכם הקבע, כי בהסכם הקבע הכול מתפוצץ על זכות השיבה, על ירושלים. לכן ערפאת לא מסכים לדון על הסכם הקבע, כי הוא יודע שגם בממשלה ההיא ייתכן שהעניין היה מתפוצץ, ובממשלה הזאת בוודאי ובוודאי. ולכן הוא אומר: מה פתאום שאני אדון בהסכם הקבע? כל העם יראה מה אני רוצה, כל העם יראה כמה מהעולם הערבי אני רוצה להכניס לכאן. מוטב להרוויח עוד 30%. וברגע שהוא רואה שהוא מתעמת עם האמת, ובאמת הוא קיבל רק 10% בפעימה הראשונה, ובפעימה השנייה, לצערי הרב, הוא יקבל סדר גודל שאני חושב שצריך להיות פחות, ובאמת הוא רואה שבונים בירושלים ואולי אין לו סיכוי לקבל את ירושלים; וכשהוא רואה

את כל הדברים האלה אין לו ברירה אלא להודות שעם תהליך כזה אין מה לעשות שלום, ולכן מדוע שיתחיל בהסדר הקבע?

כך נחשפת למעשה תוכנית הרמייה של הממשלה הקודמת. לא תהליך שלום היה שם. היה שם תהליך שמטרתו, בסופו של דבר, לא להגיע לשלום. אולי לדידה של מרצ והסיעות הערביות היו מגיעים לשלום, כי היו מוסרים גם את ירושלים ומסכימים לזכות השיבה. אבל אני עדיין מקווה, שבאותו תהליך רמייה למפלגת העבודה לא היה כאן הסדר שבסופו מגיעים לשלום. לדידם כן היו מתפוצצים.

#### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אתה חושב שאתם תובילו לשלום?

#### **שאול יהלום (מפד"ל):**

לא.

#### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אני יודע.

#### **שאול יהלום (מפד"ל):**

אינני חושב שאנחנו צריכים לעשות שלום עם מדינה פלשתינית. ברגע שהעם התחיל בתהליך של הציונות ואמר: אני חוזר למולדתי ההיסטורית, אז ודאי שעם אלה שבאו וגזלו ממנו, במתכוון או שלא במתכוון, ארץ שהיתה שלו, אומנם לפני אלפיים שנה, אבל היא היתה שלנו, ודאי שאם אני בא לגאול מחדש את המקומות שאני ישבתי בהם; אם אני רוצה לחזור לחברון שבה ישבתי, איך אני יכול לעשות שלום? ודאי שאינני יכול לעשות שלום.

#### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

---

#### **שאול יהלום (מפד"ל):**

לפי ההצעה שלנו, השלום היה צריך להיות עם ירדן, וכל האזרחים הערבים צריכים להיות בוודאי אזרחי ירדן. לא שאני נגד שלום, אבל אתה לא יכול לעשות שלום עם ערפאת שבאמצעות זכות השיבה רוצה להחזיר את הערבים שגרו כאן. ודאי שלא.

במשפט סיום אני אומר, צריכה לבוא התפכחות של כל חלקי העם. הסכם אוסלו דינו שייגנז. דינו באמת שלא יהיה קיים. אנחנו צריכים לחזור לתוכניות קודמות שהיו לנו, שבסופו של דבר משאיות את יהודה ושומרון בשליטתה של מדינת ישראל. תודה.

### היו"ר ל' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת שאול יהלום. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחריו – לחבר הכנסת מיכאל נודלמן. עשר דקות לרשותך.

### יוסי שריד (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אתה עדי שרציתי להשמיע את הדברים שאשמיע באוזני ראש הממשלה, אבל הוא איננו כאן. לכן אין כיף כאשר אתה לא משמיע את הדברים האלה באוזניו, אם כי אני לגמרי לא בטוח שלדברים בכלל יש השפעה עליו. אבל טוב, הוא איננו, אז נשמיע את הדברים בלעדיו. מה אפשר לעשות?

יש לנו, אדוני היושב-ראש, בעיה מאוד מאוד רצינית. כשאני אומר "לנו" אני מתכוון לכולנו, בלי יוצא מהכלל: ימין או שמאל, קרובים, רחוקים, ידידים, יריבים, יש לכולנו בעיה מאוד מאוד רצינית עם ראש הממשלה שלנו. הבעיה היא שאיש לא מאמין לראש הממשלה. לא מכיר אדם אחד. כבר עשיתי פעם משאל כאן בכנסת וביקשתי אנשים להתייצב, לקום, להצביע, איש לא קם. איש לא מאמין לראש הממשלה.

אני שואל את עצמי בעצם למה. החלטתי היום להקשיב היטב לדבריו, לנאומו, ולראות אולי מתוך הנאום הזה אפשר ללמוד משהו על הבעיה העיקרית המאפיינת את מר בנימין נתניהו, שזהו איש שאין אדם אחד בכל העולם כולו שרוחש לו אמון.

זה לא היה בארץ. אני מוכרח לומר, אדוני היושב-ראש, זה לא היה בארץ. היו ראשי ממשלות לא מעטים שחלקנו עליהם. אפשר לומר שכמעט לא היה ראש ממשלה שלא חלקנו עליו. על גולדה חלקנו, אבל האמנו למה שהיא אומרת. על בגין חלקנו – לא כאשר הוא הביא את הסכם השלום עם מצרים – אבל האמנו למה שבגין אמר. עם שמיר לא הסכמנו, אני חושב, לאף מלה, אבל האמנו למה שהוא אומר. וכך הלאה וכך הלאה. אז אני אומר, איך בכל זאת קרה שאיש איננו מאמין לראש הממשלה? הייתי אומר, מנשיא המדינה ועד יוסי אולמרט, מבפנים ומבחוץ?

הקשבתי לנאומו של ראש הממשלה והגעתי למסקנה, שבעצם כאשר אתה מנתח כל משפט שהוא אומר, המשפט איננו מחזיק מים, הוא נקוב ככברה, הוא כל כולו הולכת שולל, אחיזת עיניים, והייתי אומר במלה אחת: בלוף. לזה יש מסקנה, אבל למסקנה אני אגיע יותר מאוחר.

הנאום לפרטיו הוא בלוף. כל פרט לעצמו וגם כל הנאום כמקשה אחת. מופיע כאן ראש הממשלה היום ואומר: אני רוצה לנאום היום נאום פייסני, נאום מלכד, משתף, נאום שאין בו כדי להתווכח עם האופוזיציה. בסדר, זה אולי נשמע לי קצת מוזר, בכל זאת יש בעיות מאוד מאוד רציניות על סדר-היום הלאומי שלנו, איש איש והשקפתו, יש ויכוח, לא צריך להסתיר את הוויכוח. אי-אפשר להסתיר את הוויכוח גם במסווה של איזה מין קונסנסוס שאיננו. אבל בסדר, חשבתי אולי זו הבחירה של ראש הממשלה היום. נואם ראש הממשלה שתי דקות ברוח לכאורה פייסנית ואחר כך משתלח באחד הנאומים הארסיים, ואני אומר, הרי זו בדיוק הבעיה של ראש הממשלה, שלרגע אחד דבריו אינם מחזיקים מעמד. הכול כסות, הכול מסווה, הכול הולכת שולל. הוא אומר לך שהוא נואם נאום אחד והוא נואם נאום לגמרי אחר. זה באשר למכלול.

אבל אחר כך יש דברים שהם כביכול פרטים, אבל הם אינם פרטים כלל ועיקר. קודם כול, ראש הממשלה מצא לנכון לדבר על הפוסט-ציונים – "אין חלקי עם הפוסט-ציונים". אבל מאוד מעניין שראש הממשלה לא מצא לנכון לפנות אל אלה שעוד לא הגיעו בכלל אל הציונות מימיהם, ועוד עכשיו מעמידים איזו העמדת פנים, נואלת אגב – הוא אומר נואל, צריך לומר נואל, אבל זה באמת פרט קטן – העמדת פנים נואלת, מגוחכת, מבזה, שהם היורשים של הציונות. אריה דרעי הוא היורש של הציונות. על הפוסט-ציונים יש לו מה לומר, על אלה שמעולם לא עמדו במקום של הציונות אין לו מה לומר.

אחר כך אומר ראש הממשלה, שימו לב למשפט מאוד מעניין. החלטתי פעם לעשות ניתוח טקסטואלי של הדברים, כמעט תחבירי. הוא אומר: אנחנו הפסקנו – אנחנו, הממשלה שלו – אנחנו הפסקנו את הכניעה לאלימות. ריבונו של עולם, אדוני היושב-ראש, הרי עדיין זכורים, אולי לראש הממשלה לא זכורים, עדיין זכורים לנו היטב בחרדה ובעצב האירועים הטראגיים של ספטמבר שנה שעברה. 80, 90 קורבנות מכאן ומכאן, ישראלים ופלשתינים. 15 חיילים נהרגו על לא דבר, על המנהרה המטומטמת הזו של אהוד אולמרט הם נהרגו. ואחרי זה מה היתה הבעיה? ראש הממשלה הפסיק את המשא-ומתן? מה זאת אומרת לומר: את הכניעה לאלימות הפסקנו? הרי הוא רץ אחרי ערפאת. הבעיה היתה שערפאת לא רצה לראות אותו לפרק זמן.

תגובתנו תהיה שונה על אלימות – איזו תגובה שונה על אלימות? מה התגובה השונה על אלימות?

השקר היותר-גדול של ראש הממשלה היום, גם כאן וגם במקום אחר ששם הוא דיבר, הוא אומר: המשא-ומתן נפסק בגלל הטרור. אדוני ראש הממשלה, זה שקר. המשא-ומתן לא נפסק בגלל הטרור. המשא-ומתן נפסק בגלל הר-חומה והפעמה הראשונה. הרי ראש הממשלה מחזר אחרי ערפאת. נשיא המדינה נפגש עם ערפאת בברכתו של ראש הממשלה. שר הביטחון בממשלה הזו של ראש הממשלה הולך להיפגש עם הפלשתינים כדי להכשיר את הקרקע למשא-ומתן. מולכו נוסע לשכם כדי לראות אולי אפשר לעשות משהו בתנאים הבלתי-נסבלים האלה. אלא מה? ערפאת מסרב לחדש את המשא-ומתן. מה, ביבי? ביבי מסרב לחדש את המשא-ומתן? ערפאת מסרב לחדש את המשא-ומתן. טוב, רע, מוצדק, לא מוצדק, אם יהיה לי זמן אדבר גם על זה. הוא אומר שהמשא-ומתן נפסק בגלל הטרור, אז מה הפלא שלא מאמינים לראש הממשלה? בלוף אחרי בלוף אחרי בלוף.

אחר כך הוא אומר לאזרחי מדינת ישראל, שוודאי חלק מהם שומעים את הדברים שנאמרים כאן היום, הוא אומר: ערפאת ואנשיו, הרשות הפלשתינית ואש"ף, ניסו באו"ם ונכשלו. איך אפשר לומר דבר כזה, "ניסו באו"ם ונכשלו"? אני לא יודע, לפי מיטב זיכרוני, נוסף על ארצות-הברית הת"י צבה לימיננו גם מיקרונזיה. יחד היינו שלושה. נו, זה באמת יפה, זה אחד ההישגים המדיניים.

היום נאמר במקום אחר, שאנחנו חזרנו בכלל איזה 30, 40, 25 שנים אחורנית. עכשיו כשאנחנו נוסעים לחוץ-לארץ, כולל חברי כנסת, מכובדים ועזי נפש, לכל מיני ועידות, אני שומע ברדיו עכשיו ידיעות שכבר לא שמענו הרבה מאוד שנים, שחברי הכנסת ובוודאי ראש הממשלה, מה יש פה לדבר, הדפו את מתקפת הערבים. לא שמענו דברים כאלה הרבה מאוד שנים. הדפו את מתקפת הערבים. אז מה זה "ניסו באו"ם ונכשלו"? הם ניסו באו"ם והצליחו. כל הקהילייה הבין-לאומית, רובה ככולה, כולל ארצות-הברית, מקבלים יותר – אומר את זה בלשון המעטה – את העמדה הפלשתינית מאשר את העמדה הישראלית, את הגרסה הפלשתינית יותר מאשר את העמדה הישראלית. איך אפשר לומר דבר כזה לאומה?

מתעורר בך הרצון לומר לראש הממשלה בעצם מי הוא ומה הוא. כאשר בלוף רודף בלוף, בלוף אחר בלוף, כבר נגיד שהוא בלופר. נקרא לילד הזה בשמו ונגיד שהוא בלופר. ראש הממשלה הוא בלופר, ולכן אף אחד לא מאמין לו.

ראש הממשלה מדבר על קור-רוח. היום הוא דיבר על קור-רוח. אני לא חושב שאני אדם קר-רוח, אגב. אני לא חושב. אבל ראש הממשלה יכול לייחס לעצמו קור-רוח? הוא אומר: אנחנו מנהלים את זה בקור-רוח. הכול רשום. ראש הממשלה ידוע כאדם שמנהל עניינים תחת לחץ בקור-רוח? אני זוכר אותו רץ אל אולפני הטלוויזיה בכמה הזדמנויות, פרטיות וציבוריות, ולא הייתי אומר שהתנהגותו הצטיינה בקור-רוח. אדם כזה יכול לומר על עצמו "אנחנו מנהלים עניינים בקור-רוח"? נתקף תיכף ומייד בפאניקה, מאבד את העשתונות, לא יודע מימינו ומשמאלו, לא יודע כבר לאן הוא רץ. וכשביבי נתניהו לא יודע לאן לרוץ, לאן הוא רץ? לאולפן טלוויזיה. נו, לאן עוד אפשר לרוץ? הוא רץ לאולפן טלוויזיה. זה קור-רוח?

בנאום הפיוס והפשרנות והליכוד הלאומי והרצון הטוב הוא אומר, שהאופוזיציה מתייצבת תמיד באופן אוטומטי, אני מצטט, לימין העמדות הפלשתיניות. אחר כך הוא אומר, הבלופר הזה, שנעלה את המשא-ומתן עם סוריה על הפסים. איך הוא יעלה את המשא-ומתן עם סוריה על הפסים? אולי שייתן לנו רמז? כבר שנה שלמה, כבר שנה, איך הזמן לא עובר. שנה האיש הזה ראש ממשלה. כל פעם הוא אומר לנו מחדש שהמשא-ומתן עם סוריה זה עניין של או-טו-טו. הרי אנחנו יודעים שאין לדבר הזה שחר. מה, אנחנו לא שייכים למקום הזה? אנחנו לא מתמצאים בסוגיות שעומדות על הפרק? אין לנו מקורות אינפורמציה? אנחנו לא יודעים שהכול תקוע, שהכול סתום?

ואחר כך ראש הממשלה גם דיבר על האזרח הקטן. אני נורא אוהב את הביטוי הזה – "האזרח הקטן". הגדול ביבי נתניהו מדבר על האזרח הקטן בקשר להשפעת ההפרטה על החופש של האזרח הקטן. הרי האזרח הקטן, זה שהוא קורא לו האזרח הקטן, מן הסתם הוא קורא לו אזרח קטן מפני שהוא משתכר אולי 2,500 שקל בחודש, אולי 2,000 שקל, אולי 3,000 שקל. איזה חופש של האזרח הקטן? על איזה חופש הוא מדבר? על החופש מן המצוקה, מן העוני, מהקו הזה שמעיק לו על הראש עד שהוא מכריע אותו? איזה חופש? השוק החופשי, האיש הזה, שראש הממשלה קורא לו האזרח הקטן, ינוע בו באופן חופשי ויעשה את כל הטרנסקציות... על איזה חופש מדובר? איזה אדם זה ראש הממשלה?

## ח כהן (מרצ):

זה אם הוא משתכר. אם הוא מובטל, גם זה אין לו.

### יוסי שריד (מרצ):

כן, גם זאת הערה חשובה.

עומד ראש הממשלה ומספר שהפריטו את חברת יור"ם. שאלתי את ג'ומס – – –

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

איזה יור"ם? לור"ם.

### יוסי שריד (מרצ):

סליחה, לור"ם. לא שמעתי את השם. אני מכאן, אני נמצא בארץ שנים רבות יותר מראש הממשלה, הרבה יותר שנים, ולא שמעתי על חברת לור"ם, מה לעשות. אמר לי ג'ומס, שהוא יודע הכול, שזאת חברה של 30 איש ברמלה או בלוד, אני לא יודע. על זה הוא מספר לנו.

אבל בכל זאת, ראש הממשלה, יש עלייה באבטלה בשיעור של 40%. אם אתה רוצה שנאמין לך, אם אתה רוצה שנתייחס ברצינות לדברים שלך, תציג את הדברים כפי שהם. לא על-פי השקפתי, אבל בכל זאת הרי יש אמיתות, יש עובדות, יש מספרים, יש נתונים. תגיד: יש עלייה באבטלה, אבל יהיה נהדר.

אדוני היושב-ראש, פרס הזכיר את זה, אני הזכרתי את זה היום במקום אחר. שואלים: למה לא מאמינים לראש הממשלה, איזה עוול גורמים לאיש התם והישר הזה ראש הממשלה. יוסי אולמרט כבר הזכיר כאן. הופיע ראש הממשלה בקונגרס האמריקני, לא אשכח את ההופעה הזאת. זה עניין של טעם, אני לא יודע איך אתם, אני מאוד התרשמתי מן ההופעה הזאת. ראש הממשלה מופיע בקונגרס ואומר: אנחנו נוותר, נתחיל לוותר על הסיוע האמריקני. לו אני הייתי ראש ממשלת ישראל, אני לא חושב שהייתי אומר את זה, כי אני לא חושב שאנחנו במצב שאנחנו יכולים להתחיל לוותר, אבל הוא אמר. מה לא יגיד ראש הממשלה הזה כדי לקבל מחיאות כפיים? תאמינו לי, אתם לא יוצא מן הכלל. עכשיו רוצים ממנו STANDING OVATION 50 יודעים מה הוא ימכור. מחאו כפיים, מיליון דולר לירדן. אני לא הייתי מוותר מראש, אז גם לא הייתי נותן את 50 מיליון הדולר האלה. אבל מה חושבים עכשיו כל מאות חברי הקונגרס על ראש הממשלה הזה? מה הם חושבים עליו – שהוא איש תם וישר ואמין ואפשר לסמוך עליו, או שהם חושבים שהוא שרלטן והוא בלופר והוא אדם שמנסה לאחז עיניים כדי שיעמדו בקונגרס במעמד הזה, משום שלא חושבים על המחר אלא חושבים רק על מחיאות הכפיים של הרגע הזה.

### היו"ר אדרי:

### יוסי שריד (מרצ):

דבר אחרון. אדוני היושב-ראש, אני לא רוצה לנצל את סבלנותך יתר על המידה, והרי סבלנותך ידועה לטובה. אני רוצה רק לומר את הדבר האחרון ובזה לסיים.

רבותי, תראו, עומד כאן ראש הממשלה, והוא יושב במקום אחר, והוא באופן מוזר ביותר זחוח דעת. עכשיו אגיד משפט בעברית, שלוש מלים, אני חושב שאין אדם שלא יבין את הנאמר: ראש הממשלה, אנחנו הולכים למלחמה. אנחנו – זה כל האזרחים של המדינה הזאת, חוץ מאלה שלא הולכים למלחמה, והם יושבים בפינה ההיא. הולכים והולכים. מתקדמים, מתקרבים, מתקרבים למלחמה. אם זה לא ברור, כי לפעמים גם בבית הזה לא ברור, ואולי קודם כול ובראש ובראשונה בבית הזה לא ברור – מלחמה. מלחמה זה אירוע שאנשים מאבדים בו את חייהם, ואפילו ביבי נתניהו לא מסוגל להשיב להם את רוח אפם. זו המשמעות של המשפט: אנחנו הולכים למלחמה.

ואני אגיד לכם על מה אנחנו הולכים למלחמה. אנחנו הולכים למלחמה על התנחלויות, ורק על זה; אפילו פחות מזה, הייתי אומר. אנחנו הולכים למלחמה על הרחבת התנחלויות. משום שלא יתחדש המשא-ומתן בלי שממשלת ישראל תוותר על הרחבת התנחלויות במסווה של עיבוי, ריבוי, "שמיבוי", "מיבוי", אינני יודע מה. זה ברור לחלוטין. ולא יתחדש המשא-ומתן כל זמן שממשלת ישראל תמשיך לנקוט צעדים חד-צדדיים, בלי הידברות, בלי היוועצות, בלי הבנה ובלי הסכמה.

### היו"ר אדרי:

אדוני, אני מצטער.

### יוסי שריד (מרצ):

משפט אחרון. בפעם הראשונה מדינת ישראל תלך למלחמה בגלל הרחבת התנחלויות. אני מזהיר אתכם, הרוב המכריע בציבור לא מעלה אפילו על קצה דעתו ללכת למלחמה על הרחבת התנחלויות. זה בכלל לא מתקבל על הדעת, אנחנו לא הולכים לזה, זה לא בא בחשבון. את המלחמה הזאת מוכרחים למנוע בכל מאמץ.

בסדר, אי-אפשר עכשיו לעשות מה שצריך לעשות. אם נלך לבחירות, אני אפילו לא יודע מי ינצח בבחירות. אני לא יכול לומר בביטחון מי ינצח בבחירות; יכול להיות שהליכוד ינצח. אני לא יכול לומר בביטחון. אבל לפחות, חברות וחברים, בואו ניפטר מהאישי הזה, שאתם יודעים שחייבים להיפטר ממנו.

## היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יוסי שריד, על דבריך. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל נודלמן באותו נושא: סקירה מדינית של ראש הממשלה. עשר דקות לרשותך, אדוני. אחריו – חבר הכנסת אחמד סעד.

## מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו נכנסים עתה לכנס הקיץ של הכנסת. כולי תקווה, כי כניסה זו תיעשה ברגל ימין ובחודשיים וחצי הקרובים נראה במשכן זה פחות כוחניות, פחות אלימות מילולית וזלזול הדדי ויותר תרבות דיון ורצון להקשיב לצד השני.

אומרים שהמהירות היא אחת המחלות הקשות האופייניות לנהג הישראלי והיא גם אחד הגורמים העיקריים לקטל בדרכים. גם בקרב כמה נבחרי ציבור, בעיקר משורות האופוזיציה, המהירות בערוצים המדיניים הפעם היא תופעה שכיחה אך לא פחות מסוכנת.

רבותי חברי האופוזיציה, אני רוצה להזכיר לכם, כי תהליך השלום לא נמדד על-פי מהירות התקדמות אלא על-פי כיוון ההתקדמות והביטחון שהוא מספק. הוא דורש זמן ושיקול דעת. קשיים ועיכובים בדרך הם חלק בלתי נפרד ממנה. לעומת זאת, יצירת לחץ יתר והאשמות המופנות נגד הממשלה בכל עיכוב רק מחלישות את עמדתה של מדינת ישראל במשא-ומתן ומשיגות עקב כך רק תוצאה הפוכה.

בביקורי בארצות-הברית לפני כשבועיים במשלחת חברי כנסת הייתי עד למחזה מבהיל, כשחברי כנסת מהאופוזיציה ביקשו מנציגי הממשל האמריקני להפעיל לחץ על ממשלת ישראל על מנת שזאת תאיץ את תהליך השלום. הייתי נבוך מול התנהגות כזאת, נטולת כל כבוד לאומי, שבה חברי כנסת שיאמר "נו, נו, נו" למדינה שהם מייצגים. גם האמריקנים נדהמו UNCLE SAM ישראליים מבקשים מ-מהבקשה. הרי נורמות כאלה יותר אופייניות לרפובליקות בננות מאשר למדינות מתוקנות שאליון משתייכת גם מדינת ישראל.

על כן אני חוזר ואומר: ישראל בעלייה תומכת בהמשך תהליך השלום ללא חיפזון, באופן שקול ומבוקר, ובעקביות.

מפלגתי תומכת גם במדיניות הליברליזציה וההפרטה במשק המדינה. ליברליזציה זו צריכה להתבצע תוך שמירה על האינטרסים של השכבות החלשות ותוך קיום ההבטחות שהובטחו לעולים – בעיות הדיור הסוציאלי, החינוך, קליטת מדענים, רופאים, מהנדסים, כבוד לוותיקי מלחמה. קיום הבטחותיה לעולים יהיה מבחן נאמנותה של הממשלה, הוא יקבע את יחס העלייה ונציגיה לממשלה הנוכחית. תודה.

## היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת מיכאל נודלמן, על דבריך. רשות הדיבור לחבר הכנסת אחמד סעד, ואחריו – לחבר הכנסת שמואל הלפרט.

אני מבקש להסב את תשומת לבנו – חבר הכנסת שאינו נוכח, לא ייקרא שנית לדוכן הנואמים. תודה. בבקשה, אדוני חבר הכנסת סעד, עשר דקות לרשותך.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בשבוע הבא תמלא שנה לכהונתה של הממשלה הנוכחית, הכושלת, המסוכנת והמגוחכת שבכל הממשלות שכיחנו עד היום.

כאשר בוחנים את הביצועים של ממשלת נתניהו, עולה השאלה: כיצד ניתן להרוס כל כך הרבה בפרק זמן כה קצר?

הנה תקציר טלגרפי בלבד: הצמיחה במשק נפסקה לחלוטין, שיעור האבטלה עולה בהתמדה, מערכות התמיכה הציבורית הנוגעות לבריאות, לרווחה ולחינוך על סף קריסה. שלטון החוק מאוים, העיתונות החופשית גם היא מאוימת, שופטים בכירים גם הם מאוימים. בקיצור, אנו חיים בדמוקרטיה שברירת הנמצאת תחת איום מתמיד, וזאת בגין האקולוגיה האנטי-דמוקרטית שיוצרים הממשלה והעומד בראשה.

ועתה לעניין המדיני – ממעמד מכובד ומרכזי בזירה המדינית ובדיפלומטיה הבין-לאומית, נדחקה ישראל בתוך שנה אחת לפינה מבודדת. ממשלת ישראל בעקשנותה, בסרבנותה, באי-עמידתה בהסכמים חתומים ובהתנשאות הדוחה כלפי הפרטנר הפלשתיני, הביאה את המדינה לבידוד מדיני חסר תקדים. במצב עניינים חמור ומביך שכזה, לא נותר לנו אלא להיסמך באו"ם על מדינת לוויין שולית ונידחת הקרויה מיקרוניזיה. תאמינו לי, שעתיים לקח לי עד שמצאתי אותה על המפה, את ה"מעצמה" הזאת.

### **אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):**

מצאת בסוף?

### **היו"ר אדרי:**

היכן זה נמצא, אדוני? אני פשוט לא יודע.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

באוקיינוס ההודי.

## **היו"ר ל אדרי:**

תודה.

## **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

מדיניות המושתתת על הרצת ההתנחלויות לעולם לא תביא לא שלום, לא ביטחון ולא יציבות, וזה לצערי מה שקורה היום. המחדל המדיני של הממשלה הוא קולוסאלי ומוחלט בכל הרמות – ברמה הניהולית וברמה הפרסונלית.

הנה, רק לפני ימים אחדים התפטר השגריר בירדן, בטענה שמשגריר הוא נהפך למרכזן ולפקיד זוטא המתאם פגישות, ורק חלק מן הפגישות. גם השגריר הקודם תיאר מצב מביך המתאים למחתרת ולא למדינה, מצב שבו השליחים של ראש הממשלה נפגשים בחשאי, בהיחבא ובגנבה, ועוד בלילה, עם עמיתיהם הירדנים, תוך עקיפת שגריר נבחר. כך לא מתנהלת מדינה מתוקנת.

אשר למשא-ומתן עם הפלשתינים – כאן המצב חמור מכול. הקיפאון מוחלט, העקשנות והסרבנות של הממשלה נמשכות, הייאוש גובר, האלימות בפתח. המשבר הולך ומעמיק והגיע לשלב מסוכן מאוד. הנה רק הבוקר אומר השגריר האמריקני את מה שהכול יודעים זה זמן – ששאריות האמון בתהליך המדיני אף הן נתחסלו, והתהליך שבק חיים. כי בלי יישום הסכמים והכרה בזכויות הלגיטימיות של העם הערבי הפלשתיני למדינה עצמאית משלו אין מוצא מהמשבר.

כדאי גם להזכיר את ההסלמה בלבנון ואת המחיר היקר, הכאוב והמיותר שמשלמת ישראל על הכיבוש בלבנון ועל הקיפאון בערוץ הסורי. רק אתמול התפרסמה בעיתון "הארץ" הצהרתו של פקיד ממשלתי בכיר – לא הזכירו את שמו, אבל הוא מודה שישראל הגיעה בלבנון למבוי סתום ואין מוצא מהמצב הזה אלא ביציאה מלבנון.

## **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

ומה יקרה אז?

## **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

יהיה שלום, תאמין לי, ויהיה ביטחון. עם הכיבוש אף פעם לא יהיה לא שלום ולא ביטחון.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

---

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

שמעת מה אמר מנהיג ה"חיזבאללה"?

### היו"ר ל אדרי:

חבר הכנסת בדש, אפשרתי לך קריאת ביניים.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אני רוצה להזכיר לך שה"חיזבאללה" וה"חמאס" נבראו אחרי הכיבוש הישראלי. לפני זה הם לא היו. זאת האמת.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אפשר להמשיך להפגין שאננות, לחזור ולדקלם סממאות שהעולם כולו נגדנו ושהכול קנטרנות וביקורת אופוזיציונית. אני אומר שהמשמעות של ההידרדרות המדינית היא סכנת מלחמה כוללת.

לפיכך, לא נותר לי אלא לקבוע, שממשלת ישראל לא נוהגת כממשלה נבחרת, מבוקרת ושקולה, אלא כחבורת פירומנים. תודה רבה.

### היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת אחמד סעד. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו – לחבר הכנסת יהודה הראל. עשר דקות לרשותך, אדוני.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה להודות לראש הממשלה על פנייתו לכל חלקי הבית לשמור על אחדות העם ועל שלמותו ולשמור על סטטוס-קוו. אחדות העם היהודי ושלמותו חייבות להיות מעל לכל ויכוח.

בהזדמנות זו אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת שמעון פרס, שדיבר היום בהתרגשות גדולה נגד פילוג העם היהודי, כי בהיותו ראש ממשלה הבטיח לנו חגיגית לתקן את חוק ההמרה. זה היה לפני שנה וחודשיים בדיוק. לפני חודשים מספר נפגשנו שוב עם ראשי מפלגת העבודה והבטיחו לנו שוב שיתמכו בחוק ההמרה וזאת מתוך הכרה שיש לשמור על שלמותו של העם היהודי.

#### **יונה יהב (העבודה):**

מי זה ראשי מפלגת העבודה? עם מי נפגשת שם?

#### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

עם כל אלה שהם בראשות המפלגה.

#### **נסים זיילי (העבודה):**

שמות.

#### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

אהוד ברק, חיים רמון, יוסי ביילין ועוד, וכולם הבטיחו – – –

#### **נסים זיילי (העבודה):**

כולם הצביעו נגד.

#### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

תגיד גם אפרים סנה ושלמה בן-עמי, שיהיה מאוזן.

#### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

גם אפרים סנה. אני בטוח שהם לא יתכחשו לכך, כי הם אנשים הגונים. הם לא יכחישו את זה.

### **נסים זיילי (העבודה):**

הם הצביעו נגד.

### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

אתה שמעת שמר שמעון פרס לא הכחיש שהוא הבטיח לנו לפני שנה שהוא יתמוך בחוק, ואתה כמזכיר מפלגה בוודאי יודע שהוא הבטיח לנו, ולא פעם אחת, שהוא יתמוך בתיקון החוק.

### **נסים זיילי (העבודה):**

זה לא מה ששאלתי, אבל לא משנה.

### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

אתה ודאי יודע חד-משמעית ולא תכחיש את זה – כי אתה אדם הגון – שהוא הבטיח לנו, ולא פעם אחת, שהוא יתמוך בחוק.

### **נסים זיילי (העבודה):**

אני יכול לומר לך שאתי אף פעם לא דיברתם, התנגדתי לזה.

### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

לא אמרתי שדיברנו אתך, אבל אתה יודע ששמעון פרס הבטיח לתמוך בחוק ההמרה.

### **נסים זיילי (העבודה):**

אני יודע מה הוא הבטיח.

### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

אתה רוצה לומר שהוא לא הבטיח?

### נסים זילי (העבודה):

אמרתי שאני יודע מה הוא הבטיח.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

בסדר גמור.

זאת מתוך הכרה שיש לשמור על שלמותו של העם היהודי. לכן הופתעתי מאוד מדבריו של מר שמעון פרס היום.

אדוני היושב-ראש, הודעתו המדינית של ראש הממשלה הדגישה שוב את המשבר הקיים עתה ביחסים עם הרשות הפלשתינית. לא זו בלבד שהמשא-ומתן המדיני אינו נמשך ואף נתון במחלוקת קשה, אלא שגם שיתוף הפעולה הביטחוני, שבעבר היה קיים גם בשעות משבר, שוב אינו פועל.

מובן שהדברים לא קורים בחלל ריק. מבחינת הפלשתינים הסיבה להפסקת המשא-ומתן היא הבנייה בהר-חומה, אבל לא זו האמת. כאן המקום לומר שוב ובצורה ברורה, כי לא יעלה על הדעת שישראל לא תוכל לבנות בירושלים בכל חלקי העיר.

אדוני היושב-ראש, איזה פרטנר יש לנו אשר רוצה לאסור עלינו בניית שכונה בירושלים? האם בהבל-פה אפשר להפוך בנייה בירושלים להקמת התנחלות חדשה? אבל כפי שכבר אמרתי, כל העניין של הר-חומה לא היה אלא עילה, מבחינת הפלשתינים, לפוצץ את המשא-ומתן. האמת שונה לגמרי, והיא נוגעת לפרטי המשא-ומתן עצמו.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה מאמין למאמר שפתיך? אני בטוח שאתה לא מאמין למה שאתה אומר.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כידוע, ככל שהתקדם המשא-ומתן בין הצדדים והפעילות בוצעו תוך שינוי פריסת כוחות צה"ל בכל מקום ומקום, כך התקרב המועד שבו יהיה צורך לדון על הסדר הקבע בין שני הצדדים. כאן התברר לפלשתינים, כי אם בעבר היתה ישראל מוכנה לפנות את שכם, ג'נין ואפילו את חברון, הרי שכיום השתנו פני הדברים.

ראשית, הם נדרשו לפעול בתקיפות ובצורה חד-משמעית נגד ארגוני הטרור, לרבות סיוע בסיכול פיגועים ובמניעתם. משלא נעשה הדבר, לא היה אפשר להתקדם. שנית, כאשר המשא-ומתן הגיע לשלבים מכריעים, כבר נשמעו ברקע דרישות הפלשתינים לדיונים על ירושלים, על החזרת הפליטים, על הקמת מדינה פלשתינית ועוד. ישראל דחתה את התביעות הללו וביקשה להתחיל את המשא-ומתן על הסדר הקבע כבר עכשיו. שלישית, מול הדרישה הפלשתינית למנוע בנייה ביהודה ושומרון, מה שנקרא בפיהם "התנחלויות חדשות", וזאת כדי למנוע, לדבריהם, יצירת עובדות בשטח לקראת המשא-ומתן, דרשה גם ישראל שתיפסק הבנייה המסיבית בכל הכפרים והערים ברחבי יהודה ושומרון.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

מותר לשאול אותך שאלה קטנה?

### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

אם זה לא יהיה על חשבוני.

### **היו"ר אדרי:**

בבקשה, אדוני.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

אם הממשלה הזאת לא מסוגלת לבצע את הסכמי אוסלו ואת הסכם חברון, כיצד היא מסוגלת להגיע להסכם קבע?

### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

מה זאת אומרת היא לא מסוגלת? היא לא ביצעה את ההסכם בחברון? היא לא עשתה את הנסיגה בחברון? אני לא מבין מה שאתה מדבר.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

היא ביצעה חלק קטן ממנו.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מה זה חלק קטן?

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

החלק שלי.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

החלק שלכם הוא שאנחנו לא נהיה כאן ולא נתקיים כאן בכלל בארץ-ישראל. זה עדיין חלק קטן בשבילכם.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני אזרח מדינת ישראל וזה החלק שלי.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

הרי ערפאת אמר בצורה ברורה וחד-משמעית, שכל ההסכמים שהוא רוצה לעשות עם מדינת ישראל הם כדי להגיע למצב שלא נוכל להתקיים כאן במדינת ישראל ונצטרך לברוח לארצות-הברית. הוא אמר את זה בצורה ברורה וחד-משמעית, ואתה, בתור נציגו של ערפאת, גם סובר כך, אבל אולי עוטף את זה בעטיפה קצת אחרת.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה טועה, חבר הכנסת הלפרט.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אבל זו הכוונה האמיתית שלכם, להגיע למצב שאנחנו לא נוכל להתקיים כאן. ולא מדובר כאן ביהודה ושומרון וחברון, בג'נין ובעזה, מדובר גם ביפו, ברמלה, בחיפה ובתל-אביב.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

חבל עליך, כמה אתה טועה.

### היו"ר ל אדרי:

אני מבקש לאפשר לו להמשיך.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הוא טועה ומטעה.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

שלישית, מול הדרישה הפלשתינית למנוע בנייה ביהודה ושומרון דרשה גם ישראל שתיפסק הבנייה המסיבית בכל הכפרים והערים ברחבי יהודה ושומרון כדי למנוע יצירת עובדות בשטח מצד הפלשתינים. מסתבר שאלפי בתים נבנו על-ידם ביהודה ושומרון במקומות קרובים לצירים מרכזיים ולמקומות שיישארו בידי ישראל גם בתום הסדרי הקבע.

אלו הסיבות האמיתיות לכך שהפלשתינים פוצצו את המשא-ומתן.

ייתכן שהם גם מבינים כי תם עידן המחוות שקיבלו בימי ממשלת המערך ומרצ.

אין ספק שמדובר במצב מדיני עדין וחמור שיש לנווט אותו בתבונה, במיוחד כאשר מולנו עולם שעוין אותנו.

חברי הכנסת, מן הראוי להתייחס שוב אל הפיגועים וניסיונות הפיגוע כלפי ישראל. כל פיגוע רצחני, כמו זה שהיה בתל-אביב, או ניסיון פיגוע כמו זה שהיה אתמול על כלי שיט של חיל הים בצפון, מוכיחים לנו בדיוק מי הפרטנרים שלנו במשא-ומתן.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, אנחנו חייבים לגנות בתקיפות את החלטת הרשות הפלשתינית להטיל גזר-דין מוות על כל מי שמוכר קרקעות ובתים ליהודים ולפעול נגדה. זו שערורייה חסרת תקדים, שעל ישראל לפעול נגדה ללא דיחוי. אם היה קורה דבר הפוך ואנו היינו אוסרים מכירת קרקעות לערבים, היה העולם מזדעזע, היו אומרים שזו גזענות וכדומה. הרשות הפלשתינית חייבת לבטל החלטה זו. אם פניה לשלום. תודה רבה.

## היו"ר ל אדר:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת שמואל הלפרט. רשות הדיבור לחבר הכנסת יהודה הראל, ואחריו – לחבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה. בבקשה, אדוני, עשר דקות לרשותך. כאמור, אנחנו דנים בסקירה מדינית של ראש הממשלה.

## יהודה הראל (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, אינני יודע אם דברי ישכנעו, אבל אני מקווה שהם יהיו ברורים.

## אלי גולדשמידט (העבודה):

איך הרגשת עם נאומו של ראש הממשלה?

## יהודה הראל (הדרך השלישית):

יותר טוב מאשר עם הנאום של הנשיא.

## אלי גולדשמידט (העבודה):

איזה נשיא?

## יהודה הראל (הדרך השלישית):

נשיא מפלגת העבודה.

## אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה יודע שזאת לא תשובה.

## היו"ר ל אדר:

הנשיא אינו נוכח, הוא לא בכנסת והוא לא חבר כנסת. אני מבקש.

### שר הבריות י' מצא:

הוא לא דיבר על נשיא המדינה, הוא דיבר על נשיא מפלגת העבודה.

### היו"ר ל אדרי:

תודה על התיקון, אם זה מה שהתכוונת, אדוני.

### יהודה הראל (הדרך השלישית):

בוודאי.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

ראש הממשלה לא שכנע אפילו את השר מצא.

### היו"ר ל אדרי:

אני רואה שיש פה חברות טובה.

### יהודה הראל (הדרך השלישית):

העמדה שלנו היא, שישראל צריכה לעשות מאמץ גדול להוצאת התהליך מהקיפאון ולהחזרתו למסלול במטרה להמשיך בתהליך הפרדה בינינו לבין הפלשתינים; תהליך שהוא באינטרס העליון של ישראל. ההפרדה הזאת היא לא מחיר שאנחנו משלמים אלא היא האינטרס של ישראל.

מבדיקה מדוקדקת בשטח אנחנו משוכנעים, שישראל יכולה לבצע נסיגות או פעימות משמעותיות באזורים המאוכלסים בצפיפות על-ידי הפלשתינים, לאחד אזורים כאלה בלי לפגוע באזורי ההתיישבות והביטחון החיוניים לביטחון ונועדו להישאר בשליטה ישראלית מלאה. אני אגדיר אותם כפי שהגדיר אותם בנאומי האחרון בכנסת יצחק רבין, זיכרוננו לברכה – בקעת-הירדן במלוא רוחבה, צפון ים-המלח, מדבר יהודה, ירושלים רבתי, דרום הר-חברון וגושי ההתיישבות הגדולים.

אין זה הנושא שאני אתרכז בו, אבל אני חושב שאנחנו צריכים לצאת גם מריכוזי האוכלוסייה בלבנון ולא להיבהל כפי שהפחידו אותנו ביציאה מעזה מטרור או בנסיגה הקודמת שביצע שר הביטחון יצחק רבין מלבנון.

ניתן לבצע גם את הדבר שכל כך חשוב לרשות הפלשתינית – המעבר הבטוח בין רצועת-עזה לבין הגדה המערבית.

אני חושב, שלמשא-ומתן הקשה, שלא ברור אם הוא יסתיים או איך הוא יסתיים, על הסדר הקבע, כדאי לנו להגיע כאשר הרשות הפלשתינית אחראית לחייהם, לפרנסתם, לביטחונם של מרבית הפלשתינים באזורים רצופים ככל האפשר. זה מהווה ערבות הכי טובה לאי-הרפתקנות, לכתובת אחראית מבחינתנו ולהמשך המשא-ומתן. לקראת המשא-ומתן על הסדרי הקבע הכרחי, אולי גם לקראת הפעילות, להגיע להסכמה רחבה, כדי לא להגיד הסכמה לאומית, אבל רחבה והסכמה לאומית, על העקרונות, אולי לא על המפה אבל על העקרונות המנחים לגבי גבולות הקבע של ישראל שאנחנו שואפים אליה.

אני רוצה להגיד, שגם הממשלה וגם האופוזיציה טרם גיבשו עקרונות מנחים לגבי גבולות הקבע של מדינת ישראל. חברים שונים בממשלה ובאופוזיציה יש להם עמדות, אבל אין עמדות לא בקואליציה ולא באופוזיציה. הגבולות האלה צריכים להיות קו אדום למשא-ומתן, ובלי ברירה ישראל תצטרך לעצב אותם גם באופן חד-צדדי.

אני חושב שהוויכוח על הגדרת הרשות הפלשתינית – מדינה או לא מדינה, איננו רלוונטי. הנושא הזה הוא נושא פלשתיני. הפלשתינים יגדירו את ישותם בעצמם והם יקבעו בסופו של דבר אם יקראו לזה מדינה או פדרציה עם ירדן או פדרציה עם ישראל.

מה נשאר לנו? אנחנו עדיין יכולים להיות גורם בגבולות הישות הפלשתינית. ראש הממשלה אמר כאן, שלמדינה יש רשות להכניס כל נשק שהיא רוצה וכו'. גם אם היא תיקרא רשות, והיא תחתום שהיא לא תכניס נשק, מה הערבות שלנו שהיא תעמוד בזה? גבולות שישאירו אותנו בבקעת-הירדן במלוא רוחבה הם הערבות, עם חתימה ובלי חתימה, שלא ייגזלו המים שלנו, שלא ייכנס נשק כבד, שלא יהיו בריתות צבאיות וכך הלאה.

אני רוצה לומר, שיש הרבה נעלמים בעתיד – מה יקרה במדינות ערב. ראינו איך מתחלף משטר בקונגו, והמזרח התיכון הוא לא האזור היציב ביותר בעולם כרגע. יש לי גם סימני שאלה קשים למה תתפתח הישות הפלשתינית בנושא זכויות האדם ובנושא פסקי-דין מוות שמבוצעים כרגע. אני משוחח עם הרבה חברים שחיים ברשות הפלשתינית, פשוטים ופחות פשוטים, ואני יודע שגם הם תוהים מה יהיה אופיה, האם זאת תהיה כמו כל מדינה ערבית, כמו הגרועות או כמו היותר-טובות?

אנחנו צריכים להיות מוכנים גם לקשה ביותר, כי אנחנו לא יכולים להפסיד, ובזה אני מתכוון לגבולות הביטחון.

לגבי הבנייה: הממשלה לקחה על עצמה, אף שזה לא כתוב בהסכם אוסלו, להימנע מהקמת יישובים חדשים. אני חושב, שאם נסמן לעצמנו את מפת הקבע שאנחנו שואפים אליה ואם נרכז סביב המפה

הזאת הסכמה רחבה – אפשר לצפות גם מחלק מהאופוזיציה, שהיא תיתן גיבוי להמשך הרחבת יישובים באותם אזורים ולהקפאת הבנייה והרחבה באזורים שלא נועדו להישאר בשליטה ישראלית; כלומר, דיפרנציאציה. אי דין הבנייה בירושלים כדין הבנייה בהר-ברכה ליד שכם.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

---

### יהודה הראל (הדרך השלישית):

אני מציג עמדה, ותיכף אני אתייחס למה שאמרת.

בסיכום עד כאן, הדרך השלישית תפעל לחידוש תהליך אוסלו, לנסיגה מאזורים המאוכלסים פלשתינים ולריבונות ישראלית, בסופו של דבר, בהסדר הקבע כמובן, לא לפני זה, באזורי הביטחון וההתיישבות בירושלים רבתי וליצירת הסכמה רחבה על גבולות הקבע של ישראל.

הסכמתי עם חבר הכנסת שמעון פרס, שאמר, נדמה לי בוועידת מפלגת העבודה, שההכרעות לא תיפולנה בעוד שלוש שנים אלא בשנה הזאת. ההכרעות תיפולנה בשנה הזאת, וזאת אולי סיבה למה אין לי ספק שאנחנו, הדרך השלישית, חייבים להישאר בממשלה, כי ההכרעות האלה הן בנושאים שאינם הפיכים. אופוזיציה לא תוכל רק להסתפק וליהנות מכך שהיא תגיד "אמרתי לכם" אחרי שזה יקרה. צריך למצוא את הדרך להשפיע.

אני מבין שלממשלת אחדות לאומית קשה לעמוד על הפרק עכשיו, וכל אחד יודע למה. יש לעשות לפחות מאמץ להגיע להסכמה לאומית או להסכמה יותר רחבה על כמה דברים. זאת אחריות שצריך להטילה גם על חברים באופוזיציה, לנסות להגיע להסכמה. אני משוכנע, שאם תושט היד הזאת – ההסכמה הזאת לא תהיה בדיוק כמו העמדה שמבטאת הממשלה היום.

מלה אחרונה. שמעתי את מרבית הנאומים, ואני רוצה להגיד שציפיתי מהאופוזיציה, כמובן, שתתקוף את הממשלה, זה תפקידה, ולתקוף בחריפות, אבל ציפיתי גם לקריאה ולדחיפה של הצד השני, הצד הפלשתיני, לחידוש המשא-ומתן. לפחות שתהיה לכם עמדה כמו לאמריקנים, שמתייחסים לשני הצדדים וקובעים את ההאשמה בצורה דו-צדדית, כי זה היה יכול לתרום הרבה לחידוש תהליך השלום, אולי לא לאופוזיציה – – –

### היו"ר ד' טל:

תודה רבה.

### יהודה הראל (הדרך השלישית):

— — — לחידוש תהליך השלום.

אני מצפה מחברינו, אני לא אומר המוסלמים, הדרוזים וכו' אלא הערבים — — —

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת הראל, אני מבקש לסיים.

### יהודה הראל (הדרך השלישית):

הייתי רוצה לשמוע מלת ביקורת לא על איסור מכירת אדמות ליהודים. אמרתם שזה גם נהוג אצלנו. זה נכון לגבי הקרן הקיימת. אין חוק נגד מכירה של אדמה פרטית. אבל לא נגד האיסור אלא נגד פסק-דין מוות בישראל, כמובן, וברשות הפלשתינית, בוודאי פסק-דין מוות שמבוצע ללא משפט.

### היו"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת הראל. אני מודה לך מאוד, אדוני.

### יהודה הראל (הדרך השלישית):

תודה.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה — עשר דקות, אחריו — חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו — חבר הכנסת נסים זוילי.

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להיות במסגרת הזמן הנקוב. עוד עבודה ארוכה בפנינו.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, דובר כאן רבות בעניין פועלה ומחדליה של הממשלה במשך השנה האחרונה. אפשר להגיד שהדברים הוארו מכל מיני כיוונים. אבל, למרבה הצער, הדברים לא נאמרו במלוא דיוקם ובאופן נכון ובוטה. זה מה שאני אנסה לעשות עכשיו.

ממשלת נתניהו, כבוד השר – אני חושב שאתה תתייחס לזה גם כן – הביאה במתכוון ובמדיניות טיפשית, שלומיאלית או מכוונת ממש, עם דעה מראש, להרס תהליך השלום. והיא התעלמה מכך שלמעשה היא קנתה את מושבה כאשר איחזה את עיני העם ושכנעה חלק גדול מהציבור, שהיא אכן תביא שלום, ולא רק שלום, אלא גם שלום יותר טוב, ושלוש עדיף, ושלוש בטוח. זו הססמה שהיתה.

והנה המציאות טופחת על פני כולם: לא שלום, ולא בטוח, ולא ביטחון. כי יש פה טעות בשורש העניין. ביטחון אכן יכול להיות וביטחון חייב להיות לכל העמים ולכל המדינות, אבל ביטחון לא יכול להיות כאשר רוצים מהצד האחר להתמסר תחת תכתיבים ותחת צעדים חד-צדדיים ותחת מדיניות כושלת והורסת. לא יכול להיות שלום בלי שהעם הפלשתיני יקבל את מלוא זכויותיו. ומלוא זכויותיו פירושו זכויות שייסיכים עליהן במשא-ומתן. בוא נגיד שאני לא בא פה לקבוע לו גבולות, ואין זה תפקידי ואין זו זכותי אפילו, אבל שלום יכול להיות רק מרצון ובהסכמה. שום אדם בר-דעת לא יכול להבין את זה אחרת.

וכאשר ממשלת ישראל באה ובריש גלי, קבל עם ועדה, ואומרת: פה אני אעשה כפי שאני רוצה; בירושלים, הבירה הנצחית, התמידית לעולם ועד, לא יהיה אלא מה שאני רוצה; אני בונה באבו-ע'נים, בהר-חומה; את תעודות הזהות של עשרות אלפי פלשתינים אני מפקיעה, טרנספר שקט כזה בלי שאף אחד ידע; ואני קובעת את העובדות בשטח, וזה מחוץ לכל משא-ומתן – איך אפשר לצפות לשלום?

אמרו כאן מלה חכמה. מדינאים שישבו על המדוכה קודם אמרו, שהעניין הזה יותר מדי קשה, ויכול להיות שעוד יהיה קשה יותר ויגיעו לגביו להסכמה, אז בואו נתקדם בדברים האחרים שניתן להגיע בהם להסכמה. ואכן כך החל תהליך אוסלו, בצעדים, בפעימות, בהסכמים, בשלבים, כאשר בשלבים האלה, בצורה זו או אחרת, היה ניתן לגשר על הפערים. ואת הבעיה הקשה ביותר נשאר לסוף.

מה עשה אדון נתניהו? הוא בא והפך את היוצרות. הוא אומר: דווקא את זה אני רוצה עכשיו קודם כול לגמור. הוא יודע וכל בר-דעת יודע, שהעם הפלשתיני לא יוותר. למה שיוותר, מה לו לוותר? כפי שהעם היהודי אוהב את ירושלים ורוצה את ירושלים, גם העם הערבי רוצה אותה ואוהב אותה. ואגב, לא רק העם הערבי. יש פה עוד בשטח. יש העולם המוסלמי כולו, שירושלים, אל-קודס ואל-אקצה, מאוד מקודשת לו. בואו נניח כך, ואפילו לצורך הוויכוח, שבצורה כלשהי ערפאת או איזו סמכות פלשתינית תגיד: מוותרים, בסדר, סיימנו. אתם חושבים שזה יהיה פה סוף פסוק? העולם המוסלמי יוותר על ירושלים, יוותר על אל-אקצה, יוותר על קודש קודשיו? נדמה לי שהתשובה ברורה.

ולכן, ממשלה אחראית, ממשלה שלא רוצה לאחז את עיני העם, היתה באמת ממשיכה ללכת בדרך שהותוותה, עם כל היתרונות והחסרונות שלה. אני לא אומר שזאת דרך אידיאלית – אבל דרך שנוסתה והתחילה להוביל למוצא כלשהו.

ולכן אני אומר, שהדרך שבה ממשלת נתניהו מנהלת את הדברים מוכיחה באופן הברור ביותר – אחת משתיים: או שהיא במכוון רוצה להרוס את תהליך השלום ולא להשאיר כל תקווה או אפשרות

להגיע לשלום, או שהיא בכלל איננה חיה את המציאות. ואולי היא חיה בהזיות ובעולם אחר וחושבת שכל מה שמר נתניהו רוצה וכל מה שמר נתניהו חושב לנכון וכל מה שמר נתניהו חושב שהצד הפלשתיני צריך לעשות – אכן ייעשה.

פעם קובעים למדינה הפלשתינית שתקום – כל אחד מלביש אותה במין חליפה משלו, כל אחד עושה לה גבולות, ושטחים, ואפשרויות, ולא לטוס, ואין שטח אווירי, ואין אפשרות לגבולות; כל אחד עושה את זה וגוזר את הגזירה ואת החליפה לפי ראות עיניו. למה? מי אמר שאנחנו, שמדינת ישראל צריכה לכפות את רצונה על הצד שכנגד, ובסוף להגיד: אה, לא מגיעים לשלום? לעם הפלשתיני יש זכות יסוד, בהכרת ובידיעת כל העמים וכל הצודקים מבני-אנוש, לעם הזה יש זכות להגדרה עצמית, זכותו למדינתו.

הרי במה מעגנת מדינת ישראל גם את זכות הקמת המדינה ובמגילת העצמאות? – בהחלטת האומות. אותה החלטת אומות קבעה בד בבד, שגם לעם הפלשתיני תהיה מדינתו העצמאית, בגבולות אלה ואחרים. למה להתעלם מזה? למה להתעלם מהמציאות? ומי שחושב שמישהו בעם הזה שיקבל את המינימום שהוא מוכן להסכים בזכויותיו, וכמדומני שהמינימום הזה הינו מדינה עצמאית על אדמת פלשתיין ובירתה ירושלים, לא פחות מזה – בלי המינימום הזה לא יהיה פלשתיני אחד שיסכים לעשות שלום. ואם יהיה פלשתיני שיקום ויעשה מין כניעה כזאת או אחרת, הדבר הזה לא ימשך, לא יקום ולא יהיה, כי גם בצד האחר יש בני אדם שיש להם דעות ויש להם זכויות, וצריך לכבד גם את רצונם. הרי איך עושים שלום אם רוצים באמת שלום? שלום נעשה בין שני צדדים, כאשר כל אחד מכבד את הצד האחר, מבין אותו, מוכן להכיר בזכויותיו. ואז אכן ניתן.

היתה פה דוגמה טובה של מה שקרה בדרום-אפריקה. אני חושב, שהפילוג בין העם הפלשתיני לבין העם היהודי פה, באזור הזה, לא הגיע בשום שלב לאותה דרגת פילוג ולאותה דרגת ניכור ולאותה דרגת סתירה ושנאה בין שני העמים שחיו יחד בדרום-אפריקה. אבל הנה בסוף הגיעו, ויש כאן מן הדמיון. ואני אומר את זה עם כל הכאב – יש בינינו, יש בתוך מדינת ישראל מי שחושב על הפלשתינים יותר גרוע מאשר חשבו על השחורים בדרום-אפריקה.

אני לא רוצה עכשיו למנות את כל סעיפי המדיניות. אני לא רוצה להגיד שאין אדם מתכחש לכך שאנחנו חיים פה כאזרחי המדינה 49 שנים, עם אפליה ברורה, חד-סטטית, חד-צדדית, נושלו מזכויותינו, מאדמתנו, מאדמת האבות – כן, גם לנו היא אדמת האבות. אנחנו לא בני אדם? אין לנו כפרים? אין לנו בתים? אין לנו אדמות? לא מגיע לנו לחיות? למה בכל כפר ערבי, למה בכפר הערבי שאני חי בו, למשל, צריך להפקיע את כל האדמות מסביב, וכאשר רוצים לעשות אזור תעשייה בלי שום רצף טריטוריאלי, על אזור התעשייה הזה אומרים: זה שייך לנצרת-עילית?

## קריאה:

---

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

מה פתאום? למה בכפר-כנא ובמשהד ובטורעאן אין תעשייה? אולי באמת אין תעשייה? לא מרשים להם לעשות תעשייה, אבל מגיע להם שיהיה להם אזור תעשייה. וכאשר עושים את אזור התעשייה ומביאים את המפעלים המסוכנים שיישובי מפרץ חיפה הקיאו אותם מקרבם ושמים אותם באזור התעשייה הזה, אז גם כך אתם תאכלו את הסמים, אתם תריחו את האוויר המסומם של "פניציה" ושל המפעלים, אבל המפעלים האלה שייכים לכל האזור של נצרת-עלית.

אני חושב, שמי שרוצה לעשות שלום, אם אכן יש איזו כוונה לעשות שלום עם העם הפלשתיני, הוא חייב קודם כול לעשות את השלום עם העם הפלשתיני היושב בתוך מדינת ישראל, עם אזרחי ישראל הערבים.

אני מקווה שסוף סוף אכן תגבר דעתם של בעלי השפיות, בעלי הרצון הטוב, אלה שנאשו ממלחמות ואינם רוצים עוד מלחמות, והם אכן יקבעו את העובדות בשטח. או שהממשלה הזאת תחזור לשפיות ולשכל ישר ותעשה באמת שלום, כפי שהבטיחה. או, אם היא איננה מסוגלת לכך, עליה להחזיר את המנדט לעם ולתת לאחרים, שאכן מסוגלים, להוביל את העם הזה, את המדינה הזאת ואת האזור כולו לזמן בלי שפיכות דמים, בלי שנאה, עם שלום צודק, כולל ובר-קיימא.

### הי"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

### רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, שמענו את נאומו המדיני של ראש הממשלה בפתיחת כנס הקיץ. רוממות ארץ-ישראל בפיו, אבל הביצוע – במהופך לזה. סממנים לאומיות בלי כיסוי.

בממשלה הקודמת, ממשלת העבודה, שהתנגדנו לה, ידענו לפחות למה הם מובילים. הם אמרו בגלוי, כמעט בגלוי, למה הם מובילים. ממשלת נתניהו לא אומרת לנו לאן היא מובילה. היא מדברת גבוהה גבוהה על ארץ-ישראל, על זכותנו, על מלחמה עיקשת בטרור, על הדדיות ביחסים בינינו לבין אש"ף וכיוצא בזה. בביצוע – הכול הפוך; כמעט הכול הפוך. המעשים סותרים את ההבטחות.

מעשים – שחרור עצירים שהם מחבלים, רוצחים ורוצחות; ההמצאה הנואלת של פעימות, שהיא מלת כיסוי או מלת קוד לנסיגות, לויתור על מחוזות המולדת; מוסדות אש"ף ממשיכים לפעול בירושלים, חרף הודעות הממשלה; אין מלחמה רצינית בטרור; יש כניעה מתמשכת לאש"ף ולעומד בראשו. ואפילו המעשה הגדול האחד שעשתה הממשלה הזאת, ההחלטה לבנות בהר-חומה – אגלה את אוזניכם, חברי הכנסת: כוונת ראש הממשלה לחלק את הר-חומה לשניים – לחלק את הבנייה שהחלו בה, שסוכמה, לעשות שכונה יהודית ושכונה ערבית.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

80% מהקרקע שם הם של יהודים.

### רחבעם זאבי (מולדת):

אבל הכוונה של ראש הממשלה היא לחלק את זה לשתי שכונות, יהודית וערבית. ואם זה לא נכון, יקום פה איש הממשלה, שאיננו, ויכחיש את זה. שיגידו שזה לא נכון, ואני אבלע את המלים. אבל מה שאני אומר, אני אומר ממקור בטוח ומוסמך. המעשה האחד והיחיד שהממשלה הזאת עשתה, בנייה בהר-חומה, גם הוא הולך להיות עקום שבעקומים.

ובנאום המדיני הזה שפותח את כנס הקיץ לא שמענו מלה אחת, אפילו לא מס שפתיים, על השבויים והנעדרים; לא שמענו מלה אחת על יונתן פולארד שנמק בכלא בצפון קרוליינה.

מה קורה בשטח? חברון. שלושה-ארבעה חודשים לאחר שצה"ל פינה את חברון התמונה שם עגומה מאוד. לא נותנים ליהודים לבנות. הערבים שיפצו את כל הבתים החובקים את השכונות היהודיות, את בתי הקסבה, ועוד מעט קט יאכלסו אותם במחבלים משוחררים. 600 מחבלים, גדוד של מחבלים, יחבוק את שכונת אברהם אבינו.

למשטרה הפלשתינית סופקו תת-מקלעים מסוג "אינגרם" במקום אקדחים. הם מסוכנים יותר, קצב אש גדול, יכולת הסתרה.

הערבים זורקים אבנים על השכונות היהודיות. הילדים של שכונת אברהם אבינו הם מטרות קבועות לערבים. בית-הדסה לעתים במצור. הערבים בונים את רחוב דוד המלך. עוד מעט יפתחו את הרחוב הזה לתנועה ציבורית, ואז תבואנה הצרות האמיתיות לבית-הדסה. אז לא תהיה להם חנייה, ואז לא יהיה להם אוטובוס שמסיע את הילדים, כי הוא לא יוכל לנסוע ברחוב הזה.

צה"ל מתפרס רק על יד בתי היהודים. הוא איננו נוכח באזור התפר. אין עומק למערך האבטחה.

סלילת הכביש לתל-ישי, לתל-רומיידה, לא הושלמה, והיהודים נוסעים לשם בשיירות. ממש חזרנו לימים ההם של השיירות, ארבעה חודשים אחרי שצה"ל פינה את חברון.

כשהיא חמושה ברובים. וכל זה בניגוד להסכם. המשטרה הפלשתינית התייצבה בצומת ה-

אוספים את הנשק מהמתיישבים היהודים. למה? כי בתיק יש משהו שפעם הוא היה בהפגנה, או שפעם הוא ירה באוויר לצורכי הגנה עצמית. העברתי שמות לראש הממשלה, ובהם מג"ד ושני מ"פים מההגנה המרחבית. אתם לא תופסים מה שאתם עושים. כשיבוא זמן חירום יוציאו את יחידות צה"ל מחברון, ישלחו אותן לחזית. מי יישאר להגן על היהודים? ההגנה המרחבית. הם יהיו בלי הנשק, כי אספו מהם את הנשק.

מה קיבלנו עבור ההסכם של חברון? מה קיבלנו עבור הוצאת צה"ל מחברון? שום דבר.

בהסכם חברון, סעיף 7, התחייבו הצדדים לחיים נורמליים בכל העיר חברון. הערבים לא ממלאים אחרי הסעיף הזה. אז מדוע לא נכריז שההסכם מבוטל, כי הרי הוא בוטל על-ידם?

אין לי מספיק זמן לתאר מה קורה בקבר-יוסף, כיצד החיילים שם בלי מדים, כי זה מרגיז את המשטרה הפלשתינית. עדיין, אחרי חודשים, מערב סוכות, לא שיפצו, לא החלו בשיפוץ נזקי השרפה והפוגרום שעשו שם. חיילי הרשות הפלשתינית, המתקראים בשקר בשם "שוטרים", מכוונים נשק ומאיימים על האנשים שלנו.

אינני יכול להספיק לספר גם את סיפורי יצהר. הייתי שם בשבוע שעבר וראיתי את הריסת שני המבנים, בצורה ברוטלית, על-ידי שליחי ממשלת ישראל. למי הפריעו המבנים האלה? האם אתם רוצים להיראות יותר יפה אצל קלינטון, אצל אש"ף, אצל ערפאת, שקראת לו שותף וידיד? למה הרסת את המבנים האלה? למה הכית נשים? למה חבטת בילדים? ראש הממשלה כבר אמר שהוא לא ידע על זה. הוא לא ידע על סגנון הפינוי, אבל הוא ידע על הפינוי. ראש ממשלה שיותר מדי דברים לא יודע, צריך לבדוק את עצמו אם הוא כשיר לתפקיד.

רצח סוחרי הקרקעות. יש פקודה גזענית מובהקת של ערפאת שלא למכור אדמות ליהודים; מי שמוכר – דינו מוות. האם אנחנו היינו מעזים להוציא חוק כזה? עשינו שלום עם ירדן, שלה היה חוק, שמי שמוכר אדמות ליהודים דינו מוות. ובירדן עד היום יש חוק שליהודי אסור לחיות בה. זו לא גזענות. אבל לא רק שהם מחוקקים חוקים כאלה; הם מוציאים להורג את הסוחרים שמוכרים את הקרקעות. והממשלה אומרת: מה אני יכולה לעשות? אם אתם לא יודעים מה לעשות, לכו הביתה. לא יכול להיות שג'יבריל רג'וב ישלט ברחובותיה של מזרח-ירושלים, יחטוף כחפצו ערבים שהם תושבי ירושלים, יוביל אותם לרמאללה, שם יהרוג אותם ויזרוק אותם מהרכב. וזאת אחריות של ממשלת ישראל.

ראש הממשלה נתניהו אמר היום בנאום: העם אמר את דברו בבחירות – הוא רוצה מדיניות שונה מזו של הממשלה הקודמת. נו, איפה המדיניות השונה, מר נתניהו?

אני הייתי מצפה מראש הממשלה, ראש ממשלה לאומי, לאחר כמעט שנה בשלטון, שיקום ויגיד בסקירה המדינית לכנסת, בפתיחת כנס הקיץ, את הדברים הבאים: הסכמי אוסלו וושינגטון עברו מן העולם, לא מפני שאני, ראש הממשלה, לא רוצה לכבד אותם, אלא מפני שהצד השני לא מכבד אותם. והסכם הוא הסכם רק אם שני הצדדים מכבדים אותו.

ציפיתי שראש הממשלה יגיד היום: אנחנו נילחם ברצינות בטרור, ולא רק בנאומים ובהצהרות. ובזה אני נותן לו ציון גבוה. לא במלחמה בטרור, בנאומים ובהצהרות.

הייתי מצפה שייתן דוגמה מה זה להילחם בטרור. הכפר צורף, שממנו יצאו רוצחי ה"ה, שממנו יצאו הרוצחים של בית-שמש, שממנו יצאו הרוצחים כל השנים האחרונות, דומני 20 הרוגים יש לנו מצורף – את הכפר צורף צריך היה לסגור. כך היתה נוהגת כל ממשלה שמכבדת את עצמה, ואני מדבר על ממשלות דמוקרטיות שיש להן כבוד לאדם, עם כל חוקי-היסוד של זכויות למיניהן. את הכפר צורף

היה צריך לסגור – אני הייתי גם מוחק אותו – אין לכפר הזה מה להמשיך, ואז בכל כפר אחר בארץ-ישראל היו מבינים, שכשהורגים יהודים, כשפוצעים יהודים, כשעושים את מה שעשתה כנופיית צורף, הכפר שלהם יימחק.

אני הייתי מצפה שראש הממשלה יקום היום ויגיד: הניסיון לא הצליח, אנחנו מטילים סגר מלא ורצוף מעתה ואילך לתמיד. הייתי מצפה ממנו שיגיד היום: נחדש את תנופת ההתיישבות באופן מלא ברחבי יהודה, שומרון ועזה וגם ברמת-הגולן; נבסס ונרחיב את היישובים הקיימים; נבנה בהיקף רחב בירושלים. אני הייתי מצפה ממנו שגם יגשים את ההודעה שלו שהוא סוגר את מוסדות אש"ף בירושלים. הרי הערבים צוחקים מאתנו, צוחקים מהממשלה הזאת. הצהרה רדפה הצהרה על סגירת מוסדות אש"ף, וזה לא קם ולא היה. כך היה צריך ראש ממשלה לאומי לפתוח את כנס הקיץ של הכנסת, להגיד זאת ולעשות זאת. תודה.

### **הי"ר ד' טל:**

תודה, חבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת נסים זוילי, אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – חבר הכנסת אורי אור. חבר הכנסת זוילי, חמש דקות.

### **נסים זוילי (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 50 דקות עמד כאן ראש הממשלה ודיבר, והוא לא אמר כלום, שום דבר; שום דבר שאפשר היה ללמוד ממנו על הכוונות, שום דבר שאפשר היה ללמוד ממנו על מדיניות, שום דבר שאפשר היה ללמוד ממנו מה הולך לקרות בשנה הקרובה לממשלה שלו.

זה שנה הממשלה הזאת בשלטון. כשאנחנו מנסים לבחון ולמצוא בשנה של שלטון הישג אחד ויחיד שהממשלה הזאת יכולה להתגאות בו בכל אחד מתחומי החיים, גם אנשי הליכוד יתקשו למצוא – לא בתחום המדיני, לא בתחום הביטחוני, לא בתחומים החברתיים, לא בתחומים הכלכליים. שום דבר, שנה שלמה. בזבזנו שנה בחייה של אומה, של עם שלם, בלי להתקדם צעד אחד לשום כיוון: לא לכיוון של התהליכים המדיניים, לא לכיוון של החברה החדשה שהבטיחו לנו שרוצים לבנות. ואני מנסה לעבור רק על הסעיפים שהעלה ראש הממשלה.

הוא ניסה להסביר מה השינוי במדיניות השלום והביטחון של הממשלה החדשה, ואני מוכרח לומר שאני מאוד מתקשה למצוא, לא משום שאני לא מחפש. אני רוצה למצוא, הייתי רוצה, כמו חבר הכנסת גנדי, לבוא ולומר: אתם יודעים מה? אתם כמו העבודה. הלוואי. אם הם היו כמו העבודה, אם מפלגת העבודה היתה נשארת בשלטון, היום אנחנו כבר היינו ביחסים דיפלומטיים עם עוד חמש מדינות ערב, אנחנו היינו עומדים כבר לפני חתימת הסכם קבע עם הפלשתינים, אנחנו היינו נמצאים בהתקדמות ובפריצת דרך עם סוריה, אנחנו היינו נמצאים קרוב למצב שאולי אפשר לפנות את צה"ל מדרום-לבנון, אנחנו היינו נמצאים בעשרות מישורים במצב הרבה יותר טוב מזה שנמצאת בו היום מדינת ישראל.

אני לא רוצה לבוא ולהזכיר את המישור הבין-לאומי, כי שם זה פשוט מדהים מה שקרה, זה לא ייאמן. אני לא זוכר את מדינת ישראל מבודדת כפי שהיא היום, לא זוכר את זה. חשבתי שכבר עברנו את

התקופות האלה, חשבתי שאנחנו כבר מעבר לזה, חשבנו שכבר עלינו על דרך שבה מדינת ישראל לא רק תכובד על-ידי כולם אלא תהפוך להיות שותפה משמעותית לחלק ממדינות ערב.

ומה שמוצא ראש הממשלה לומר לנו זה רק דבר אחד: הממשלה הזאת לא מאמינה בשלום. היא לא מאמינה בשלום. זה לא הרכב הקואליציה, זה ראש ממשלה שלא מאמין בשלום. הוא ימשיך לנאום על השלום, הוא ימשיך לחלק הבטחות של שלום, הוא לא מאמין בשלום בינינו לבין הפלשתינים, הוא לא מאמין בשלום בינינו לבין סוריה, הוא הורס את השלום בינינו לבין הירדנים, וכל המערכות האחרות הולכות לקרוס אחת לאחת.

אני מוכרח לומר שאני לא נמנה עם מי שסבורים שהמזרח התיכון הולך למלחמה, אבל מה שאני יכול לומר, שהמזרח התיכון מידרדר למצב שבהחלט היה ניתן למנוע אותו, וחבל על כך.

את הדקה האחרונה אני רוצה להקדיש לנושא מאוד מוגדר. השבוע נפלו שלושה חיילים נוספים בלבנון. אני חושב, שקשר השתיקה שקיים בדרג הפוליטי שלא לקיים דיון ממצה על נוכחות צה"ל בדרום-לבנון ועל האפשרות להיערכויות צבאיות אחרות כדי להבטיח את שלום יישובי הגליל, הוא טעות קריטית. אנחנו היום בוגדים בתפקיד שלנו כאנשים פוליטיים. מצפים מאתנו למחשבה חדשה. אסור לנו לקפוא על השמרים ולבוא ולומר: אנחנו יודעים, כל שנה ייהרגו 25 או 30 חיילים בדרום-לבנון; ואנחנו יודעים שזה כך בדיוק בשנים האחרונות. נדמה לי, שבשבע השנים או בשמונה השנים האחרונות, כל שנה בין 25 ל-30 חיילים, מיטב החיילים שלנו, נופלים בדרום-לבנון, ואנחנו וצה"ל מרימים ידיים: אין פתרון אחר.

זה לא נכון שאין פתרון אחר. אם הנוכחות של צה"ל בדרום-לבנון באה להבטיח את שלום יישובי הצפון בעיקר מול ירי ה"קטיושות", אני רוצה שכולם ידעו: לא נוכחות צה"ל בדרום-לבנון מונעת את ירי ה"קטיושות". מה שמונע את ירי ה"קטיושות" על יישובי הצפון זה מזכר הבנות שנחתם או הוסכם בין גורמים שלא מדברים זה עם זה. זה מה שמביא לכך ש"קטיושות" לא יורות על יישובי הצפון, לא נוכחות צה"ל שם. ואם ניתן היה להגיע להסכם אי-ירי – – –

### **אורי אור (העבודה):**

סליחה, זה לא התפקיד שלנו – – –

### **יצחק וקנין (ש"ס):**

אני מציע שאנחנו ניסוג אחורה ואחר כך נראה באיזה מצב נהיה.

### **נסים זילי (העבודה):**

חברים, מאחר שאני יודע שזה נושא שנוי במחלוקת, אני רק מציע דבר אחד: אני מציע שלא נשלים עם מציאות שבה גם דיון בנושא הזה הופך להיות מין פרה קדושה. מותר לכנסת ישראל ומותר

לממשלת ישראל לקיים דיון רציני עם המרכיבים הצבאיים ואולי להגיע למסקנה אחרת, שניתן להבטיח את יישובי הצפון בהיערכות שונה של צה"ל מההיערכות של היום, בהיערכות שתעלה לנו בהרבה פחות חיים של חיילי צה"ל, בהיערכות שתבטיח את יישובי הצפון לא פחות מהיום. אני מאמין שזה ניתן, אני מאמין ששווה להשקיע בזה מחשבה, אני מאמין שאסור לנו להתנהל על-פי תפיסות ולהישען על קיפאון מחשבותי.

### היו"ר ד' טל:

אני מודה לך מאוד, חבר הכנסת זוילי.

עמיתי חברי הכנסת, הדיון בהודעת ראש הממשלה ימוצה היום. בשל הצעת אי-אמון מטעם סיעת העבודה יובאו הצעות הסיכום של הסיעות וההצבעות עליהן, אם ירצה השם, ביום ב' בשבוע הבא.

### הודעת היושב-ראש

### היו"ר ד' טל:

"ראש הממשלה ביקשני להודיע, על-פי סעיף 36(א) לחוק-יסוד: הממשלה: א. השרה לימור לבנת מילאה את מקום שר האוצר בעת היעדרו מהארץ מיום כ"ז בניסן התשנ"ז, 4 במאי 1997, עד יום א' באייר התשנ"ז, 8 במאי 1997; ב. השר יולי אדלשטיין מילא את מקום שר החקלאות ופיתוח הכפר בעת היעדרו מהארץ מיום ל' בניסן התשנ"ז, 7 במאי 1997, עד יום י"א באייר התשנ"ז, 18 במאי 1997; ג. שר הבריאות שב ארצה ביום א' באייר התשנ"ז, 8 במאי 1997; ד. שר האוצר שב ארצה ביום א' באייר התשנ"ז, 8 במאי 1997; ה. השר דן מרידור מילא את מקום שרת התקשורת בעת היעדרה מהארץ מיום ו' באייר התשנ"ז, 13 במאי 1997, עד יום י"א באייר התשנ"ז, 18 במאי 1997; ו. השר יצחק לוי ימלא את מקום שר החינוך, התרבות והספורט בעת היעדרו מהארץ מיום ז' באייר התשנ"ז, 14 במאי 1997, עד יום י"ג באייר התשנ"ז, 20 במאי 1997; ז. השר אריאל שרון ימלא את מקום שר התיירות בעת היעדרו מהארץ מיום ז' באייר התשנ"ז, 15 במאי 1997, עד יום ט"ז באייר התשנ"ז, 23 במאי 1997. תודה רבה על ההקשבה.

### סקירה מדינית של ראש הממשלה

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אברהם הירשזון – שש דקות, אדוני. אחריו – חבר הכנסת אורי אור. אחריו – חבר הכנסת נסים דהן.

### **אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, האזנתי והקשבתי בקשב רב לדבריו של חבר הכנסת שמעון פרס, שהיה ראש וראשון לדוברי מפלגת העבודה בנושא הדיון המדיני היום, ואני רוצה לומר שאני מאוד מעריך ומוקיר את חבר הכנסת שמעון פרס. אני בהחלט חושב שהוא מדינאי בעל שיעור קומה, גם אם אינני מסכים לחלק גדול ממחשבותיו.

### **אורי אור (העבודה):**

ועם ביבי אתה מסכים בכול?

### **אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):**

יותר מאשר עם פרס. הוא עולה ומדבר פה בנימה של זלזול שמאפיינת אותו לפעמים. הוא מדבר על המאמץ האינטלקטואלי של ביבי, של ראש הממשלה בנימין נתניהו, כפי שדיבר בדיון המדיני. ואני חושב לעצמי: ריבונו של עולם, הרי רק לפני יומיים-שלושה אותו שמעון פרס עשה מאמץ גדול בוועידת מפלגת העבודה, את כל המאמץ האינטלקטואלי, כדי לבוא ולהסביר לצירים במפלגת העבודה, מדוע צריך ששמעון פרס יהיה נשיא המפלגה. ומה הוא אמר: כל מעייני נתונים לדבר אחד – לשלום. שום דבר אחר לא מעניין אותי. זאת אומרת, שכאשר מפלגת העבודה לא בחרה בו, לא הצביעה בעד שמעון פרס כנשיא המפלגה, היא אמרה למעשה: דרכך בנושא השלום לא מקובלת עלינו.

### **אורי אור (העבודה):**

זה לא נכון.

### **אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):**

כך זה יוצא. אתה נואם אחרי, ודאי תסתור את דברי.

### **אורי אור (העבודה):**

אתה יודע שזה לא נכון.

### **אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):**

אבל כך זה יוצא. הרי אם הוא משליך את כל יהבו בעניין זה ואומר: אותי לא מעניין שום דבר אחר, לא מה שנעשה כאן; שלום זה הכול – זאת המשימה החשובה ביותר. באה מפלגת העבודה ולא אמרה, לא אתה תהיה ראש המפלגה ולא נשיא; אמרה לו: לא. אז מה אתה בא ומלין היום?

הלוא צריך להבין, חברי הכנסת, ביבי נתניהו לא נבחר להיות ראש הממשלה כדי להמשיך את דרכו של שמעון פרס בתהליך השלום. צריך להבין את זה. העם לא נתן לבנימין נתניהו את המנדט הזה. שמעון פרס כראש הממשלה עשה הכול ויצא בכל כלי התקשורת ובכל מקום שאפשר להסביר את מדיניותו, עם המזרח התיכון החדש, עם מה שיהיה פה, והביא את קלינטון והכניס אותו לפריימריס של מפלגת העבודה, ועשה את ועידת שרם-אל-שיח' – עולם ומלואו הביא לכאן. ובכל אופן, העם אמר את דברו. העם אמר לשמעון פרס: אנחנו רוצים דרך אחרת, אנחנו רוצים לנסות דרך אחרת.

דרכו של ביבי נתניהו שונה מדרכו של פרס, והיא לא קלה. לדעתי, היא הרבה יותר אחראית, ואי-אפשר לומר: זה לא רוצה שלום והשני רוצה שלום, אלא שדרכנו לשלום הרבה יותר קשה. אנחנו מבינים שצריך לעשות שלום במזרח התיכון, אחרי למעלה משנות דור של אי-שלום, וזה לא דבר פשוט. זה לא עניין של מסמכים שמכילים באישון לילה וחותרים עליהם. אלה דברים שיביאו להתנגחויות קשות בין הצדדים ולמתחים רבים.

אז מה אומר שמעון פרס, פה היום? כמה אחוזים אתה תעביר בפעימה השנייה? כמה אחוזים תעביר בפעימה הראשונה? לעומתו, בא ראש הממשלה בנימין נתניהו ואומר: אינני רוצה להתחכך עם יאסר ערפאת, כאשר אין צורך בדבר. אני לא רוצה לדבר לא על פעימה ראשונה, לא על פעימה שנייה ולא על פעימה שלישית. חבל להסתכסך בכל אחת מהפעילות; בוא נלך מייד להסדר הקבע, עכשיו; בוא נתחיל בשיחות רציניות בנושא הזה. שלושה חודשים, ארבעה חודשים, שישה חודשים – בוא נשב ונדבר על המהות. מדוע אחרי כל פעימה אנחנו צריכים לפוצץ את העניין? מדוע אחרי כל פעימה אנחנו צריכים להביא את ארצות-הברית ומדינות אירופה, כדי לשדל את הצדדים לחזור למשא-ומתן? בואו נדבר פעם אחת על הסדר הקבע.

אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, אני מאוד מעריך את חבר הכנסת יוסי ביילין, שלפחות בא ואומר: ההצעה הזאת היא הצעה רצינית. אינני חושב שחבר הכנסת ביילין מסכים עם בנימין נתניהו על דרכו לשלום. אני חושב שדרכו שונה. אבל כאשר יש דברים שהוא חושב שהם נכונים, הוא אומר אותם. לעומת חבר הכנסת שמעון פרס, שאומר לנו היום: לא היתה לנו כוונה לחלק את ירושלים; שמץ של כוונה. אבל אני הייתי בכנסת הזאת בקדנציה הקודמת, ולא היתה פעם אחת שעלתה הצעת חוק בנושא ירושלים ומפלגת העבודה תמכה בה בקריאה טרומית.

### **אורי אור (העבודה):**

איפה הצעת החוק עד עכשיו?

### **אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):**

אינני מדבר על קריאה ראשונה או שנייה, אלא על קריאה טרומית, כדי לדבר ולדון. היינו אז במצב שונה. אז הוא אומר שלא היתה לו כוונה לחלק את ירושלים. חבר הכנסת ביילין לפחות אומר: היתה

לנו כוונה, היו רעיונות כאלה. אני מעריך את זה מאוד. זאת לא דרכי, זאת לא דרכו של הליכוד, אבל כאשר העם הולך לבחירות, לפחות הוא יודע עם מי הוא הולך ומה הוא אומר, ולא אומר דבר אחד ומתכוון לדבר שני.

אדוני היושב-ראש, אומר חבר הכנסת שמעון פרס: חוק ההמרה מפצל את העם היהודי. אני חושב שהוא צודק – יש לנו בעיה קשה מבית ומחוץ, ולא צריך לזלזל בה. יש לנו יהודים בארצות-הברית, יש לנו במדינת ישראל, אנחנו צריכים למצוא את הדרך כיצד לעשות זאת. אבל שיבוא שמעון פרס ויאמר שהוא לא הציע את הנושא הזה, שהוא לא היה מוכן ללכת לחוק ההמרה, שהוא לא היה מוכן להגיע להסכמים? הוא היה מוכן ללכת לחוק ההמרה, הוא היה מוכן להגיע להסכם – העיקר להיות ראש הממשלה. אני כבר לא מדבר על התרגיל המסריח, גם אותו הוא היה מוכן לעשות.

לכן, אדוני, יש עוד הרבה מה לומר, אבל לפני סיום אני רוצה לומר: בל יבואו נציגי מפלגת העבודה ויטיפו לנו ויאמרו לנו: לא עשיתם שום דבר, אתם לא הולכים בדרך לשלום. אנחנו הולכים בדרך הרבה יותר מתונה, הרבה יותר קשה, אבל הרבה יותר אחראית.

### היו"ר ד' טל:

אני מודה לך מאוד, חבר הכנסת הירשזון. חבר הכנסת אורי אור – חמש דקות.

### אורי אור (העבודה):

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, יש לי הרבה מה להגיד ויש לי זמן מצומצם, אבל אעמוד בלוח הזמנים. שמענו את דברי ראש הממשלה. אני עוסק עכשיו רק באמיתות ולא בססמאות. חבר הכנסת הירשזון, אתם צריכים להצטער על ששנה לאחר הבחירות אתם ממשיכים במלחמת הבחירות. אני מודה שאנחנו הפסדנו ואתם ניצחתם. לתפיסתי – מדינת ישראל הפסידה. אחרי ששמעתי את דברי ראש הממשלה, אני משוכנע בזה.

אני קורא לבני בגין לחזור לממשלה. ראש הממשלה אימץ את תפיסתו של בני בגין. חבר הכנסת בגין הגון, והוא אומר אותה. ראש הממשלה לא רוצה את התהליך, הוא מתנגד לתהליך, ומי שקורא את ספרו יודע, שכל מה שהוא אומר מסביב הוא הבל ורעות רוח. הבעיה אינה הקואליציה אלא ראש הממשלה עצמו. לכן הייתי פותר את בעיית שר המדע והוויכוח על מועמד זה או אחר. בני בגין יכול לחזור לכהן, ויהיה שר הגון. לפחות נדע שראש הממשלה תומך בתפיסתו, רק אין לו העז והיושר שיש לחבר הכנסת בני בגין.

מה הדיבורים האלה על הסדר קבע, חבר הכנסת הירשזון? בחייכם. אין אמון על כלום, אז אפשר ללכת להסדר קבע? רק לי אין אמון בראש הממשלה? גם לך אין אמון בראש הממשלה, וכך גם לכל המדינות האחרות. אתה לא חייב להצהיר.

### אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

דבר רק בשמך.

### אורי אור (העבודה):

אתה לא חייב לענות לי.

### אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

אני אדבר בשמי.

### אורי אור (העבודה):

אתה מפחד שיראו שאתה אומר שאין לך אמון. אני מקשיב לחברים שלכם ואני מקשיב למרכיבי הקואליציה, ואני שומע מה הוא הבטיח לזה, לזה ולאחר. יש אצל ראש הממשלה הזה, לצערי הרב, הבדל בין אמר לעשה ת"ק על ת"ק פרסה, וזה מטריד אותי מאוד.

אינך יכול ללכת להסדר הקבע כשאין לך אמון בשאלה הכי פשוטה שיכולה להיות בינינו לבין הפלשתינים. ומה לעשות שהם חיים אתנו, והם השכנים? וזאת הנקודה העיקרית.

אני רוצה להשאיר לי דקה לחלוק על דבריו של ידידי בנושא אחר. אבל, לפני שאדבר על מה שאמר חבר הכנסת זוילי, אתן לך אנטומיה על צורה אחת של קבלת החלטות שהיא אופיינית לממשלה הזאת והיא נוגעת לכולנו, והיא בעניין ערכות המגן. החלטתה הראשונה של הממשלה היתה: מחוסר תקציב, לצמצם את רענון ערכות המגן. חברים זוכרים שאני הגשתי הצעה לסדר-היום, וחבר הכנסת שריד גם פנה לבג"ץ. ראש הממשלה אמר בקבינט הביטחוני: רבותי, עשינו טעות, והחליט על רענון מחדש של ערכות המגן. עד היום לא נמצא התקציב הראוי, מחוסר שליטה, לרענון ערכות המגן. עד היום אין תקציב, זה רק זז משיבה לשיבה, משיבה לשיבה, ואני אומר לך שאני צודק.

אני לא רוצה לצטט, אבל כשמישהו שאל את ראש הממשלה למה אין מרעננים את ערכות המגן, הרי אתם החלטתם, אתה יודע מה היתה התשובה? – אתם גמרתם לנו את התקציב. אנחנו. באמת, הרי זו תשובה לא רצינית.

אני אומר לך שאני מוטרד, ולאחר ששמעתי היום את ראש הממשלה, אני מוטרד פי עשרה. אין לי כוונה לחלוק על מה שהוא אמר, כי לא שמעתי תוכנית איך אנחנו ניגשים, מה היא תפיסתכם, חבר הכנסת הירשזון, איך אני מייבש את הביצה הזאת שעליה גדלים אלה שרוצחים את סוחר הקרקעות, וזה לא מאתמול. אתה זוכר את עודה ואחרים, ועליה גדלו ה"חמאס" ו"הג'יהאד האסלאמי".

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

על מה אתה אומר ביצה? זה חוק שהוצא על-ידי הרשות הפלשתינית.

### אורי אור (העבודה):

תשתמש קצת בדמיון. אני מדבר אתך על אותה ביצה גדולה שבה גדלים היתושים האלה. אתה קורא לזה ביצה. אבל לא שמעתי מראש הממשלה – לשיטתכם. כמה זמן תגידו שאני אשם? יבוא ראש הממשלה ויסכים עם חבר הכנסת זאבי ויגיד: רבותי, סליחה, אני אינני מקבל את תוכנית אוסלו. בבקשה, מה התוכנית שלך? לא שמעתי שום תוכנית ושום דבר, וזה מטריד אותי מאוד.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

קמפ-דייוויד.

### אורי אור (העבודה):

שיגיד. הוא אמר? מה הוא עשה אחרי קמפ-דייוויד? מישהו מדבר אתו מחר?

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו מחויבים להסכמי אוסלו שאתם חתמתם עליהם.

### אורי אור (העבודה):

מחויבים. אני ראיתי אצל ראש הממשלה – והדוגמה של ערכות המגן היא דוגמה מצוינת – שיש הבדל בין מה שהוא מחויב, בין מה שהוא אומר ובין מה שהוא עושה.

אני חולק פה על מה שאמר חבר הכנסת נסים זוילי. מה שהוא עשה פה, זה דבר לא הגון. אתה רוצה דיון על לבנון? יש מספיק דיונים על לבנון, אז אל תתחיל את הדיון פה. אזור הביטחון לא נועד למניעת ירי "קטיושות". הוא נועד למנוע חדירות, הוא נועד למנוע ירי בכיוון ישר, ואת זה הוא עושה.

אני חושב שיש דיון על אזור הביטחון. צריך לקיים הרבה דיונים על אזור הביטחון, אבל לא להגיד פה שאין דיון, וכאילו אנשים נהרגים ופה לא עושים דיון. זה חמור מאוד, וזה לא צריך להיאמר פה על-ידי אף אחד, בוודאי לא על-ידי מזכיר מפלגת העבודה.

### היו"ר ד' טל:

תודה. חבר הכנסת נסים דהן – בבקשה, אדוני.

### אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

---

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אורי אור ידוע כאדם עם יושר ציבורי.

חבר הכנסת דהן, בבקשה.

### נסים דהן (ש"ס):

ידידי היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אפתח בברכת ברוכים השבים לכנס הקיץ של הכנסת. אני מברך את כל חברי חברי הכנסת, שאומנם זה יהיה כנס קיץ פורה, מרענן, עם הרבה חיוב וכמה שפחות שלילה.

### היו"ר ד' טל:

ולא חם.

### נסים דהן (ש"ס):

זה כבר לא תלוי בנו. אנחנו יכולים לבקש – נקווה.

ידידי חברי הכנסת, לפני עשרה חודשים חל מהפך במדינת ישראל ונבחרה ממשלה חדשה ועלו לשלטון מפלגות שעד לפני עשרה חודשים היו באופוזיציה, מפלגות הימין ושותפיהן. לשמחתנו, חלק גדול של הציבור, גם אלה שהתנגדו למהפך, גם אלה שהצביעו נגד, הפנימו את המהפך, השלימו עם העובדה שעלתה ממשלה חדשה בישראל, עם דרך משלה, עם רעיונות משלה, שהיא רוצה להגשים אותם. הציבור השלים עם זה, והוא אפילו קיבל את זה בהבנה. רק קבוצה קטנה של כנופיית אליטות, חלקם יושבים בבית הזה וחלקם מסייעים להם מבחוץ, לא מוכנים להשלים עם העובדה הפשוטה

הזאת, שבמדינת ישראל השלטון נקבע על-ידי האזרחים ובבחירות דמוקרטיות, ואם הם לא הצליחו בבחירות אז יש להם דרכים אחרות.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

איך אתה מדבר על חצי העם שלא הצביע בעדכם?

### נסים דהן (ש"ס):

אמרתי שחצי העם השלים עם זה. להם לא קראתי כנופיה. קראתי כנופיה לאותם חברי כנסת שיושבים בבית הזה ולחלק שאינו חברי כנסת ועוזר להם מבחוץ, הם כנופיית אליטות, מאפיה שרוצה לתפוס את השלטון בכוח. מה שלא הלך דרך הציבור, ילך דרך בית-משפט העליון, בבג"ץ. ואם זה לא הולך דרך בית-המשפט, מגישים תלונות במשטרה. ואם זה לא הולך דרך תלונות במשטרה, אז יש ועדות חקירה. ואם לא הולך בוועדות חקירה, אז יש הכפשות בתקשורת. על מה אתה מדבר? העם לא אתכם. על מי אתה מדבר? אותו חצי העם השלים כבר מזמן עם הממשלה החדשה. אתה עוד לא השלמת ולא מוכן להשלים. ואם זה לא הולך בבחירות אתה תלך בכל הדרכים האחרות, ואתה עוד תקיף את הכנסת בטנקים. רק זה חסר לנו.

תשלימו עם המצב. נבחרה ממשלה חדשה שלא רוצה ללכת בדרך של השלטון הקודם. מה קרה? לממשלה החדשה יש כמה אבני בסיס, ואחת מאבני הבסיס שאני מייצג אותן, תנועת ש"ס, שכנראה לאותן כנופיית אליטות, שאני קורא להן כנופיית אליטות וגם אתה תקרא להן כנופיית אליטות עוד מעט, לא כל כך נוח להן, אז הם רוצים לערער את הבסיס, את אחד הבסיסים המרכזיים של הממשלה הזאת – תנועת ש"ס, ואת כל החצים והבליסטראות ואת כל התותחים הכבדים הם מפנים כבר עשרה חודשים לנקודה אחת מרכזית.

הרי בזמן השלטון הקודם לא העזו להשמיץ אותה תנועה על אותם מעשים. את מיכאל בן-יאיר מינו בדיוק כמו שמינו את בר-און. שאלו אותנו, ורק אחרי שהבענו את הסכמתנו מינו את מיכאל בן-יאיר. אף אחד לא פצה פה ולא אמר מלה.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

למה לא אמרתם את זה?

### נסים דהן (ש"ס):

אמרנו את זה, ידידי היקר, אתה שכחת. יש לך כנראה שמיעה סלקטיבית. אמרנו את זה מייד כשהתקיפו אותנו בעניין בר-און.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

קראו לו היועץ המשפחתי, לא היועץ לממשלה.

### נסים דהן (ש"ס):

ועוד איך אמרנו. תוקפים אותנו על ימין ועל שמאל, על אותם מעשים. תסתכלו על דוח מבקרת המדינה. מה עשו לדוח הקודם? אני אזכיר למי ששכח. אותם מעשים שמבקרת המדינה כתבה עליהם, המעשים החמורים ביותר בתולדות המדינה, היא לא כתבה את זה בדוח 46 ולא בדוח 45. בתקשורת לא הפסיקו לדבר, שבוע שלם דיברו על כך. הביאו את כל המומחים למשפט, את כל המומחים לעבירות פליליות, את כל קציני המשטרה.

מרצ מעל החוק? אתה לא קראת את דוח מבקרת המדינה 47, כי אם היית קורא אותו היית עומד פה על הבמה ודורש ועדת חקירה למה לא גמרו עם זה.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

מאיפה אתה יודע ש — — ?

### נסים דהן (ש"ס):

כי אתה שותק.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

— — —

### נסים דהן (ש"ס):

המעשים הפליליים בדוח 47 הם הרבה יותר חמורים, והתקשורת לא נתנה לזה חצי שעה של חשיפה. חצי שעה של חשיפה לא היתה בתקשורת על דוח מבקרת המדינה 47, עם כל המעשים הפליליים שבו, כשלוקחים אנשים ונותנים להם תפקיד רק בגלל צבע העיניים והשיער.

מורי ורבותי, לכן אני לא מתרגש מכל דמעות התנין של הדוברים מהאופוזיציה, שמנבאים לנו שחורות ואומרים שהמדינה מתמוטטת ואנחנו הולכים למלחמה; לא שאני רוצה מלחמה.

### היו"ר ד' טל:

אני מבקש לסיים.

### נסים דהן (ש"ס):

אני לא נבהל מאיומים שבאים מבית, ובמיוחד מחבר הכנסת יוסי שריד. אם הוא היה אלוף בצבא או רמטכ"ל לשעבר או שר הביטחון לשעבר – אני מבין שהוא עומד פה מעל הבמה ואומר "אנחנו הולכים למלחמה", ומצביע על הספסלים שלנו ואומר: אתם לא תילחמו. אני מבין. רמטכ"ל מדבר על משתמטים. אבל כשעומד כאן משתמט צבאי קטן, זוטר, ומדבר על חברי, קצינים בכירים בצה"ל, ואומר "אתם לא תילחמו" – מי יילחם? הגייסות שלו שנמצאים בגואה, המסוממים? מי יילחם? היורדים? או חברי, חברי הכנסת, שכולם שירתו בצבא, ואנכי בתוכם? הגייסות של יוסי שריד, שלא מצליח לגייס 2,000 מתומכיו בשביל דבר פשוט, אלמנטרי, ועדת חקירה, אותה הפגנה מפורסמת. הם חשבו שיהיו מאות אלפים. 2,000 הוא לא מצליח לגייס. אנחנו בבחירות בצבא – אני לא רוצה לגלות מספרים, כי זה סודי – באחוזים קיבלנו יותר מסיעת מרצ. אז הוא אומר לנו, שאנחנו לא נלחמים? הוא יטיף לנו מוסר על אהבת ישראל? הוא יטיף לנו מוסר על הגנה על המולדת והעם?

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דהן, אני מבקש לסיים. משפט אחרון.

### נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, בתקופה הזו שהיינו בפגרה סבלנו, לצערנו הרב, רדיפות ונגישות מתוכנו. ערפאת לא צריך לעשות שום דבר. הוא אפילו לא צריך מודיעין מוצלח. הוא צריך לדעת לקרוא עיתון בעברית ולהאזין לשידורי ישראל בעברית. הוא צריך כבר לדעת איך לנהל משא-ומתן. הוא אפילו לא צריך יועצים משלו. יש לו אצלנו בחינם. הוא יכול מתוך היועצים שנותנים לו עצות מרחוק, לפעמים גם בארבע עיניים, לנהל משא-ומתן. מה בסך הכול ביקשנו ממנו?

### היו"ר ד' טל:

מלה אחרונה.

### נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, בזה אני רוצה לסיים. אני רוצה לעבור לנושא המדיני. מה בסך הכול ביקשנו? שבמקום לנהל ויכוח מתמשך לאורך חודשים ושנים – – –

### **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, ליוסי שריד נתנו חצי שעה, תוסיף לו עוד עשר דקות.

### **היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת פיני בדש, כשאדוני ינהל את הישיבה, ינהל את זה כראות עיניו. יש לי תפקיד כאן לנהל את הישיבה ללא משוא פנים, ואני משתדל לעשות זאת, אז תאפשר לי.

### **נסים דהן (ש"ס):**

במקום לנהל ויכוח מתמשך לאורך חודשים ושנים, בוא נעשה את הוויכוח הזה קצר, ממצה ולעניין. במקום לעשות מזה תוכנית בשלבים, במקום לעשות מזה נסיגות, פעימות, כל אחד יקרא לזה איך שהוא רוצה, אמרנו: ננהל משא-ומתן ישר על השלב הסופי. כולנו יודעים שאחרי השלב הסופי לא יהיה עוד משא-ומתן. כל צד יסתפק בהישגים שהוא השיג במהלך משא-ומתן. הצענו, וזו היתה עמדתה של ש"ס מן היום הראשון, לנהל מייד משא-ומתן על השלב הסופי, קצר ולעניין. לצערנו הרב, עמדתנו לא התקבלה, לא על-ידי הממשלה דאז, ואני מבין למה, היום כולנו יודעים – הם לא רצו במשא-ומתן על השלב הסופי. זה לא עניין אותם. הם רצו ליצור עובדות בשטח בשני הצדדים: למכור לערפאת את חצי המדינה, ואם צריך לוותר על "מיצובישי" או להוסיף "מיצובישי" לממשלה, הוסיפו גם את זה.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

הרב עובדיה יוסף אמר שהדם יותר חשוב מהאדמה.

### **נסים דהן (ש"ס):**

לי אתה רוצה לספר מה הרב עובדיה יוסף אמר? בוא אני אספר לך מה אמר הרב עובדיה יוסף.

### **היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת דהן, אני מבקש לא להתחיל בדיון נוסף ולסיים.

### נסיים דהן (ש"ס):

אתה באמת מתכוון למה שאתה אומר? בדיוק לזה אני מתכוון: הדם שווה יותר מהארץ, אבל הדם שיישפך בגלל המשא-ומתן המצחיק הזה באוסלו, גם את זה הבאנו בחשבון. זה משא-ומתן או ויתור או הפקרת העם?

### היו"ר ד' טל:

תודה רבה, אדוני. אני מודה לך מאוד.

### נסיים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים במשפט.

### היו"ר ד' טל:

אבל אני מבקש, במשפט אחרון.

### נסיים דהן (ש"ס):

התחלתי מתוך תקווה שכנס הקיץ יהיה אומנם פורה, מאחד. אני רוצה לסיים בתקווה הזו, ואני מציע פה לכל חברי, חברי מן השמאל: תמשיכו לתקוף את ש"ס כמה שאתם רוצים, עם כל הכלים ועם כל התותחים. אתם רק עושים לנו טובה. אם היינו אנשים אנוכיים, שדואגים רק לעצמנו, היינו צריכים למחוא לכם כפיים. כל התקפה כזו היא עוד עשרה מנדטים.

### היו"ר ד' טל:

תודה.

### נסיים דהן (ש"ס):

אבל אנחנו לא אנוכיים. אנחנו דואגים לשלמות העם.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דהן, אתה כבר מעבר לזמן, אני מבקש לסיים.

### נסים דהן (ש"ס):

אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש.

### היו"ר ד' טל:

אני מבקש. אתה לא מתייחס למה שאני אומר.

### נסים דהן (ש"ס):

אני מסיים.

### היו"ר ד' טל:

אני מבקש להקפיד.

### נסים דהן (ש"ס):

אנחנו דואגים בראש ובראשונה מה יהיה עם העם הזה בעשור הקרוב. אני לא מדבר רק מבחינה ביטחונית. אני משאיר את זה לביטחוניסטים, אני סומך עליהם לחלוטין. אותי מדאיג מה יהיה עם העם הזה מבחינה רוחנית. האם העם הזה הולך להתבוללות אדירה, או שמישהו יעצור את הסחף הזה, ונגדו מכוונים כל האבנים והבליסטראות והחצים, וזה לא יעזור. כי אנחנו מאמינים בדרך שאנחנו מייצגים, ואנחנו נמשיך בה. לכל אלה שמחריבים ומהרסים את העם אנחנו רק נאמר דבר פשוט: מהרסיך ומחריביך ממך יצאו. ידענו את זה. כבר גילו לנו את זה נביאנו. הבאנו את זה בחשבון. גם להם יש לנו פתרון.

### הודעת היושב-ראש

## **היו"ר ד' טל:**

חברי הכנסת, אני מתכבד לקרוא מכתב שהופנה על-ידי חבר הכנסת אברהם רביץ ליושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון.

"נכבדי, הנדון: חידוש הדיון בוועדה על-פי סעיף 124 לתקנון הכנסת.

1. ביום ח' באדר ב' התשנ"ז, 17 במרס 1997, הונחו על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: (1) הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 35), התשנ"ז-1997; (2) הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 36), התשנ"ז-1997.

2. הקריאה השנייה בהצעות החוק האמורות טרם החלה.

3. על-פי הוראות סעיף 124 לתקנון הכנסת הריני להודיע, כי ועדת הכספים, בישיבתה מיום כ"ח באדר ב' התשנ"ז, 3 באפריל 1997, החליטה לחדש את דיוניה בהצעות החוק, ואבקשך להודיע על כך בכנסת, כאמור בסעיף 124(ב) לתקנון. בכבוד רב, חבר הכנסת אברהם רביץ."

## **סקירה מדינית של ראש הממשלה**

## **היו"ר ד' טל:**

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים. חבר הכנסת פני בדש, שש דקות.

## **פני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, לפני זמן לא רב הוקרן בטלוויזיה סרט על ההסתה כביכול של הימין כנגד השמאל. שמעתי את הנאום של חבר הכנסת יוסי שריד היום; אם זה לא הסתה, אז מה זה? לקרוא לראש הממשלה במלות גנאי – כלומניק, שקרן, לא-יוצלח ועוד כל מיני מלים כאלה – אם זה לא הסתה, מה זו הסתה?

## **חגי מירום (העבודה):**

אילו עוד מלים הוא אמר?

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא רוצה להגיד מעל הדוכן הזה את כל המלים שהוא אמר.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת בדש, אם אתה סבור שזו הסתה, כאיש ציבור אתה יכול ללכת למשטרה ולהגיש תלונה.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שצריך, כפי שאמר חבר הכנסת דהן, להתחיל להתרגל לכך שהתחלפה ממשלה. הוא אמר, תוך מאה יום צריך ללכת לבחירות, ללכת לבוחר, הוא נכשל וכו' וכו'. לא מסתדר לו, לא מתאים לו, זה אומר בחירות? העם אמר את דברו. היו בחירות. ראש הממשלה נבחר בבחירות אישיות, ולא יכול להיות, שאם זה לא מוצא חן בעיניו, הוא אומר – בחירות חדשות. אני שומע אותו, תאמין לי, חבר הכנסת מירום, בוועדת החוץ והביטחון, ותמיד אני מרגיש שהוא נציג הרשות הפלשתינית. כל הזמן הוא מחפש מה ההפרות הישראליות בהסכם. כשמדברים אתו על ההפרות הפלשתיניות, זה לא מעניין. כל הזמן זה מה שהוא מחפש. אבל איפה כל ההפרות הפלשתיניות?

מקומים נמל ימי בעזה. לא מזמן עשינו סיור במסגרת ועדת משנה ושמענו מה הם מקומים. דנים על הנמל העתידי, אבל הנמל הזה כבר נבנה. כשנמל ייבנה ואוניות ייכנסו, הכול נפתח. הורסים ביצור שני בתים, שני צריפים שנבנו לפני כמה שנים, תוך פינוי בצורה שאי-אפשר לתאר אותה. מכים נשים. עשו כבישים עוקפים. כל הכבישים שעשו צוילדים והם זבי דם. אבל אלפי בתים נבנים בשטח הם כבר לא כבישים עוקפים, כי על הכבישים העוקפים האלה בנו כל הזמן בניינים בלתי צבשטח חוקיים. את שני הבתים המסכנים האלה הרסו, אבל את אלפי הבתים שנבנו בשלוש השנים האחרונות בשטח אין הורסים. על ההפרה הזו אין מדברים. מה שמעתי השבוע? אוי ואבוי אם יהרסו את הבתים הבלתי-חוקיים האלה, כי מייד תהיה עוד הפעם אינתיפאדה. על זה לא מדברים. שדה תעופה בונים. שואלים מישהו?

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

בונים על האדמה שלהם.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

יש הסכמים איך בונים, מי בונה ולמה בונים. מישהו שואל? לא שואלים. אנחנו נובחים והשיירה עוברת. בעניין הזה אני גם רואה אשמה בראש הממשלה, שאינו מחריף את הבעיה ואינו מחריף את הנושא של המשא-ומתן.

מה אומרים? נעצר. התרגלו, עד עכשיו היה מצב של כך וכך. נגמר המצב של כך וכך. כפי שאמר חבר הכנסת דהן, יש מדיניות חדשה, יש דברים חדשים וצריך להתרגל. אנחנו לא ממהרים לתת כל דבר. שריד רץ כל הזמן לערפאת לעדכן ולתת לו ייעוץ כנגד ביבי נתניהו, כנגד המדיניות הממשלתית הזאת. איפה נשמע דבר כזה? המשפט שלך בסוף הוא נכון – איפה נשמע דבר כזה. גם אם אתה אופוזיציה, תהיה אופוזיציה הגיונית, תהיה אופוזיציה שיש לה נאמנות מינימלית למדינה שאתה חי בה, אבל לא להתנהג בצורה שמתנהגים.

היום אמר שריד מעל הבמה הזאת: אם תבנו בהתנחלויות, תהיה מלחמה. הוא דיבר על מלחמה, וכל העם בפחד. איזו מלחמה ואיזו מלחמה. על מה אתה מדבר? מותר לבנות בכל הערים הערביות? ובירושלים אין בנייה ישראלית, יש רק בנייה ערבית בלתי חוקית. כי בנייה ישראלית חייבת להיות חוקית. מותר לבנות בכל יישוב ערבי, האוכלוסייה גדלה ומותר להרחיב את היישוב, אבל יישוב יהודי אי-אפשר להרחיב? למה? כי זה מרגיז את הפלשתינים? מי צריך בכלל לשאול אותם?

צריך לקחת את הדברים האלה בפרופורציות ולהתחיל להתרגל למצב. היועץ המשפטי הקודם בן-יאיר החליט להעמיד לדין כל כך הרבה אנשים בצד אחד, וביניהם הרבה ראשי רשויות. יושבים כאן אתנו ראשי רשויות. כל ראשי הרשויות שבן-יאיר החליט להעמיד לדין, כולם יצאו זכאים. כנ"ל רפאל איתן, כנ"ל השר לשעבר נאמן. אבל מה? דדי צוקר זה סיפור אחר. מבקרת המדינה כתבה, מדוע אתה לא מעמיד אותו לדין. אבל אותו לא מעמידים לדין, הוא בצד אחר. יש איפה ואיפה?

אני אוהב את הקריאות של השמאל, עד שזה נוגע אליהם, עד שזה מגיע אליהם. ואני מכיר את זה גם באזור הזה. על כל נושא העזרה לבדואים מדברים מהצד, אבל כשרצו להעביר שבט בדואי לקרבת לקיבוץ – אוי ואבוי, איזה צעקות, מה פתאום, מעבירים ערבים לידם. זה תמיד טוב, כל עוד אלה סממאות מהצד.

אני רוצה להזכיר עוד דבר, אדוני היושב-ראש. ראינו בטלוויזיה את משפטו של עזאם עזאם במצרים. ראינו את הביזיון, איך עורכי-דין ערבים מכים את הפרקליט של אותו נאשם, שהוא בעצם חף מפשע. לא נותנים לו אפילו לעשות משפט צדק, ואני קורא פה מעל דוכן הכנסת לא לוותר ולהציל את האיש הזה. כי לדעתי המשפט הזה מכור מראש.

**היו"ר ד' טל:**

תודה.

**פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

עוד רגע, אדוני היושב-ראש. עוד משפט אחד. יושבים פה ראשי רשויות. אנחנו כבר בשבוע השני של שביתת הרשויות המקומיות.

**היו"ר ד' טל:**

זה הנושא של הדיון הבא.

### **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

אני יודע, אבל מאחר שאני לא רשום לדיון רציתי לומר שני דברים קצרים. אני אומר, כיושב-ראש ועדת משנה של ועדת הכספים, לא יכול להיות שיתייחסו אל הרשויות המקומיות כצד אחד. בכל מקום אני שומע: אתם גנבים, אתם שודדים, אתם עושים "אקרשטיין" ועושים גירעונות. זה מה שמשמיעים. אבל לא מדברים על זה שממשלה חותמת הסכם ב-1988 ומפירה אותו. זה כמו שאדם לוקח משכנתה ולאחר ששילם חצי מהתשלומים הוא אומר: אני לא משלם עוד, תשברו את הראש. יש התחייבויות, קובעים פה חוקים שמחייבים את הרשויות המקומיות, ואף אחד לא מתקצב אותם. זה הנושא לדיון הבא, ואני חושב שצריכים להיזעק למצב הזה, כי הרשויות המקומיות – – –

### **חגי מירום (העבודה):**

אתה פונה לאופוזיציה בעניין זה?

### **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

הרשויות המקומיות מטפלות בכל אזרח במדינת ישראל.

### **היו"ר ד' טל:**

תודה.

### **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

משפט אחרון. צעקו פה בנושא לבנון, יציאה חד-צדדית מלבנון, חושבים שיפתרו את הבעיות. דיבר פה חבר כנסת ואמר: יוצאים, פותרים את הבעיות. חזרת לקו המערכת והעניין נגמר. לא חודרים, לא עוברים גדרות ולא כלום.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

השלום הוא הביטחון.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת סעד, תאפשר לו לסיים. את המלה האחרונה תן לו לומר.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

זו אחיזת עיניים. לצערי הרב, נהרגים חיילים. אבל חיילים נהרגים בעת שמירה על אזרחים, ואנחנו לא מתכוונים שאזרחים ייהרגו כדי שחיילים לא יהיו שם.

### היו"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת בדש. חבר הכנסת חגי מירום, אחריו – חבר הכנסת אבנר חי שאקי, ואחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

### חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, עמד פה ראש הממשלה, לא היתה לו שום הצעה של ממש. בפומפוזיות שאין למעלה ממנה תיאור מצב של מדינה שאני לא מכיר אותה, אני לא חי במדינה כזו שראש הממשלה הזה מתאר. נדמה היה לי לרגע שבן-אדם זה פשוט מתנהג כמו מישהו שנוטל סמים. אני לא אומר שהוא נוטל סמים, אני אומר שהוא מדבר כמו מי שנוטל סמים. באיזו תחושת אופוריה, בתחושת ביטחון עצמי שקשה לתאר אותה במלים. כאילו המדינה הזאת פורחת ומשגשגת וכך גם כלכלתה, ותהליך השלום, גם אם תקוע, תהיה פריצת דרך ויהיה בסדר. לא ייאמן. פשוט לא ייאמן.

אם אני מתייחס לנושא המדיני, אני רוצה לומר כאן, אין נוסחת פתיחה של משא-ומתן עם שום גורם מהגורמים שאנחנו נתונים אתם בבעיה כיום. לבוא אל הפלשתינים בהצעה שאנחנו נתחיל את השיחות על הסדרי הקבע זה פשוט מגוחך, זה ניסיון של ראש הממשלה הזה שעוסק בטריקים ובשיווק ולא במהות.

### זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

הטריק הזה בא מספסלי מפלגת העבודה. אתם צבועים.

### חגי מירום (העבודה):

הטריקים האלה הם טריקים כשמציע אותם בנימין נתניהו, שלא מסוגל פעימה לעשות כמו שצריך, מתוך כבוד ושיחות עם פרטנר, והם לא טריקים כאשר מציע אותם יוסי ביילין, מפני שהוא מאמין וגם

יש לו מה להציע, יש לו גם על מה לשאת ולתת, יש לו גם עם מי לשאת ולתת ויש אמון. יש אמון – יש על מה לדבר.

### **זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):**

זאת הדואליות, הצביעות שהיא קבועה אצלכם.

### **חגי מירום (העבודה):**

אותו דבר אנחנו רואים עם הסורים. אין שום נוסחת פתיחה. הכול תקוע. עומד פה ראש הממשלה כמו איזה מנהיג דגול ואומר: אנחנו פשוט מציעים להם שלום תמורת שלום, מה פתאום שאנחנו ניתן חבל ארץ תמורת השלום הזה. מה, עם זה בכלל אפשר ללכת לעשות שלום עם הסורים? מישהו פה מעלה על דעתו שכך אפשר לנהל משא-ומתן עם הסורים? לבנון והחיילים שלנו שנהרגים בלבנון והעימות המתמשך בלבנון, כולם סיפור סורי, לא לבנוני. וכל הדיבורים של חברי על נסיגה חד-צדדית, למשל נסים זוילי היום, ומהצד השני אני מוצא את השר קהלני תומך בנסיגה חד-צדדית, הם עורבא פרח. אתה תחסוך דם של חיילים ותעביר את ה"חיזבאללה" לגדרות של מנרה, משגב-עם, קריית-שמונה ומעלות. זו האמת.

### **היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת מירום, אתה מוכן לענות על השאלה של חבר הכנסת בני אלון?

### **חגי מירום (העבודה):**

בבקשה.

### **היו"ר ד' טל:**

בבקשה, חבר הכנסת בני אלון.

### **בנימין אלון (מולדת):**

בעיתון של הגולן ראיתי, זה לא ציטוט, שאתה אומר שאתה מוכן לוותר על כל הגולן, ואפילו על קיבוץ יפעת.

### חגי מירום (העבודה):

אתה יכול לתאר לך שאני אומר דבר כזה? בשביל שלום עם הסורים אני מוכן לנסיגה מלאה מהגולן. קיבוץ יפעת נמצא בלב לבו של עמק יזרעאל, ואין לי שום נכונות בכלל לדבר על שום דבר שאיננו מעבר לגבול הבין-לאומי. אתה יודע, בשנת 1967 קרה משהו ואנחנו התקדמנו אל מעבר הגבול הבין-לאומי גם בגולן. אתה מבין ואתה יודע, כולנו יודעים, שלא יהיה שלום עם הסורים אם אנחנו לא נוותר על חבל ארץ זה. צדק שמעון פרס כשאמר כאן היום, שזה עידן בליסטי שבו אין עוד משמעות למרחק. אגיד את זה בשפה רפה יותר, המרחק, חבל הארץ הוא לא הדבר הקובע בשאלה מה פגיע ומה לא פגיע.

אני אומר את דברי באופן הברור ביותר. זה שהם הכניסו שם בעלון שאני מוכן לוותר גם על קיבוץ יפעת – לא היה ולא נברא ולא משל היה. ואני גם לא מצדד בחזרה לגבולות '67, עם כל הכבוד הראוי למשא-ומתן עם הפלשתינים. אני חושב שצריך ללכת לגבולות משופרים. אבל אם אתה שואל אותי, יש לי נכונות לוותר על חלק ניכר מאוד מחלקי יהודה ושומרון, מפני שאני לא רואה שום פתרון אחר עם הפלשתינים.

אני רוצה להעיר הערה לדברים שאמר כאן חבר הכנסת נסים דהן, ואני רוצה להגיד אותה הפעם באמת ברצינות.

### היו"ר ד' טל:

אתה כל הזמן רציני, חבר הכנסת מירום.

### חגי מירום (העבודה):

אני מאוד מודאג מהשסע ומהטירופים שהחברה הישראלית נכנסת אליהם בשאלה של חרדים ולמולם חילונים, בשאלות האלה של מי נאשם ומי לא נאשם. אני אומר לכם – זאת עכשיו שאלה של אחריות לגורל המדינה. אפשר לדבר פה בשפה של מנדטים: "תגידו עלינו ואז יהיו לנו עוד עשרה מנדטים". אפשר להתלהם ולהתרגש. שום קיצוני, לא מהצד הזה ולא מהצד השני, אינו פועל כיום באחריות לחברה הישראלית. אני מאוד מקווה שהכנס הזה, שבוודאי יהיה מאוד סוער מבחינה אופוזיציונית-קואליציונית, לא ייכנס למתווה הזה של מתן סימנים בקהילה שלמה, בעדה שלמה, באנשים שיש להם אמונה כזו או אנשים שיש להם אמונה אחרת. אני אומר לכם – נדמה לי שאנחנו עומדים ממש על עברי פי פחת בתחום הזה.

אותו הדבר גם לגבי הציבור הערבי והציבור היהודי במדינת ישראל. מותר לנו להתווכח בשאלות המדיניות, בשאלות כלכליות-חברתיות – מה טוב לארץ הזאת. אסור בשום פנים ואופן שאנחנו נעשה את מה שמתחיל להתהוות פה בקטע הזה שבין דתיים לחילונים, בקטע הזה שבין יהודים לערבים, בקטע שבין אדם לחברו, כי חביב אדם שנברא בצלם וכולם שווים.

**היו"ר ד' טל:**

תודה.

**חגי מירום (העבודה):**

אני רוצה להגיד עוד דבר אחד – – –

**משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):**

שאלה ברשותך, אדוני היושב-ראש.

**היו"ר ד' טל:**

אני אאפשר לך, רק רגע.

**חגי מירום (העבודה):**

לבי עם ראשי הערים השובתים. שמעתי כאן את חבר הכנסת פני בדש, אני מקווה שאתה הבנת שכל הביקורת שהטחת פה בעניין המועצות והרשויות המקומיות צריכה להיות מופנית כאן אל השולחן הזה, אל ראש הממשלה, אל שר האוצר, אל שר הפנים, שמסובבים אתכם בכחש כבר תקופה ארוכה.

**היו"ר ד' טל:**

תודה, חבר הכנסת חגי מירום. עוד שנייה, יש שאלה, אתה מוכן לענות לחבר הכנסת פלד?

**זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):**

בממשלה הקודמת היו חמישה שרי פנים, חבר הכנסת חגי מירום. חמישה שרים בממשלה אחת.

**היו"ר ד' טל:**

סליחה, חבר הכנסת בויס.

**חגי מירום (העבודה):**

תראה, כיום יש השולחן הזה, והוא הממשלה והוא השלטון הנוכחי.

**היו"ר ד' טל:**

אני מבקש, חבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת פלד, בבקשה, בקצרה.

**זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):**

---

**חגי מירום (העבודה):**

יכול להיות. אני לא אומר לך שלא.

**היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת בויס, אתה מפריע לחבר הכנסת פלד.

**משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):**

כבוד היושב-ראש, חבר הכנסת מירום, אני רוצה לשאול שאלה קצרה, תודה על אישור השאלה. מונח פה לפני נייר של התנועה הקיבוצית, ואני רוצה לשאול אותך, ידידי חבר הכנסת מירום, האם קראת את הצעתו של מזכיר התק"ם שמדבר על כך שבשטחי יש"ע תוקם מדינה פלשתינית ותינתן למדינה הפלשתינית בירה בירושלים? האם אתה מכיר את המסמך הזה?

**היו"ר ד' טל:**

תודה על השאלה. חבר הכנסת מירום, בקצרה.

### חגי מירום (העבודה):

ראשית, אני לא מכיר את המסמך הזה. שנית, אני מכיר את מזכיר התק"ם. הוא נמצא ימינה ממני במפלגת העבודה. אם אתה מדבר על דובי הלמן – אינני יודע אם התכוונת אליו.

### משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

כן, כן.

### חגי מירום (העבודה):

הוא נמצא ימינה ממני במפלגת העבודה. הוא היה מאוד-מאוד קרוב לדרך השלישית, ואני שמח שהוא החליט להישאר עם מפלגת העבודה.

### היו"ר ד' טל:

תודה.

### חגי מירום (העבודה):

אשר למדינה פלשתינית, חבר הכנסת משה פלד – מדינה פלשתינית קום תקום.

### משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

אש"פית.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת מירום.

### חגי מירום (העבודה):

תּרדוּ מהשטוּיות האלה ומהחלומות האלה שלידנו יחיה עם ללא זכויות לגיטימיות המגיעות לכל עם  
אחר. תודה רבה.

#### **היו"ר ד' טל:**

תודה לך.

#### **קריאה:**

זה הפריימריס של מפלגת העבודה.

#### **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

הפריימריס של הרשות הפלשתינית.

#### **היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת אבנר חי שאקי – בבקשה, אדוני.

#### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הסכמי אוסלו כשלו. אין חולק.

#### **קריאה:**

---

#### **ענת מאור (מרצ):**

הממשלה כשלה, לא ההסכמים.

#### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אני מבקש לא לעזור לי, אני מסתדר עם עצמי מצוין.

### היו"ר ד' טל:

חברת הכנסת ענת מאור, גברתי אולי תואיל בטובה לאפשר לנו להמשיך לנהל את הישיבה כפי שהתנהלה על מי מנוחות עד הרגע?

### ענת מאור (מרצ):

---

### היו"ר ד' טל:

תודה רבה. אני מודה לגברתי ואני מבקש לא להפריע.

### אבנר חי שאקי (מפד"ל):

הם כשלו מפני שערפאת ומרעיו לא נתכוונו אפילו יום אחד, לא נתכוונו אפילו שעה אחת לשלום אמת. שלום אמת בעיניהם זה כיבוש כל ארץ-ישראל שלבים שלבים בשיטת הסלאמי – הקמת מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים, ובשלב הבא לנסות ולהסתער על מה שיישאר מישראל, שלא יקום ולא יהיה היום הזה. לכן איננו מבכים על המצב הנוכחי, מפני שאם הוא היה צריך להוביל להקמת מדינה פלשתינית או לזרז הקמתה, אם היה צריך להביא לחלוקת ירושלים, חלילה, ודאי שאנו איננו מעוניינים בכך.

אדוני היושב-ראש, המשבר המדיני היום הוא משבר מלאכותי, הוא פועל כפיו של ערפאת ושל חבריו. כל מה שקרה הוא, שממשלת ישראל החליטה כדין ובאיחור, לצערי, על בנייה בהר-חומה. הר-חומה הוא חלק אינטגרלי של ירושלים; ירושלים היא בירת ישראל השלמה והמאוחדת על-פי חוק-יסוד. המדברים רמות על שלטון החוק – יש חוק-יסוד בישראל, שקבע שירושלים היא בירת ישראל השלמה והמאוחדת, וכל מי שנותן במזרח-ירושלים למוסד אחד של ערפאת להשתולל, פועל נגד חוק-היסוד הזה ונגד בירתו ונגד שלטון החוק, וממילא נגד מדינת ישראל.

אני בא ואומר לראש הממשלה מה שאמרתי לו במקומות אחרים, היום ולפני כמה ימים – ההסברה הישראלית כושלת, היא לא עונה ולא נותנת את התשובות ההולמות. כל מה שצריך לספר לעולם הוא, שערפאת ואנשיו – הרשות הפלשתינית – מפירים יום-יום, שעה-שעה, כל סעיף וכל מלה בכל סעיף של הסכמי אוסלו. האמנה הפלשתינית הגזענית במקומה. רוצחים סוחרי קרקעות שמכרו ליהודים קרקעות. אם זאת איננה גזענות, גזענות מהי? מי בבית הזה מסוגל להשיב על השאלה הזאת – מה שם יינתן לרצח המתועב? הם הפכו גם מחוקקים, גם שופטים וגם מבצעים. הכול תוך 24 שעות – מישוה נותן את האות – --

**אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

מה אתה קורא ל – – – אדמות?

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אל תפריע לי, אני מדבר ולא אתה.

**היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת סעד.

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

לא, לא, אינני מוכן להשיב לך.

**היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת סעד, אני מבקש שלא להפריע.

**אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

שאלתי אותו שאלה.

**היו"ר ד' טל:**

הוא לא רוצה לענות; זכותו.

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

האיומים שהשמיעו כאן ראשי האופוזיציה על מלחמה אינם מבהילים אותנו. אלה מלים ריקות מתוכן. העם מאחורי הממשלה, העם דורש וידרוש מילוי כל מה שהובטח לו – להבטיח התיישבות בכל חלקי

ארץ-ישראל, להבטיח שירושלים תישאר מאוחדת, להבטיח שה"אוריינט האוס" וכל המוסדות האש"פיים והרש"פיים השונים יסולקו מבירת ישראל. את זה אני משמיע כלפי ראש הממשלה. זאת חובתה של הממשלה – למלא את ההבטחה הזאת; זה מה שהובטח לעם כולו.

עכשיו על חברון, אדוני היושב-ראש. אינני יכול שלא להיות לפה בעניין הסבל הנורא שסובלים מתיישבי חברון. אני הייתי שם, אני מתכוון להיות שם בעזרת השם בימים הקרובים. אני רוצה שהעם ידע, שהסכם חברון הנקודתי – בהבדל מהסכם חברון הכולל, על הפעימות והנסיגות – הסכם חברון נטו איננו מקוים אפילו יום אחד, איננו מקוים אפילו שעה אחת. רחוב השוהאדה, רחוב דוד המלך, שעומדים לפתוח, פירוש הדבר סיכון חייהם ושלומם של מתיישבי חברון. אשר לזכות הבנייה, לבנות את חברון היהודית – השטח מצומצם, הנסיבות איומות, מוקפים אויב, אבל לפחות להתפתח – אין נותנים להם רשיונות בנייה. כתבתי לשר הביטחון, ומכאן אני משמיע בפניו: תן רשיונות בנייה, אדוני שר הביטחון, למתיישבי חברון. אלה מן המעולים והמופלאים והמסורים שבחלוצי מדינת ישראל. ובציונים של מדינת ישראל.

הגיע הזמן שכאן בבית הזה לפחות נדע שיש דרך אחת להגיע לשלטון, והיא הדרך הדמוקרטית, וכאשר ממשלה עולה לשלטון היא ראויה לכבוד יותר גדול. אפשר לחלוק עליה, אפשר לבקר אותה, אפשר לנסות להוכיח לה שהיא טועה, אבל לא חלילה לנסות לקעקע אותה יום-יום ושעה-שעה. זה איננו הולם אנשים דמוקרטיים ולא משטר דמוקרטי.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת שאקי, אני מבקש לסיים.

### אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני כבר גומר. אני חוזר וקורא לראש הממשלה, כתבתי לו, דיברתי אתו, חזרתי ודיברתי אתו ומכאן אני קורא לו: הסברה, הסבר את האמת על ישראל, הסבר את ההפרות. כל שגרירי ישראל בעולם חייבים יום-יום ושעה-שעה להסביר מי מפר פה הסכמים ומי מקיים הסכמים. ערפאת מתחמק, ומשום שישראל בונה בהר-חומה, אין לו שום זכות שלא לקיים את ההסכם, שלא לחסל את הטרור, שלא לפרק את ה"חמאס" ו"הג'יהאד", שלא להסגיר רוצחים, שלא לבטל את האמנה. זהו מפר פרופסיונלי של הסכמים, זה אדם שהוא וקיומי הסכמים הם שני עולמות שונים, אדם שלא קיים מלה אחת מכל הסכמי אוסלו.

לכן, תביעה אחת מכאן אל ערפאת ואנשיו: אם אין היום דיבורים ואין היום שיחות – אתם אשמים; המשבר מלאכותי והוא מעשה ידיכם. תחסלו את ה"חמאס", תחסלו את "הג'יהאד", תבטלו את האמנה הגזענית הזאת הקרויה האמנה הפלשתינית, תחזירו לחברון היהודית את מעמדה הנכון, תנו ליהודים לחיות שם בשלום, אל תיתנו לזרוק אבנים לכל בית. איפה נשמע דבר כזה? סיפרו לי נשים וילדים שאבנים נזרקות מעבר לחלון לתוך הבית. איפה החיץ בן 200-300 המטרים שהובטח לנו מעל במה זו על-ידי ראש הממשלה ועל-ידי שר הביטחון?

## היו"ר ד' טל:

תודה.

## אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני מסיים. אין ספק, שאם היום אין שיחות שלום, לא בישראל האשם אלא ברשות הפלשתינית. רק כשהרשות הזאת וראשה יחליטו שכוונותיהם כנות ושהם נלחמים בטרור ברצינות ושהם לא מחסלים מוכרי קרקעות ליהודים ועושים את כל המוטל עליהם, אולי תיפתח הדלת לשיחות של שלום אמת. בינתיים יש צד אחד שרוצה בשלום – ישראל, ויש צד אחד שרוצה בחיסול ובמלחמה – ערפאת ואנשיו.

## היו"ר ד' טל:

תודה רבה, חבר הכנסת שאקי. חבר הכנסת מיכאל קליינר, בבקשה, שש דקות.

## מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה שהציגה היום לא בפעם הראשונה את דרכה המדינית היא ממשלה שהסכמי אוסלו נכפו עליה. היא לא רצתה בהם, היא התנגדה להם, היא חשבה שהם הסכמים רעים, מסוכנים, שהצד השני אינו מתכוון לקיים אותם, אבל היא קיבלה על עצמה אותה מציאות שיצרו יריביה ואמרה: גם אם כל ההתנגדות שלי נכונה, אנסה להתקדם ולחיות עם ההסכמים האלה בתנאי אחד חשוב, ברור ומרכזי, בתנאי שהצד השני יקיים את ההסכמים.

במשא-ומתן הארוך והממושך על חברון, לא רק חברון היתה על שולחן הדיונים. על שולחן הדיונים היתה השאלה האם מקיימים את הסכמי אוסלו, ועיקר האנרגיה של הנושאים והנושאים והמתווכים הוקדשה דווקא כדי להגיע למסמך המשלים שבו נטלה ישראל על עצמה שתי התחייבויות והצד השני נטל על עצמו שש התחייבויות, שהן ההסכם הראשון שנחתם בין הממשלה הזאת לבין הצד השני, הרשות.

ישראל התחייבה לשחרר אסירות תושבות ישראל שהורשעו כדין על-ידי בית-משפט – לא תושבות השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל – דבר קשה מאוד, אבל ישראל לקחה זאת על עצמה וקיימה אותה; היא לקחה על עצמה לבצע נסיגת ביניים נוספת, זו הקרויה פעימה בהסכם, והיא מוכנה לבצע.

הצד השני לקח על עצמו שש התחייבויות, ולכן פונתה חברון. להשלים את תהליך תיקון האמנה הפלשתינית – דבר לא בוצע, ועוד ערפאת אומר בהומור שלו, שכאשר לישראל תהיה חוקה אז נשנה את האמנה. אבל כאשר התכנסו באותו כינוס מוזר ומיוחד חודשיים לפני הבחירות בארץ, לא אמרו שרק כשלישראל תהיה חוקה; אז אמרו: האמנה תוקנה, הושלמה, נגמרה – – –

### שבח וייס (העבודה):

זו הזדמנות לקבוע את החוקה שלנו.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שבח וייס, אני בעד, אבל ברור שהכוונה היא לא לקיים את ההתחייבות המפורשת שניתנה בהסכמי אוסלו ובהסכם חברון לתקן את האמנה.

התחייבו להילחם בטרור ולמנוע אלימות. בינתיים הם מתאמים עם ה"חמאס"; ביצעו את פיגועי הטרור והפסיקו את שיתוף הפעולה נגד הטרור. התחייבו למנוע הסתה ותעמולה עוינת. יום יום בעולם, בארץ, בטלוויזיה ובעיתונות שלהם – הסתה בלתי פוסקת. התחייבות להילחם בארגוני הטרור ובתשתיות של הטרור, התחייבות שניתנה בהסכמי אוסלו וחזרו עליה בהסכמי חברון. הציבור ישפוט, חברי הכנסת ישפוט. אדוני היושב-ראש, למרבה הצער הדברים ברורים, תפיסה, הענשה, העמדה לדין של מחבלים – כלום, שום דבר לא נעשה, מעמידים תנאים; בקשות להעברה של חשודים ונאשמים על-פי ההסכם – ישראל קיימה את חלקה, הצד השני – – –

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

למה אין מעשי טרור כיום?

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אין מעשי טרור? מה היה הפיגוע ב"אפרופו" – זה לא טרור? אתה רוצה את זה על בסיס יומי? אם זה היה לפני חודש וחצי, זאת אומרת שאין מעשי טרור? יש הצהרות, דקלרציות של אי-שיתוף פעולה, ואותם טרוריסטים שעל-פי ההסכם שר המשפטים ביקש להסגיר אותם בזמן האחרון – הוא התייאש וכבר הפסיק לבקש את הסגרתם. אלה מהם שעוד הממשלה הקודמת ביקשה את הסגרתם, עד היום אחד לא הוסגר, בניגוד להסכם ובניגוד להתחייבות החוזרת שנעשתה בהסכם חברון להסגיר אותם.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה עורך-דין ואתה יודע את פרטי ההסכם, הוא לא מחייב אותם.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני יודע בדיוק. אני מקווה שזה לא על חשבוני, אדוני היושב-ראש.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

כתוב שם, שאם מעשה נעשה בתוך השטח של הרשות הפלשתינית, הרשות תשפוט ולא יוסגרו.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אני מדבר על פיגועי טרור בישראל. קודם אמרתי, שלגבי אותם פיגועים שנעשו בתחומי הרשות – זה היה הסעיף הקודם – לא עוצרים, לא חוקרים, לא מעמידים לדין שם, כפי שאמרת.

החרמה של נשק בלתי חוקי, איך אומרים בשפה אזורית – "יוק", שום דבר. גודל המשטרה הפלשתינית – לא, התחייבו פעם חוזרת, ויש בחברון 1,200 שוטרים במקום 400 שוטרים. סעיפי ירושלים.

כלומר, מצד אחד באה ישראל ומילאה את הכול, מצד אחר אף סעיף מהסעיפים לא מולא על-ידי הרשות לפי אותו מכתב לפרוטוקול של הסכמי חברון. לא רק שעכשיו כדי שיקיימו חלק מן הדברים רוצים שישראל תעשה דברים נוספים שהיא לא התחייבה להם – קוראים להם מחוות – פתאום מדברים על רוח ההסכם. קודם כול שימלאו את הסעיפים ואת מה שכתוב, ואחרי זה שידברו על רוח ההסכם.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

מעבר בטוח זה ההסכם הקודם.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

הדבר הבולט ביותר ברוח ההסכם שבעיני אולי הוא שווה-ערך לטרור, אני מתפלא שהבית הזה לא אמר שהוא לא מדבר על שום דבר אחר, זו אותה החלטה שקיבלה הרשות הפלשתינית, החלטה גזענית, חסרת תקדים בהיסטוריה – אולי רק בארץ אחת באירופה היו החלטות כאלה – שמי שמוכר קרקעות ליהודים גם בתוך "הקו הירוק", בתוך מדינת ישראל, דינו מוות. שאלו את פריח אבו-מדין, שר המשפטים, והוא אמר: גם מי שמוכר אדמות ליהודים במדינת ישראל, בתוך "הקו הירוק", דינו מוות. הרי אם מפלגה בישראל היתה מציעה לא עונש מוות על מי שמוכר קרקעות לערבים – – –

### **הי"ר ד' טל:**

אני מבקש לסיים ברעיון הזה.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

מקובל עלי.

אם מישהו היה אוסר בחוק, בלי סנקציה, מכירת קרקעות לערבים, הרי לא היו נותנים לו לרוץ לכנסת, היו אומרים שזו גזענות והיו פוסלים אותו. פה הרשות הפלשתינית מחוקקת חוק כזה, רוצחת ערבים סוחרים, מענה איש מקומי בן 70 כי פעם הוא מכר אדמות ליהודים, ועכשיו עוד אחד. האם מישהו קם ומגנה אותם ואומר: זה מעל לכול, ולא יהיה שום משא-ומתן עד שיבוטל החוק הגזעני המפלה הזה?

### היו"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת קליינר.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אולי, אם אנחנו, אדוני היושב-ראש, ממשיכים לדבר אתם אחרי החוק הזה נצטרך לשים לעצמנו הרבה מאוד סימני שאלה. אז אולי קיבלנו פרסי נבל לשלום, אבל אני רוצה להזכיר – –

### היו"ר ד' טל:

אני מבקש – – –

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

– – שגם הנרי קיסינג'ר קיבל פרס נבל לשלום – –

### היו"ר ד' טל:

סיכמנו שאתה מסיים בנושא הקודם.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

— — על המשא-ומתן שלו עם לה דוק תו בצפון-וייטנם — ארצות-הברית, דרום-וייטנם. אז קיסינג'ר, אדוני היושב-ראש, קיבל פרס נבל לשלום, אבל דרום-וייטנם לא היתה יותר. אני מציע שלא נלך בדרך הזאת.

היו"ר ד' טל:

תודה חבר הכנסת קליינר. חבר הכנסת עוזי ברעם, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

איזו השוואה.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

למה אתם לא מגנים את — — —

היו"ר ד' טל:

בבקשה, אדוני, חמש דקות.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת קליינר, אמרת את דברך מעל הדוכן; בוא נאפשר לחבר הכנסת ברעם לומר את דברו. בבקשה, אדוני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — אני נגד

## היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דראושה, בגללך אני מוסיף לו עוד זמן ועוד זמן.

## עוזי ברעם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשעה זו, כאשר הדיון איבד משהו מערכו כאשר חברי הממשלה לא יושבים כאן ואין הצבעה, בעצם כל נאום כזה שהיה צריך להיות כמעט נאום סיכום לפני הצבעה – מאבד חלק מהייחוד שלו. אולי היתרון של נאום כזה הוא שהוא יכול יותר להעמיד דברים על אמיתותם ופחות להיכנס לפולמוס לשמו. זה מה שאני אעשה, אף כי אני בפירוש אומר גם דברים בכיוון ראש הממשלה.

יש לנו ויכוח, הוויכוח הזה עמוק, וכאשר אני שומע את חבר הכנסת שאקי או את חבר הכנסת קליינר, אני שומע את שניהם ומקשיב לשניהם – חלק מדברי הגינוי, כמו הנושא של מכירת הקרקעות שאתה אמרת מקובלים עלי מאוד; אני חושב, אם יכול להיות שאני טועה כאשר אני רואה בדבריכם, בדעותיכם, דבר שמנוגד לאינטרס הישראלי לא רק מבחינה ביטחונית, חבר הכנסת מיכאל קליינר, גם מבחינה קיומית.

אני מנסה לסרטט לעצמי, איך אתם רואים את קיום המדינה לטווח ארוך. האם באמת אתם חושבים שהמדינה הזאת תעמוד רק על אמונה עיקשת שכל דבר שאנחנו עושים הוא דבר מוסרי והוא דבר נכון וכל דבר שעושה הגורם הערבי והפלשתיני הוא דבר שדורש הוכחה? מה אתה חושב, חבר הכנסת קליינר? שערפאת הוא קבלן משנה של נתניהו? הרי הבעיה היא לא רק נוסח ההסכם; הבעיה היא רוח ההסכם. היתה פעם רוח אחרת, וברוח האחרת התחילו להיבנות יחסי אמון. אבל למה לבנות יחסי אמון? – כי אין אלטרנטיבה אמיתית לישראל אלא להגיע לשלום עם הפלשתינים. וכאשר בא חבר כנסת כמו חבר הכנסת בני בגין ואומר שאי-אפשר לדבר עם אש"ף – בעצם הוא חייב להעמיד איזה מקום אחר לטווח ארוך. כי מה הבעיה? הפלשתינים הם גורם שיושב בארץ, גורם שזהותו הלאומית הולכת ומתעצבת, גורם שהעולם הערבי מסתכל לפתחו, גורם שקיבל הכרה בין-לאומית רחבה בכל הבמות שבעולם, ואנחנו חושדים שבמשחקי התחכמות קואליציוניים אנחנו נהרוס את כל הסיכוי הזה שאין לו אלטרנטיבה אחרת.

אפשר להכות כל דבר; אפשר להסביר במה טועים, אבל בגדול, כאשר מתווכחים אתכם, אחד אחד יש לכם במה להלקות אותנו, אבל אין לכם שום דבר משל עצמכם.

יכול להיות שמישהו יכול להתכסות בכוחה של אמונה; באמונה בלבד, שאין לה גם מחשבה, שאין לה גם מדיניות, לא תהיה גם תכלית.

אני שומע בוועדת החוץ והביטחון – אני לא רוצה לצטט כאן – את הדאגה החמורה שמלווה את כולנו בגלל קצב הזיון של העולם הערבי. ואני שואל: מה אתם רוצים? אתם רוצים באמת שמול העולם הפלשתיני יתאחד העולם הערבי כולו, גם העולם הערבי היותר-מתון, ותהיה חזית אסלאמית מול ישראל, כאשר אתם כל הזמן מנסים להסביר ש"ג'יהאד" ו"חמאס" ואש"ף זה אותו דבר. הרי האינטרס שלנו הגדול הוא להפריד בעולם הערבי את הכוחות השפויים שאתם אפשר לדבר, שהבעיה שלנו

אתם היא בעיה לאומית – היא לא בעיה קלה, אבל היא לא בעיה דתית – ולנסות להגיע אתם לאיזו הבנה.

ריבוננו של עולם, למה אתם מוליכים? למה אתם מוליכים את המדינה הזאת ואת העם הזה? אנחנו עם קטן, אנחנו מדינה חזקה, אבל אנחנו, עדיין, מיעוט במזרח התיכון, ואנחנו לא ניכון בדרך שאתם מציבים.

יש לנו ראש ממשלה, שהייתי אומר שאם התכונה החשובה של ראש ממשלה היא להיות מסביר – הוא ראש הממשלה המוצלח ביותר שהיה מאז קום המדינה. הוא מסביר מעולה; מסביר טוב בארץ ומסביר טוב בחוץ-לארץ. אבל אם ראש הממשלה הוא מדינאי – עוד לא היה מדינאי גרוע ממנו. האדם הזה הצליח, תוך שנה, להוליך את ישראל לפשיטת דרך פוליטית מוחלטת. הוא הצליח לאחד קרובים ורחוקים באהדה אדירה לעניין הפלשתיני. היום, יאסר ערפאת יכול להתעמר בראש הממשלה, כי הוא יודע שהאהדה של העולם הגדול נוטה אליו הרבה יותר מאשר אל המדיניות הנלווה של בנימין נתניהו.

לא הסכמי אוסלו הם שנכשלו; הממשלה הזאת נכשלה בכך שהיא לא מצליחה, עובדה, ליישם את הסכמי אוסלו. אבל איך הוא יישם אותם? הוא נמצא בממשלה שכולה חזית סירוב אחת, ואם יש כבר איזה שר יותר מתון באופן יחסי כמו יצחק מרדכי שר הביטחון, המתנחלים כמעט לא רוצים לדבר אתו, כי הם מתנגדים לכל דרך שיש בה איזה ניצנים של דו-קיום אמיתי בין ישראלים לבין פלשתינים.

חברים, מדינה פלשתינית קום תקום. או שהיא תקום אחרי סכסוך דמים או שהיא תקום בלי סכסוך דמים. חוכמה של מדינאי היא לצפות את המהלכים קדימה, והצפייה שלכם תמיט אסון על מדינת ישראל.

### היו"ר ד' טל:

תודה, חבר הכנסת ברעם; אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת איתן כבל – בבקשה, אדוני. אחריו – אחרון אחרון חביב, חבר הכנסת מקסים לוי.

### איתן כבל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום ישבתי במליאת הכנסת כמוכם, והאמת היא שציפיתי לשמוע מראש הממשלה נאום שבו הוא קצת מפייח תקווה; לרגע היה לי רצון לשאול אותו מי כתב לו את הנאום שנשמע יותר כחיבור של סוף כיתה י' או כיתה י"א – – –

### שבח וייס (העבודה):

איזו מגמה?

### איתן כבל (העבודה):

את זה היה צריך לשאול אותו. רציתי לשאול אותו מי כתב לו את הנאום הזה. זה היה נאום חלקות כמו שילדים כותבים בבית-ספר. מדינה כזאת פורחת, משגשגת, הכול יפה, הכול נראה נהדר, ולרגע שאלתי את עצמי אם אנחנו חיים באותה מדינה. זאת אותה מדינה שלנו? אנחנו מדברים על אותו דבר? אני לא רוצה להיכנס לתוכן של הנושאים המדיניים, שהוא לא נכנס אליהם, כמובן. הוא נתן לי תחושה, ואני עדיין לא מאותם חברי כנסת שצועקים במליאה, אבל נראה לי כי בקצב הזה לא תהיה לי ברירה – – –

### היו"ר ד' טל:

אתה עדיין צעיר, חבר הכנסת כבל.

### איתן כבל (העבודה):

באמת היום היה לי פשוט קשה. אני בטוח שראש הממשלה לא האמין למלה אחת של עצמו, אין לי שום ספק שראש הממשלה או שהוא פשוט לא יודע מה קורה במדינה הזאת או שהוא חי בתוך עולם אטום משל עצמו. על מה הוא מדבר? כל מקום, בכל עניין, ואני אומר את הדברים האלה עכשיו לא כקנטרנות פוליטית, אלא כשאתה בודק את הדברים, יעיד אפילו חבר הכנסת מקסים לוי, שהוא אחד האנשים המובילים את נושא הדגל החברתי, שהאבטלה גואה, המשק נכנס למיתון קשה מאוד, מחירי הדירות – אני זוכר שבתקופה שעבדתי במשרד הבינוי והשיכון דיברו על מחירי הדירות שהם בשמים. אני כבר לא יודע מה מעבר לשמים; אולי העל-חלל.

היום התקשר אלי בחור מבאר-שבע ושטח בפני את מר לבו על המצב הבלתי-נסבל, אבל הכול בסדר: עם ירדן – בסדר; עם כולם – בסדר.

יותר חמור. תמיד אנחנו מחפשים, מה הם לא בסדר. לא שמעתי אותו פה בא ומנסה להתמודד עם המציאות שאנחנו חיים בה.

אני רוצה להבין. המדינה היא של כולנו. המדינה הזאת חשובה לכולנו, לכל חלקי הבית הזה – יהודים, ערבים, שמאל, ימין. כשהתחיל הסכם חברון אמרתי: איזה יופי, הנה יש רק הבדלי סמנטיקה, גישות, נכנסים לדרך אחרת. אבל, מתברר שהפער בין תפיסת העולם שמוליך אותה ראש הממשלה לבין הדרך שהובילו אותה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, ויבדל לחיים ארוכים שמעון פרס, הוא תהום, ודבר לא יעזור. האיש שכולנו ראינו אותו מתלהם מעל אותה בימה בכיכר-ציון – וזה לא יעזור, הוא עמד פה וניסה לדבר ולפייס את העם, את הבית הזה. הוא מפייס ומנסה לקנטר.

### זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת כבל, העם החליט. יש אסכולה של – – –

### **איתן כבל (העבודה):**

נכון שהעם החליט. סליחה, קודם כול זה שהעם החליט זאת עובדה, אבל זה לא אומר שלנו כאופוזיציה אין התפקיד לעמוד כאן ולומר את מה שאנחנו חושבים. אתם תמשיכו לקלקל במשך כל התקופה שאתם נמצאים בשלטון, ואני מקווה שנצליח להוריד אתכם מהשלטון כמה שיותר מהר.

### **שבח וייס (העבודה):**

מה החליט העם?

### **מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):**

מה החליט העם?

### **זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):**

העם בחר בנוסחת נתניהו.

### **איתן כבל (העבודה):**

העם בחר – – –

### **היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת מקסים לוי, אתה עברת לספסלי האופוזיציה?

### **איתן כבל (העבודה):**

העם בחר בנתניהו לראש הממשלה. אבל העם גם בחר בססמה – סליחה, חבר הכנסת מקסים לוי, אני זוכר את הססמה "שלום וביטחון". זה מה שהוא הבטיח בססמאות שלו. אבל אין שלום, אין ביטחון. נתניהו נכשל. איזה ביטחון יש? איזה שלום יש? אלא אם כן כולם פה צריכים ללכת לאופטיקאי. על מה אתם בכלל מדברים? זה שלום? זה ביטחון?

באמת, אני שואל אותך, חבר הכנסת זאב בויס, למה אנחנו משקרים את עצמנו? אתם הלכתם במשך עשרות בשנים עם תפיסת עולם מאוד מוגדרת. מותר לכם ללכת בה. מותר לכם לחזור בכם. אנחנו ניאבק, אנחנו נילחם, אבל כל ההתפצלות הזאת שלהם היא זאת שפוגעת, היא זאת שהורסת. אילו זה רק היה עניין פרטי שלכם, זה עניין אחר. אם זה רק עניין סיעתי, זה עניין אחר, אבל – –

### **היו"ר ד' טל:**

חבר הכנסת כבל, בבקשה לסיים.

### **איתן כבל (העבודה):**

– – על הגב שלכם אתם סוחבים מדינה, עם שלם.

### **זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):**

חבר הכנסת כבל, מה עושה ראש הממשלה שתהיה הדדיות בהסכם הזה, שסוף סוף אחרי שכל הזמן הפלשתינים – – – על מה אתה מלין?

### **איתן כבל (העבודה):**

חבר הכנסת זאב בויס, כיוון שזמני תם ואני לא רוצה לגזול את זמנם של האחרים, אני אשמח לשוחח אתך על זה בהזדמנות אחרת. תודה רבה.

### **היו"ר ד' טל:**

אני מודה לך מאוד.

אדוני חבר הכנסת מקסים לוי, הבינותי מדברי אדוני שאדוני מוותר על זכות הדיבור?

### **מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):**

בקצרה.

## היו"ר ד' טל:

או שיאמר בקצרה. בבקשה, אדוני.

## מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

הקשבתי לנאומו של ראש הממשלה ולנאומים שבאו לאחר מכן, אבל כל אחד מאתנו חרד לוואקום הזה במישור המדיני. וגם כאשר אני בקואליציה אינני מבין לאן הדרך. האם להתגרות, האם ממשלה שקבעה בקווי היסוד שלה שהיא מיישמת את תוכנית אוסלו והיא הולכת בדרך, ואני חושב שהמהלכים כפי שבאו לידי ביטוי בנושא ההסכמים בחברון – היה אומץ גדול מאוד לראש הממשלה לקבל על עצמו את פינוי חברון.

אני חושב שהצעדים שנקלענו אליהם הם צעדים קשים ביותר, לאור העובדה של הוואקום הזה, שלא מתיר אווירה של אמון. יש לעשות הכול כדי להחזיר את תהליך השלום לבסיס של אמון הדדי, ואין להאשים רק את ישראל, ואין להאשים רק את ממשלת נתניהו, אלא יש לעשות הכול כדי לשבת אל שולחן הדיונים ולהתחיל במהלך שהממשלה הזאת התחילה בו.

לכן, כאשר שמעתי את הנושא המדיני לא הבנתי לאן המדיניות של הממשלה שאני תומך בה, האם הקואליציה יודעת לאן היא הולכת? האם מסמך ביילין-איתן זה המסמך של הקואליציה? לאן אנחנו הולכים בהסדר הקבע? לדעתי, אלה סוגיות שיצטרכו לדון בהן במושב הזה בתוככי הקואליציה, כדי שנבין אחת ולתמיד לאן דרכנו. והדרך חייבת להיות דרך.

כאשר שמעתי את החלק השני, אדוני היושב-ראש, בנושאים החברתיים לא הבנתי כלל האם ראש הממשלה מבין היכן הוא נמצא. האם הוא איננו מודע למצוקות של האבטלה האיומה בעיירות הפיתוח? האם הוא לא מודע לסגירתם של מפעלים? האם הוא לא יודע מה קורה עם הזוגות הצעירים? האם אין הוא יודע שיש היום מרד ארנונה ברשויות המקומיות? מה הוא מדבר לי על פתיחת ערוצים בשפה הרוסית ובשפה הזאת? על מה הוא מדבר?

## איתן כבל (העבודה):

לאנשים אין כסף לקנות ערוצים.

## מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

במקום לדבר על דברים שקורים היום במשק, על ניצול של העובד בהעדר תנאים בסיסיים של הסכם עבודה קיבוצי – היום כל הנושא הזה מנטרל. העובדים לא יודעים אם הם קבועים או לא קבועים. ואם עובד אינו יודע שיש לו עבודה קבועה, הוא איננו יכול לקבל משכנתה. מה זה השינויים המבניים במשק? כל יום החלטת הממשלה על הפרטה של "אל על", על הפרטה של "בזק", עוד מעט יפריטו גם את הכנסת.

## היו"ר ד' טל:

חברי הכנסת לא ייתנו לזה לקרות.

## מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

הם מפריטים אותה דרך חוק ההסדרים במשק.

## זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

את ההפרטה של הכנסת כבר עשו.

## מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

לכן אינני מבין. הרי כשאני ישבתי כאן ניסיתי להבין האם מאבקם של ראשי הערים שבאו כאן להפגין זה לא סימפטום של בעיה חברתית, של בעיית חינוך? ואנחנו יושבים כאן בחיבוק ידיים לאור הדברים האלה, וכל מי ששמע את ראש הממשלה בנושאים החברתיים בוודאי מודע לכך שראש הממשלה לא מבין מה קורה באופקים, בשדרות, בקריית-שמונה ובדימונה.

לכן, התהליך המדיני והעניין החברתי אחד הם. חוסר השקעות במדינת ישראל בשנה הזאת, 46% פחות מהשנה הקודמת – משקיעים לא ישקיעו אם יש בלבול כזה כאן. לכן, על הממשלה למצוא כל סדק וכל תקווה להתחיל את התהליך, להמשיך את התהליך, כי התהליך נחוץ לשני העמים. הוא לא נחוץ רק לפלשתינים, הוא נחוץ גם למדינת ישראל. נכון שיש לנו דעות מנוגדות לאנשי השמאל ולנו, אבל ממשלה שהלכה בדרך חייבת להמשיך. אם היא לא תמשיך, אין אלטרנטיבה אחרת.

## בנימין אלון (מולדת):

---

## מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

שמעתי את חבר הכנסת גנדי, שאמר: האם יש אלטרנטיבה אחרת? אלטרנטיבה למלחמה? או למצוא כל סדק של תקווה לשלום? אם מישוהו מאותם אנשים שמדברים נגד תהליך אוסלו היה עומד פה ומציג אלטרנטיבה – שום אלטרנטיבה; דמגוגיה, כן. אבל אני מאמין ביכולת ללכת על קווי היסוד

של ההסכמה שהושגה במסמך ביילין-איתן ולומר פעם אחת ולתמיד לאן הממשלה הזאת רוצה להגיע.

אני חושב שחברי הקואליציה בוודאי ידאגו לכך שבהנהלת הקואליציה יתקיים דיון מדיני, כדי לראות לאן אנחנו הולכים. ואני רוצה לקוות שדווקא ביבי נתניהו יוכל ללכת לתהליך הזה, כפי שהוא הלך באומץ בנושא של פינוי חברון.

### **היו"ר ד' טל:**

תודה רבה, אדוני. לתומי סברתי שאדוני לא ינצל את כל הזמן, אבל טוב.

עמיתי חברי הכנסת, תם הדיון אך לא נשלם. כאמור, הצעות הסיכום יובאו, בעזרת השם, בשבוע הבא ביום שני.

### **הצעות לסדר-היום**

### **שביתת הרשויות המקומיות**

### **היו"ר ד' טל:**

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעות לסדר-היום מס' 2196, 2202, 2203, 2212, 2234, 2239, 2248, 2254, 2259 ו-2216 בנושא: שביתת הרשויות המקומיות. חבר הכנסת אחמד סעד, בבקשה, במסגרת הזמן הקבוע, שלוש דקות, ואני מבקש להשתדל להצטמצם ולהישאר במסגרת הזמן. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, אחריו – חבר הכנסת שאול עמור, ואחריו, אם יהיה כאן – חבר הכנסת חיים אורון.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ראשי הערים והרשויות המקומיות הנכבדים הנמצאים אתנו, זה כבר השבוע השני שראשי הערים והרשויות המקומיות שובתים באוהל המחאה ומשביתים את המערכת. כל ראשי הרשויות, היהודים והערבים, ומכל המגוון הפוליטי. אפילו אלה מעיירות הפיתוח, שנתנו לביבי נתניהו ולליכוד בין 60%-ל-70%, גם הם שובתים. הם שובתים מפני שהם הגיעו למסקנה, שהממשלה הזאת היא ממשלה אטומה, ממשלה שאין לה אוזן קשבת למצוקת הרשויות המקומיות.

הרשויות המקומיות הגיעו למצב של משבר עמוק. הן הגיעו למצב שהן על סף התמוטטות, שראשי הרשויות לא יכולים לתת את השירות המינימלי לתושבים. הם אינם יכולים לתפקד. כל המערכת

תתמוטט אם הממשלה לא תבצע ותיישם את ההסכמים, וקודם כול תכסה את הגירעון האיום, העצום, שמגיע לכ-4 מיליארדי שקלים.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

6 מיליארדים.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אני שמעתי 4 מיליארדים. אם 6 מיליארדים, זה עוד יותר – – –

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

התקציב הוא 4 מיליארדי שקלים. הגירעון הוא 6 מיליארדי שקלים.

### אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

מה אתם רוצים מהרשויות המקומיות? היום שמענו ש-20 שוטרים חילצו את שר האוצר, והיו גם נפגעים, היתה אלימות. מי מביא לזה? לא המדיניות של הממשלה?

המצב חמור עוד יותר ברשויות המקומיות הערביות. כמו שהממשלה אינה מיישמת את ההסכמים המדיניים, היא גם לא מיישמת את ההסכמים עם המגזר הערבי. בהתחלת השנה, אחרי שביתה של יותר מחודשיים, ראשי הרשויות המקומיות הגיעו להסכם עם שר הפנים ועם שר האוצר. לצערנו הרב, רק היום בוועדת הכספים, ואחרי לחץ גדול, הביא שר האוצר הצעה ליישם חלק מההסכם שהיה עם הרשויות המקומיות הערביות, אם זה במה שנוגע להמלצות ועדת-סוארי, ואם זה במה שנוגע להמלצות ועדת-אפרתי.

מה שמבקשים, מה שדורשים ראשי הרשויות המקומיות, היהודים והערבים, זה שהממשלה הזאת תפתור את המשבר המעיק עליהם, על עבודתם. הם לא יכולים לשרת את הציבור.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אחמד סעד, אני מודה לך מאוד. אין צורך לחזור שוב על הדברים שאמרת. תודה.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אני רוצה לומר עוד משפט אחד. אני מאוד מתפלא שבעניין כאוב כזה לא נמצא כאן שר האוצר. שר הפנים נמצא, אבל שר האוצר לא נמצא פה לשמוע את הטענות הקשות. והוא הכתובת להן. אנחנו יודעים את העמדה של שר הפנים.

### **היו"ר ד' טל:**

אני מודה לך מאוד, חבר הכנסת אחמד סעד. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה, אחריו – חבר הכנסת שאול עמור, אחריו – חבר הכנסת חיים אורון, אחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את ראשי המועצות והעיריות, יהודים כערבים, את מר עדי אלדר, יושב-ראש מרכז השלטון המקומי במדינת ישראל, ואת חבריו, ולומר להם חזק ואמץ. כל הכבוד על המאבק שאתם מנהלים למען כל אזרחי מדינת ישראל, ללא הבדל. אתם עושים את העבודה שלכם כראשי מועצות, כראשי עיריות, בצורה טובה ועניינית. ואתם שבתתם רק משום שהגעתם למצב שלא יכולתם להמשיך עם הגירעונות, עם התקציבים הנוכחיים, עם המשבר שהגעתם אליו. הציבור כולו, וכל חברי הכנסת כאן, כולם תומכים במאבק שלכם. כולנו תומכים במאבק הצודק שאתם מנהלים.

אתם מנהלים את המאבק הזה לטובת כולנו, כל אזרחי המדינה, לטובת הילדים שלנו, כדי שיהיו לימודים בבתי-הספר, כדי שיהיו שירותים בעיריות, בכפרים, במושבים, בכל המקומות. ואני מתפלא שהממשלה הזאת לא באה לקראתם ולא פותרת את הבעיה הכאובה של העיריות והמועצות במדינת ישראל.

מה אתם בעצם דורשים? אתם דורשים לסגור את הגירעונות. הרי בעבר סגרו גירעונות למגזרים הרבה יותר קטנים ממרכז השלטון המקומי.

### **היו"ר ד' טל:**

גם ליותר גדולים.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

סגרו גירעונות. והממשלה הזאת משקיעה כספים במקומות שונים, והיא יכולה היום לפתור, מהרזרבה או מכל מקור אחר, את המשבר של הרשויות במדינת ישראל.

לפני כחצי שעה ישבנו, חברי סיעת מד"ע-רע"ם, עם ראש הממשלה, ותמכנו בעמדה שלכם, בתביעות שלכם. ראש הממשלה אמר: אינני יודע מאיפה לקחת. אני אשב עם שר האוצר, וננסה למצוא פתרון. אני מקווה שראש הממשלה ימצא פתרון, כפי שהבטיח הערב.

בכל אופן אנחנו רוצים לומר, שאם לא יימצא פתרון הערב או מחר, זה יגרור את המשך השביתה, ועוד נזק לציבור כולו, עוד נזק לילדים, ואף אחד לא ירוויח מהנזק הזה. כי בסופו של דבר הממשלה תצטרך למצוא פתרון. אי-אפשר להמשיך עם הגירעון הנוכחי. חברי חבר הכנסת פני בדש אומר שהגירעון הוא 6 מיליארדי שקלים. אני שמעתי שאתם תובעים 4 מיליארדי שקלים.

### **היו"ר ד' טל:**

עם 4 מיליארדים הם יסתדרו.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

עם 4 מיליארדים יסתדרו. אני חושב שכל הכנסת צריכה להתאחד סביב התביעה הצודקת שלכם, שהממשלה תשקיע 4 מיליארדי שקלים כדי לפתור את הבעיה של הרשויות המקומיות במדינת ישראל.

ואני פונה אל שר הפנים ואומר לו: אתה צריך להיאבק יחד אתם, ולא רק להעלות את הסוגיות בצורה נוחה, כהרגלך. אני חושב שאתה צריך להיות מוביל במאבק הזה, כדי שהממשלה שאתה יושב בה תעשה את הצדק המתחייב ותפתור את הבעיה של כל הרשויות המקומיות, בכלל זה הרשויות המקומיות הערביות, שסובלות גם הן מגירעון חמור ביותר.

### **היו"ר ד' טל:**

תודה, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. חבר הכנסת שאול עמור – בבקשה, אדוני.

### **שאול עמור (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, כבוד שר הפנים, חברי הכנסת, ידידי ראשי הערים, יושב-ראש מרכז השלטון המקומי, התמונה הזאת חוזרת זה שנים רבות. שום דבר לא השתנה, לצערי הרב. ראיתי את המחזות כשהייתי יושב-ראש ערי הפיתוח וקשרנו את עצמנו בשרשראות מול משרד ראש הממשלה, והיום כשהייתי עם חברי ראשי הערים באוהל המחאה התרחש מחזה מחפיר כאשר ראש עיר מכובד בישראל, דוד עמר, ראש עיריית נשר, הותקף על-ידי אחד מנציגי החוק, על-ידי שוטר, על לא עוול בכפו, בגין מלחמתו למען אזרחי עירו ומדינתו.

### היו"ר ד' טל:

הותקף, אמרת, אדוני?

### שאל עמור (הליכוד-גשר-צומת):

הותקף, חנקו אותו. התעלף, הובא אמבולנס – – –

### שר הפנים א' סויסה:

הוא חי.

### שאל עמור (הליכוד-גשר-צומת):

הוא עוד חי, ונאחל לו חיים ארוכים.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

והרבה בריאות.

### שאל עמור (הליכוד-גשר-צומת):

אלה המתהדרים בדמוקרטיה, רוממות הדמוקרטיה בגרונם, מפעילים כוח ואלימות ופועלים כנגד החוק. על הדבר הזה אסור לעבור לסדר-היום.

שום דבר לא השתנה. נפסיק לדבר על כיסוי גירעון. מדובר על חובות הממשלה כלפי אזרחיה. כל פעם שאומרים: כיסוי גירעון, חושבים שאנחנו איזה שודדים, ראשי הערים. מדובר על שירותים ממלכתיים שהממשלה מטילה עלינו, ראשי הרשויות, לתת לאזרחים: שירותי חינוך, בריאות, רווחה. את השירותים האלה המדינה הקציבה. דובר כבר לפני בוועדת-סוארי, והממשלה מטילה כל מיני החלטות מדי שנה. פעם זה חוק הגמלאים – שמעתם עליו? הנחה בארנונה – שנופל על הרשויות המקומיות, ופעם הסכמי שכר אלה ואחרים שנופלים על ראשי הרשויות המקומיות.

בעבר היה הסכם בין ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, לבין האוצר, שכל החלטת ממשלה כזאת שדורשת כיסוי כספי, יהיה לה כיסוי כספי. אז אנחנו הפושעים בעניין הזה או הממשלה פושעת? ופה האוצר מוביל את ראש הממשלה ואת הממשלה באף במסע הונאה ושקר.

היום התהליך של ערי הפיתוח והפריפריה במדינת ישראל הוא תהליך מסוכן. הנתונים של הממשלה אומרים, שהשנה יש ירידה של 50% בהשקעות בערי הפיתוח בתעשייה וביזמות. אתם מתפללים שיש מיתון במשק? אתם מתפללים שיש אבטלה שהולכת וגוברת במדינה הזאת? אותי לא מעניינות מפלגות, אותי מעניינים אזרחי המדינה הזאת, ואני החלטתי מהיום הזה להצטרף למאבק של חברי ראשי הרשויות עד שיימצא פתרון. תודה רבה.

### היו"ר ד' טל:

תודה רבה, אדוני. חבר הכנסת חיים אורון – בבקשה, אדוני. אחריו – חבר רפאל הכנסת פנחסי.

### חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הפנים, צדקו קודמי: הריטואל הזה חוזר אחת לכמה חודשים. יש לו כל מיני מאפיינים ייחודיים כל פעם מחדש, אבל המאפיין הבסיסי שלו קיים והולך ומחריף, והמאפיין הבסיסי שלו הוא העובדה, שהתקצוב של הרשויות המקומיות, בעיקר בקטע של הזרוע הארוכה של השלטון המרכזי, איננו מלא. כאשר נוצר גירעון, שמתחיל בקיצוץ בתקציב המדינה ומתגלגל לשירותים לאזרח ומופיע כגירעון ברשות המקומית, כאילו אין גירעון בתקציב הממשלה. עכשיו זו פרשת הרשויות המקומיות, בשבוע הבא נדון במערכת הבריאות – בדיוק אותה תופעה: כאילו בתקציב המדינה הכול בסדר, ובמערכת הבריאות יש פער של מיליארד ורבע שקל.

### זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

מי עשה את זה? כל ההסדרים שעשו בממשלה הקודמת, עכשיו זה פרי הבאושים שלהם.

### היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת בויס, נא לאפשר לו.

### חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת בויס, אני שומע בדיון הזה גם ראשי רשויות מקומיות חברי ליכוד וגם חברים במערך, וגם בסקטור היהודי וגם בסקטור הערבי, ועדיין לא שמעתי אחד, לא מהשולחן פה, שאמר שמה שקורה עכשיו זו תוצאה של הבטחות של ממשלה קודמת. מה שאומרים כולם – שנוצר מצב של פער שנמשך כל הזמן. אבל עכשיו יש גם בעיה שאין עם מי לדבר. השר עושה מאמצים גדולים, הוא נתקל בקושי גדול במשרד האוצר. לראש הממשלה היה פה היום נאום על הערוצים בטלוויזיה. לא על העלייה באבטלה ב-40%, לא על משבר בתחום המוניציפלי, לא על משבר בתחום הבריאות – על חופש

הערוצים בטלוויזיה. אני רוצה לדווח לו, שחלק גדול מערי הפיתוח עדיין לא חיברו לכבלים, כי לא כדאי להתחבר לשם. אז עזבו אותי עם הסיפור הזה, זה לא ויכוח של אופוזיציה-קואליציה.

עכשיו השאלה יותר חמורה, ואני מציע, אדוני השר וחברי הכנסת, לראות מה קורה. כבר מתחיל פיצול, ידידי עדי אלקר, בין הרשויות המקומיות. אני שומע ראשי ערים שאומרים: אנחנו יעילים ואין לנו גירעונות. אני כבר שנים שומע את הפטנט, שהמצליח הוא יעיל, הוא מוכשר, הוא בדרך כלל עשיר והוא לא עושה גירעונות; והעני, אם הוא בעיירת פיתוח או בעיר יותר חלשה, הוא גם לא מוכשר, הוא גם עושה גירעונות, הוא גם לא יודע לנהל את העניינים. בואו נחליף בכמה מקומות. יושב פה פני בדש והוא ראש עיר מוצלח. בוא נחליף את עומר לשלוש שנים באופקים ואז נראה איך ראש עיריית אופקים מסתדר ואיך פני מסתדר, ופני ראש עיר מוצלח. שיפסיקו לספר.

נכון, יש בעיה של התייעלות ברשויות המקומיות ויש בעיה של שכר ברשויות המקומיות – בוועדת הכספים כעסו עלי, אני מציע חוק להגבלת שכר ברשויות המקומיות – אבל זאת זריית חול בעיניים להגיד שהבעיות הללו הן שורש המשבר. הן בשוליים, וצריך לטפל בהן.

### **שאל עמור (הליכוד-גשר-צומת):**

אתה משווה את עומר לאופקים?

### **חיים אורון (מרצ):**

לא.

### **שאל עמור (הליכוד-גשר-צומת):**

פני הוא באמת ראש עיר מצוין.

### **חיים אורון (מרצ):**

אבל אני אמרתי את זה. שאל, או שלא הבנת אותי או שלא הקשבת לי.

### **היו"ר ד' טל:**

לא הבנת, חבר הכנסת שאל עמור.

## חיים אורון (מרצ):

אם תיתן לי דקה – – –

## היו"ר ד' טל:

אני לא אתן לך דקה. אתה הבהרת את עצמך הבהר היטב.

## חיים אורון (מרצ):

שאל, אני לא רוצה שתהיה אי-הבנה בינינו. אני ציינתי שפיני בדש הוא ראש עיר מוצלח. שמעתי ראש עיר ערבית במרכז הארץ אומר ברדיו – ואני לא רוצה להזכיר את שמו: אני, אין לי בעיה. יש לי ארנונה רבה ואני גובה את הארנונה. אני יודע שאת ראשון-לציון קל יותר לקיים מאוזנת מאשר את אופקים. ואתה יודע מה? אפילו את מגדל-העמק קצת יותר קל לקיים מאוזנת מאשר את שדרות. והתופעה שציינתי, ופה שלא תהיה אי-הבנה, היא של פער שמתחלק על-פי חוזקן של הערים וחוזקה של האוכלוסייה בתוכן, שיתחיל להיות גם במישור המוניציפלי, ויעצים פערים בתחומים אחרים.

לכן, היות שהיושב-ראש כבר הורה לי לסיים, אני אומר דבר פשוט: אותי לא מעניין כרגע הוויכוח בין משרד א' למשרד ב'. כמו במקרים אחרים גם כאן יש תשובה שיש לה שני טקטים: יש הטקט המיידי, כדי שהחברים יפסיקו לשבת באוהל, ותינתן להם תשובה. אני לא יודע אם זה 800 מיליון, 700 מיליון או 600 מיליון, או סידור כזה או אחר שיאפשר למערכת להתחיל לפעול.

אי-אפשר עוד, אי-אפשר עוד – אמרתי זאת גם בעת הדיון על תקציב משרד הפנים שהיה במסגרת דיוני התקציב. אי-אפשר עוד להשאיר את העמימות בין חלוקת האחריות בין הרשות המרכזית לבין הרשות המוניציפלית. אם העמימות הזאת תמשיך להתקיים, כל פעם נקים דוח חדש. פעם אחת יקראו לו דוח-סוארי ופעם אחת בשם אחר, וכולם יסתיימו במסקנה אחת: יש דלתא, יש פער שאם הוא לא מכוסה הוא מתגלגל למשבר שמתגלגל להוצאות מימון, שמתגלגל להוצאות מימון גדולות יותר, ומסתיים בשביתה כמו עכשיו.

## היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אורון. חבר הכנסת רפאל פנחסי, עכשיו – דבריך. לאחר מכן – חבר הכנסת סאלח טריף. אפשר לייסד פה מייד מפלגת שלטון מקומי עם רוב מוחץ.

## רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני מבקש את תשומת לבך. חבר הכנסת סאלח טריף.

## **הי"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת טריף, אתה משסע בין ש"ס לש"ס.

## **רפאל פנחסי (ש"ס):**

ביקשתי להעלות את הנושא של שביתת הרשויות המקומיות. אני חושב שמי שהיה צריך לשבת פה בשעת הדיון הוא שר האוצר ולא שר הפנים. עד כמה שקראתי ושמעתי, שר הפנים תומך בדרישת ראשי הרשויות – חלקם יושבים כאן ביציע, ואני מקדם אותם בברכה. כסגן ראש עיר לשעבר, אני יודע איזו מצוקה חווה ראש עיר שלא יכול לתת את השירות שהתחייב לתת לתושבי עירו בעת הבחירות האישיות, כאשר הממשלה מטילה עליו חובות. רוב השירותים שהוא נותן הם בתחומי החינוך, הרווחה ודברים אחרים, ופתאום מחליטים על שמירה על בתי-ספר ושירות כזה או אחר, וראש העיר צריך לספוג זאת במסגרת תקציבו. אחרי דיונים רבים מגיעים להסדר, אומרים להם שיקבלו את התקציב בפריסה כזו או אחרת ובצורה כזו או אחרת, ובסופו של דבר, בגלל קיצוצים כאלה ואחרים, באים לשר הפנים ואומרים לו: תפתור את הבעיה. הוא לא יכול לעשות זאת במסגרת תקציבו, ולכן אני חושב שמן הראוי היה ששר האוצר ישתתף בדיון זה וישמע את דבריהם של חברי הכנסת, דברים החוצים מפלגות. כל אלה שדיברו כאן ועוד ידברו בנושאים אלה, הביעו את דעתם.

## **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

האוצר הפך את ראשי הרשויות לשק האגרוף שלו.

## **רפאל פנחסי (ש"ס):**

אבל יש לי איזו תמיהה שהייתי רוצה להעלותה בזמן הקצר שעומד לרשותי, משום שהדבר נוגע לתחום אחריותו: אין לי ספק שרוב ראשי הרשויות עושים עבודתם נאמנה, עושים מעל ומעבר, כדי לפעול במסגרת תקציב מאוזן. אבל, לצערי, יש מספר מועט של ראשי רשויות שבגללם סובלים הטובים, אלה שנוהגים על-פי תקציב מאומן. ואותם ראשי רשויות שחורגים מתקציבם, ואחר-כך הם שובתים ליד משרד ראש הממשלה ומשרד הפנים, בבחינת החוטא נשכר. אחד מראשי הרשויות האלה היה בעבר ראש עיריית בני-ברק, והיו גם ראשי ערים אחרות כאלה. הייתי בין אלה שתמכו בפיזור של העירייה הזו. הבאתם לנו ועדה קרואה, אבל מה הועילה הוועדה הקרואה בתפקידה, אם היא עושה דברים הרבה יותר גרועים ובזבזניים מקודמתה.

אני מחזיק בידי פרוטוקול של הוועדה הקרואה, משיבת ההנהלה האחרונה או לפני האחרונה, משיבה שהתקיימה ב-11 באפריל 1997. ההחלטה אומרת: תב"רים – תקציבים בלתי רגילים – לרכישת טנדרים או ג'יפ ושני כלי רכב נוספים. מחליטים לאשר תב"רים לרכישת ארבעה כלי רכב בסכום הכולל של 400,000 שקלים כלהלן: שני טנדרים או ג'יפים בסכום של 200,000 שקל, המימון במסגרת ליסינג, ושני כלי רכב פרטיים בסכום של 200,000 שקלים, במימון הקרן לרכישת רכב.

אדוני השר, בדקתי לשם מה צריך את כלי הרכב האלה. שני כלי רכב מיועדים למנכ"ל החדש שהם רוצים לקבל ולמשנה לגזבר. הוא צריך לנסוע ברכב עירוני? האם אי-אפשר לסדר לו את זה במסגרת השכר? יסע ברכב שלו וישלמו לו אחזקת רכב. האם לפי התקן ולפי תנאי הנציבות מגיעה לעובדים, אפילו הבכירים ביותר, הצמדת רכב על חשבון העירייה?

### היו"ר ש' וייס:

מה הוא יקבל, טנדר או ג'יפ?

### רפאל פנחסי (ש"ס):

עדיין לא הגעתי לטנדרים ולג'יפים. נאמר לי שהרכב הפרטי הוא עבור שני עובדים בכירים בעיריית בני-ברק שנתקבלו זה עתה. וזו ועדה קרואה שבאה להבריא את העירייה. זו דוגמה אחת מני אלף.

יתירה מכך, הגשתי לך בעבר שאילתות על תפקודם של היושב-ראש והסגנים, על שעות עבודתם בעירייה. באים לשעה-שעתיים בשבוע, ומקבלים שכר מלא כנבחרים. לא מקבלים קהל. האם לכך אנחנו קוראים ועדת ייעול או ועדה קרואה? מספר קטן של רשויות כאלה, מטיל צל ולעז על רשויות שעושות עבודה נאמנה.

אני פונה לשר האוצר בבקשה להיענות לדרישת ראשי הרשויות ולתת תקציבים שימנעו את הסבל מהאזרחים ומהתושבים.

עם זאת, הכרזת כאן לפני כמה חודשים, שאתה מפזר את הוועדה הקרואה ומכריז על בחירות בבני-ברק. הדבר מתעכב ואני מבקש לשמוע ממך, מתי הוועדה הקרואה הזאת הגרועה מעירייה נבחרת, ועדה שעושה דברים רעים וגרועים, תגיע לקץ פעולתה והאזרחים יבחרו את ראש העיר שלהם.

אדוני, יושב-ראש ועדת הפנים, אתה יושב וצוחק, אבל הכדור נמצא אצלך. היית צריך לכנס את ועדת הפנים. ערכת סיור, אך עדיין אתה סוחב את העניין. כל יום אתה אומר לי: בשבוע הבא. אל תמשוך אותי בלשוני. שניכם עשיתם קואליציה, לא להדיח את עמוס מר-חיים, ולדעתי אתם מזיקים לתושבים.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פנחסי. חבר הכנסת סאלח טריף.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

יש בודדים אשר קובעים את תדמיתם של כל ראשי הרשויות המקומיות.

### סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, השלטון המקומי אינו נושא פוליטי ובוודאי לא מפלגתי. זהו נושא שמעניין את כולם. יושבים כאן מולנו ביציע הכבוד ראשי רשויות מסיעות שונות ומשונות, ואני מברך אותם. עד לא מזמן הייתי אתם.

### היו"ר ש' וייס:

שונות, לא משונות.

### סאלח טריף (העבודה):

סליחה. אני חושב שזה אומר הכול. אני עצמי חתמתי על הצעת אי-אמון בממשלתו של יצחק רבין המנוח, כדי להביא לפתרון המצוקה של הרשויות הדרוזיות. היום אני רוצה לעמוד לרשות הרשויות המקומיות, כי אני חושב שהם צודקים.

לדאבוני, המשבר הזה הוא אחד מני רבים שהממשלה הזאת גורמת לו, ולצערי הרב לא עושה די הצורך כדי לפתור אותו. היא חושבת שהוא יפתר על-ידי כך שימשכו את העניינים. אני יודע מה עושה שר הפנים; רק לפני כמה ימים שוחחתי אתו בעניין הזה, ואין לו אוזן קשבת.

השלטון המקומי, אדוני היושב-ראש, הוא למעשה הקבלן המבצע של הממשלה. הוא מבצע עבודות, הוא מבצע שירותים, והוא קבלן שאינו מקבל כספים בזמן ואינו מקבל העברות. הוא מקבל הודעה על קיצוצי התקציב באמצע השנה, והוא לא יכול לסיים עבודות שכבר התחיל בהן.

הממשלה לא יכולה להתנער מאחריותה הכוללת לכל מה שנעשה ברשויות ברחבי הארץ – בערים, בכפרים, במושבים ובכל מקום בארץ. זו אחריות ממלכתית של ממשלת ישראל, וראשי הרשויות הם המופקדים על כך. אומנם הם נבחרו על-ידי הציבור כדי לייצג אותו, אבל הממשלה היא שצריכה לבצע את העבודות. היא הקובעת לשלטון המקומי מה לעשות, איך לעשות ובאיזה מיון.

לכן, לא עולה בדעתי שממשלה לא תשלם בזמן ולא תעמוד בהסכמים שחתמה עליהם עם השלטון המקומי. ממשלה לא יכולה לומר שהיא מקצצת תקציב באמצע שנת התקציב, ותחשוב שהכול יסתדר. אם הממשלה הזאת חושבת שהכול יסתדר, אני אומר לה ששום דבר לא יסתדר. הייתי סגן שר, ואני זוכר איך הצליחה הממשלה לסכסך בין רשויות גדולות וקטנות. לכן היום יש בעיה, וחלק מהרשויות הגדולות נהנה מתקציבים ישירים מתקציב המדינה, כמו עיריות ירושלים וחיפה ואחרות. יש להן סיעוף, יש להן "כסף צבוע" בתקציב המדינה. אתה יודע את זה. לכן נוח להן היום שלא להצטרף למאבק הזה ולא להיות עם הסובלים בעיירות הפיתוח, בעיירות הבינוניות והקטנות יותר, ואני מצר על כך.

אני חושב שאחריות הממשלה היא לכל השלטון המקומי, למקומות הנידחים ולמקומות הקרובים.

ועדת-סוארי, אשר החליטה את מה שהחליטה ואשר לא מקובל על הממשלה ועל האוצר – כשהיא יצאה במסקנות כאלה, פתאום התחילו לומר שאף אחד לא התחייב לבצע את כל מסקנות ועדת-סוארי. הרי זה מצב שנראה סביר, אדוני היושב-ראש, ואני מוכרח WISHFUL THINKING סוארי. הרי זה להתייחס לזה. כי זה למעשה אחד משורשי הבעיה העיקרית, והגירעון המצטבר אלה חובות שמצטברים מיום ליום. כל עוד החוב הזה מצטבר הוא יתגלגל ויתפח.

אמרתי קודם לכן לאוצר, תפתרו את הבעיה הזאת, כי הבעיה תחזור אליכם כבומרנג כל כמה שנים. תפתרו את הבעיה פעם אחת ולתמיד ואז תשימו סייגים ומגבלות על כל מה שאתם רוצים. אבל קודם כול תעשו שוויון תקציבי ותיתנו לראשי רשויות כוח לפעול ואל תיתנו להם למשוך ולגרור חובות כל הזמן.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר, שהממשלה לא יכולה להתעלם פעם נוספת מכך שכאשר המצב הכלכלי קשה יותר, מוסר התשלומים ירוד, הוא פוחת מיום ליום. כאשר האבטלה עולה, במיוחד בעיירות כאלה שיש להן בעיה קשה, יש פחות משלמי ארנונה, יש רבים שיוצאים ממעגל המשלמים.

לכן כל זה מוסיף קושי רב על השלטון המקומי, שמצד אחד יש לו פחות תשלומים, פחות הכנסות במצב כלכלי קשה, ומצד שני יש לו פחות תשלום מהממשלה.

ועל כן המשבר הזה חייב להיפתר, וכל דקה נוספת שהוא נמשך הוא יביא נזק גדול יותר גם לממשלה וגם לאזרחי המדינה. תודה רבה.

### **הי"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לחבר הכנסת טריף. חבר הכנסת יהודה הראל איננו באולם. חבר הכנסת בנימין אלון. אחריו יסיים את הסדרה חבר הכנסת מקסים לוי. בבקשה.

### **בנימין אלון (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשי ערים, ראשי מרכז השלטון המקומי שהם אורחים כאן, אני כמובן חושב שאין זו בושה לקחת מתקציב המדינה, שרובו הגדול בא ממסים שהאזרחים משלמים, שנגבה מהאזרחים הרבים במדינה ולחלק זאת, או לתת זאת, או לסייע לגירעון בשלטון המקומי. כבר היו תוכניות פריסה ומחיקה רחבות יותר לסקטורים קטנים יותר. מרכז השלטון המקומי מייצג כמעט את כל אזרחי ישראל. אנחנו מכירים – – –

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

---

### בנימין אלון (מולדת):

לא, למעט המועצות האזוריות ששם יש סיפור אחר. אבל אנחנו מכירים תוכנית פריסה ומחיקה של 14.6 מיליארד ש"ח שהיתה לסקטור קטן יותר, סקטור הקיבוצים. והסקטור הזה של הקיבוצים ברוך השם חזק או התחזק מאז והציונות הרוויחה, עם ישראל הרוויח. אז נכון שזה קשה, אבל חובה לעשות זאת. אף אחד לא רוצה לראות רשויות קורסות, וזו חובה שצריכה להיעשות.

אני רוצה רק לומר, שעם כל הצער וההבנה למצוקה המיידית, אני מצטער שראשי הרשויות לא הגיעו להבנה עם מנכ"ל משרד ראש הממשלה, כי אין דרך אחרת. הדרך היחידה היא דרך אמיתית שמתייחסת לפתרון קבוע ולא לכיבוי שרפות. עם כל הצורך לפתור מצוקה מיידית, הפתרון חייב להיות כזה שיתייחס אחרת לכל הנושא, כל הקונצפציה, לאו דווקא בעניין התקציבי. אני בפירוש חושב, שהיינו מרוויחים הרבה אם במקום האוטונומיה הארורה וכל ההסכמים הפוליטיים עם הרשות הפלשתינית שעוד יטפחו לכולנו על הפרצוף, היו נותנים קצת יותר אוטונומיה לשלטון המקומי, ואוטונומיה מכובדת.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

---

### בנימין אלון (מולדת):

עזוב, מישוהו היה צריך לרדת עליו קצת, לא נורא.

### היו"ר ש' וייס:

בנושא הזה כל אחד נוסע לבני-ברק שלו.

### בנימין אלון (מולדת):

זה בני-ברק, אז הזכרתי משהו.

אוטונומיה מכובדת בכל התחומים. גם בתחום של תאונות דרכים שעכשיו הזכירו, עם כל הכבוד למבצע הזה, שלפי הסטטיסטיקה הוא נכשל, לפחות לפי מספר התאונות וההרוגים שיש לנו, כשאנחנו יודעים שמי שיכול היה לטפל בזה אלו הרשויות. כי דווקא בתחומים העירוניים, שם רוב הקורבנות, וצריך היה להתייחס לשלטון המקומי בכלל בצורה של הרבה יותר עצמאות, הרבה יותר אוטונומיה, ולתת להם הרבה יותר כבוד ממה שהם מקבלים.

אסיים רק בדבר אחד כדי לכלול את החבילה הזאת שחייבת להיות. יימצא פתרון למצוקה המיידית. אני לא נגד שביתות ואני גם לא נגד חסימת צמתים. שמעתי שאתם מתכננים לחסום צמתים. אני אולי אפילו יכול קצת לייעץ לכם. אבל כעיקרון, זה רק בהתייחס לבעיה הנוכחית. הבעיה הכוללת חייבת להיות כזאת שתלכו לקראת פריסה, מחיקה, שילוב כולל שלא יכבה כל פעם שרפה.

בתוך זה, רבותי ראשי הערים, אני מרשה לעצמי לבוא בדרישה סמלית ולא כל כך סמלית גם אליכם. אתם יודעים שחברי הכנסת הורידו את הפנסיה שלהם ל-2%. ראשי הערים מתבקשים להיכנס למסלול הזה מייד. זה מ-1998, אבל יש להם שתי אופציות. אם אני טועה, אני חוזר ב', כי בסך הכול מעבר לתרומה הסמלית שבזה, הרי יש לנו בזה גם פנסיונרים וכו' שכולם נכנסים לתוך אותה קופה.

#### **תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):**

הם הורידו 2% וקיבלו תוספת של 33%.

#### **בנימין אלון (מולדת):**

אני מסיים את דברי במה שאמרו קודמי. אני חושב שזה חוצה מפלגות. אין פה שום הטבה או חסד או סחטנות. יש כאן חלוקה צודקת של תקציב שנגבה מן האזרחים וצריך להיות מחולק לאזרחים שיש להם מערכות שלטון שצריכות חיזוק בתקופה סוערת שכזאת.

#### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה לחבר הכנסת אלון. עכשיו חבר הכנסת מקסים לוי. לאחר מכן – שר הפנים.

#### **מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כמי שבמשך שנים ארוכות כיהן כראש עיר וכיושב-ראש מרכז השלטון המקומי, אני תמה על העובדה שממשלה זו אטומה לצרכים של השלטון המקומי.

אני שמח מאוד שהכנסת התלכדה היום סביב מאבקם של ראשי הרשויות כדי לתת יותר רווחה, יותר חינוך וכלים לאוכלוסיות.

כאשר אנחנו מדברים על הרשויות המקומיות, אנחנו חייבים להבין שמה שהם עושים – ואמר זאת חבר הכנסת חיים אורון – במה שהם עושים הם הזרוע המבצעת של מדיניות הממשלה. בכל ממשלות ישראל ידעו להכיר בגירעונות הרשויות המקומיות בכוח מענקים עד שנת 1989, כאשר בשנת 1989 נעשה הסדר הרשויות המקומיות, ובעצם, הממשלה לא תרמה מאומה לגירעונות. למעשה, היא שעבדה את כל הרשויות המקומיות לבנקים, והיום הרשויות המקומיות משועבדות לבנקים. כאשר השעבוד הזה קיים, אין אפשרות שרשויות המקומיות יקבלו הלוואות.

שום הסדר לא יצלח. טוב עושות הרשויות המקומיות שנאבקות היום, ואסור להן לעזוב. אם נמצא הסדר לקיבוצים ולמושבים, ייעשה הסדר למחיקת חובות הרשויות המקומיות. משום שהרשויות המקומיות אינן יכולות לעמוד היום בהחזרים לפירעון המלוות. ההחזרים היום מגיעים לגובה המענק אולי.

הממשלה הזו איננה יכולה להתנער מאחריותה בנושאי חינוך ורווחה. 4 מיליארדי שקל הם הגירעון בחינוך וברווחה.

כשאני שומע את חברי מהקואליציה אני קורא להם להביא הצעה לסדר אחר. אסור לראשי הרשויות המקומיות לעזוב. אתם צריכים לשרוף צמיגים ולהבעיר את השטח, משום שאם אתם תוותרו על מיליונים בודדים, אתם תעמדו בפני מבחן הציבור. כאשר מבקרת המדינה בודקת אתכם בנושאי שכר ודרגות, היא מפלה אתכם בכך שאתם מנהלים רשויות ומנהלים את מדינת ישראל בצרכים האמיתיים, בגידול האוכלוסייה, בקליטת העולים, בבעיות ומצוקות.

אמרתי לפני כן, אילו ידע ראש הממשלה את המצוקות, היה מבין את צרכי הרשויות המקומיות. הוא לא דיבר מאומה, מלה אחת הוא לא דיבר על הרשויות המקומיות כאן.

### **חיים אורון (מרצ):**

מקסים, אתה אופטימי.

### **מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):**

לכן אני קורא לשר, ואני יודע את המאבק של השר באוצר, אני קורא לחברי, מחר ייפגשו ראשי הרשויות עם נציגי הקואליציה – שהקואליציה תביא להחלטת מליאת הכנסת הצעת חוק למעשה להסדר מחיקת החובות של הרשויות המקומיות. אז נראה את האנשים האלה כאן מצביעים. אז נראה את הנאמנות של הקואליציה והאופוזיציה. כי אם לא יימחקו הגירעונות לא יוכל השלטון המקומי להתקיים.

כאשר מדברים על ועדה קרואה, אל לשר ללכת ולקבוע ועדה קרואה במנחמיה בגלל 3 מיליוני שקל גירעון בנושאי חינוך ורווחה. אלה מושבות שהוקמו לפני 100 שנה ואין ללכת ולאחד אותן רשויות מקומיות בעלות אופי שונה משל יישובים אחרים וערים.

לכן, כאשר אני שומע היום ורואה את מה שאנחנו כולנו חשים, אני חושב שיש צורך אמיתי להסדר, פעם אחת ולתמיד. לא דוח-זנבר שדיבר על עצמאות השלטון המקומי, בנוסחה שלפיה הממשלה תיתן 75% בנושאי חינוך ורווחה. היום הרשויות המקומיות מממנות 75% והממשלה 25%.

אנחנו רואים פערים ותסכול לא רק של הרשויות היהודיות. לכו ראו את הרשויות המקומיות הערביות והדרוזיות. הקנאה מנקרת שם. אנחנו רואים אותם ילדים ניגשים למוסדות חינוך שהם לא מוסדות חינוך ראויים לבני-אדם. אנחנו רואים שירותי רווחה שבהם חסר כוח-אדם וחסרים עובדים סוציאליים, שחשובים לרשות המקומית.

לכן, יש כאן עניין מהותי, אדוני השר. אין ללכת להסדר נוסף. כל הסדר לקבלת אשראי, הרשויות לא יוכלו לממש אותו. יש ללכת לקראת מחיקת חובות, וכל זמן שהכנסת לא תאשר בקריאה ראשונה, שנייה ושלישית, אינני מציע לרשויות המקומיות לעזוב את המקום כאן, כי מאבקן צודק, כי המאבק הזה הוא למען אותן אוכלוסיות שאנחנו מייצגים, ללא הבדל בין מועצות אזוריות, מועצות מקומיות ורשויות מקומיות. כאשר הרשויות הגדולות אינן מצטרפות לרשויות האחרות הן מביאות נזק, משום שגם ברמת-גן, גם בראשון-לציון, גם בתל-אביב וגם בירושלים ובחיפה, בכל מקום, יש פערים גדולים מאוד.

לכן, כאשר אנחנו דנים היום בנושא השלטון המקומי, אנחנו חייבים להיות כנים עם עצמנו, כדי שפעם אחת ולתמיד יימצא הפתרון לבעיה. לא נוסחת סוארי. הקיבוצים לא רצו לקבל את סוארי עליהם. מה עשו הרשויות המקומיות? קיבלו על עצמן את נוסחת סוארי. הנוסחה הזו מעוותת הרבה מאוד נושאים, והחלטת ממשלת רבין, ההתחייבות הזו נמוגה.

כאשר אנחנו מדברים היום על הצורך האמיתי בפתרון בעיית השלטון המקומי, אנחנו חייבים למצוא את הנקודה החשובה: הקמת ועדת חקירה נגד משרד החינוך ונגד משרד העבודה והרווחה, משום שהם אינם ממלאים את תפקידם. אלה שני שירותים חשובים, חיוניים וממלכתיים, וכאשר אני מכנס היום את ועדת העבודה והרווחה בנושאים חשובים של רשות מקומית אחת, רואים את המצוקות האמיתיות. כשאתה רואה את רמלה ולוד ואתה רואה שם ערים מעורבות אוכלוסייה, ערבית-יהודית, ואתה רואה את המצוקות של אותן משפחות חלשות שנשארות, והחזקות עוברות למכבים, לרעות, למודיעין, לשוהם, והממשלה מתנערת מאחריותה למלא אחרי שירותים ממלכתיים – – –

### **חיים אורון (מרצ):**

מפריטים את לור"ם.

### **מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):**

אם מדובר על האוצר, אל תסכימו להעלות את הארנונה, משום שיהיה מרד ארנונה. מה שרוצה הממשלה הזאת זה להטיל על האוכלוסייה ארנונה נוספת. האוכלוסייה יכולה לשלם היום ארנונה? מה זה, הטלת מס נוסף? הטלת מס נוסף על האזרחים, והאזרחים לא יוכלו לעמוד בכך. היום משרד הפנים מפנה את תשומת לבן של הרשויות המקומיות לעשות כמה שיותר ליצירת הכנסות עצמיות.

לוקחים קבלנים והקבלנים האלה תובעים במשפטים אותם אנשים שאינם משלמים. היום נבוא בהצעה להעלות את שיעור הארנונה כדי לכסות חובות? אוי לממשלה כזאת שחושבת כך.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים, ראשי הרשויות עומדים בלחץ אדיר מול אוכלוסיות בעיירות הפיתוח, מול האבטלה, מול המצוקות האלה, והממשלה אטומה לצרכים האלה. יש ללכת לקראת הסדר, פעם אחת ולתמיד. אני מקווה מאוד שאלה שדיברו היום כאן יעמדו ויצביעו על הצעה להסדר מחיקת חובות של כלל הרשויות המקומיות במדינת ישראל.

### היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת מקסים לוי. אדוני שר הפנים, בבקשה.

### שר הפנים א' סויסה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי ביציע, יושב-ראש מרכז השלטון מקומי וראשי הרשויות שמימינו ומשמאלו, מורי ורבותי, אני מצר על כך שעלי לעמוד כאן מעל דוכן זה ולדבר על המצוקה של השלטון המקומי בישראל. הייתי מעדיף לשבת במשרדי ולטפל בענייני השלטון המקומי ולפתור בעיות אמיתיות ולפגוש את ראשי הרשויות במקומותיהם ולא כאן, ביציע ובאוהל. אבל הגיעו מים עד נפש וכשל כוח הסבל.

סך הגירעון המצטבר של הרשויות המקומיות לסוף 1995 עמד על 3.2 מיליארדי שקלים. כמובן, היום הוא כבר מגיע ל-4 מיליארדים ואולי אף למעלה מזה. כשנכנסתי לתפקידי מצאתי מציאות עגומה, ועמה הייתי צריך להתמודד.

על השלטון המקומי הוטלו מטלות על-ידי השלטון המרכזי, ותמיד, בכל המקרים – ללא גיבוי תקציבי. מה יעשה ראש רשות שבמסגרת פרויקט שיקום שכונות חורש כבישים, חורש מדרכות, משפר את התשתיות, מתחיל למקם גדרות לצדי המדרכות, ופתאום הוא מקבל הודעה על הפסקת התקצוב לפרויקט? מה יעשה ראש עיר כזה? ישאיר את הכביש חרוש? ישאיר את המדרכות ללא גדרות? כמובן, ראש עיר אחראי מסיים את הפרויקט, וכמובן, פער המימון נופל על הרשות המקומית. מה יעשה ראש רשות שעובדי החינוך חותמים הסכם שכר והוא נאלץ לממן את ההעלאה? לא ישלם שכר? ישלם? מאין? כמובן, על חשבון הגדלת הגירעון. כנ"ל לגבי כל העובדים הייעודיים כמו עובדי הרווחה והאחרים.

הממשלה הקודמת החליטה לפני הבחירות האחרונות לכנסת להיטיב עם העם ולכן החליטה לפטור מארנונה אזרחים ותיקים. מי מממן את הפער בהכנסות? רק הרשות המקומית, וכמובן שוב על חשבון הגדלת הגירעון.

בשנים האחרונות זכינו, ברוך השם, לעלייה ברוכה מארבע כנפות הארץ. מי קלט את האוכלוסייה הזאת? מי דאג להם לרווחה? מי דאג להם לחינוך? יש רשויות מקומיות שקלטו למעלה מ-40% מאוכלוסייתם. נכון, הממשלה סייעה קצת. אבל מה עם הפער בין הרצוי למצוי?

לא רק שהשלטון המקומי הוציא מכספו כדי לקלוט את העולים, אלא קליטתם לא הביאה לו הכנסה, כי, כידוע, מאוכלוסייה כזאת קשה לגבות ארנונה ותשלומים אחרים.

קליטת העלייה חייבה גם פיתוח בנייה מואץ, דרשה גם פתרונות דיור. ומי מממן פתרונות אלה? הרשות המקומית כמובן.

הממשלה הקודמת חתמה על הסכמי אוסלו. הסכמים אלה, בין השאר, הטילו על הרשויות המקומיות ביהודה ובשומרון מטלות ביטחוניות שלא גובו כספית. עד הסכמי אוסלו נסע נהג אחד במשאית אשפה; היום לאותו נהג חייב להיות מלווה חמוש. מי מממן את המלווה? רק הרשות המקומית. עד הסכמי אוסלו הנסיעה לאתרי האשפה והנסיעה מיישוב ליישוב היתה קצרה. לאחר הסכמי אוסלו נסללו הכבישים העוקפים והאריכו משמעותית את הדרך לכל מקום. מי מממן הוצאה נוספת זו? שוב, רק הרשות המקומית.

נוסף על המטלות, הוחל על השלטון המקומי קיצוץ. לא רק הבשר החי הוסר, אלא אף בעצמות התחילו לכרסם. בשנת 1997 קוצץ השלטון המקומי בהיקף של למעלה מ-600 מיליון שקלים. איזה ארגון יכול לעמוד על רגליו לאחר חבטות כאלה? ולחלק מהאנשים יש עוד אומץ לבוא ולתקוף את ראשי הרשויות.

ראשי הרשויות נבחרו בבחירה ישירה, כל אחד במקומו. אם מישהו חושב או רוצה להלאים ולנהל בעצמו את השלטון המקומי, אני מזמין אותו לעשות זאת. נראה אם הוא יעשה את זה טוב יותר בתנאים הנוכחיים.

אומנם יש רשויות מקומיות שלא מנהלות את ענייניהן לפי אמות מידה ראויות, אבל הן המעט והחריג ולא הכלל. אין בכוונתי לתת גיבוי לראש רשות שלא עומד במסגרת התקציב. אינני מתכוון לתת גיבוי לראש רשות שחורג מתקציבו או מממן פעולות ללא גיבוי תקציבי. אין בכוונתי גם לתת גיבוי לאלה החורגים בשכר. ראש רשות שלא יביא תקציב מאוזן ועמידה באמות מידה נאותות לא יטופל על-ידינו במסגרת כיסוי גירעונות.

בשנת 1996 נחתם הסכם עם השלטון המקומי על הקמת ועדת-אפרתי. דוח ביניים הוגש לי ולשר האוצר בסוף ינואר 1997, ורק בימים האחרונים, לצערי, לנוכח שביתה, החלה הידברות עם השלטון המקומי. אני רוצה לומר, שבימים האחרונים מצאנו הבנה מצד ראש הממשלה ומצד שר האוצר למצוקה ולרוב הבעיות המוצגות על-ידי ראשי הרשויות המקומיות, אולם עדיין קיים ויכוח, ופער חריף, על גודל הסכום שיועבר לרשויות המקומיות.

אדוני היושב-ראש, הייתי שמח לו הייתי יכול לעמוד עכשיו על הדוכן הזה ולבשר לכולם, שהגענו להסכמה ולפתרון מצוקתן של הרשויות המקומיות. אבל, לצערי, השביתה נמשכת והפתרון איננו נראה לעין. אני מאוד מקווה שנוכל בימים הקרובים לגלגל הצעות. מעל הדוכן הזה הושמעו, אני חושב מפי כל הדוברים, הצעות שכדאי לבדוק אותן. מובן שאני מוגבל בפורום הזה להציע דברים ולדבר על הצעות שהעלינו ועל תגובות שקיבלנו. אבל אני חושב שראוי לבדוק חלק מההצעות שהועלו כאן.

גם אני סבור שהגיע הזמן, גם אני סבור שפתיל הסבלנות כבר כלה אצל ראשי הרשויות, וחייבים לעשות כן מאמץ ניכר כדי להביא אחת ולתמיד את הרשויות המקומיות לחוף מבטחים.

אני רוצה להעיר הערה נוספת. במקביל לדרישות שאנחנו דורשים, אנחנו מטילים על הרשויות המקומיות חובות. אני רוצה לומר, שראשי הרשויות ונציגיהן מקבלים על עצמם את כל החובות שאנחנו מטילים עליהם. במסגרת החובות האלה ישנו חוק האכיפה. במסגרת החובות שאנחנו מטילים על הרשויות – העמקת הגבייה. במסגרת החובות שאנחנו מטילים – העלאת הארנונה, כמובן, במידה הרצויה. אנחנו נגד העלאת ארנונה במסחר ובתעשייה והורדת ארנונה במגורים. אני חושב שדוח-אפרתי יתייחס לכל הדברים האלה.

כולנו צריכים לזכור, שנת 1998 היא שנת בחירות לשלטון המקומי. בנובמבר 1998 ייערכו הבחירות לשלטון המקומי. אני כבר היום מריח את ההיערכות לקראת הבחירות לשלטון המקומי. אם אנחנו לא נשכיל היום, עכשיו, כבר אתמול, כי עם כל יום שעובר אנחנו מאחרים את העניין, אם לא נשכיל למצוא – אני מתכוון לכולנו – פתרון אמיתי למצב הזה, אנחנו לא נצליח להכניס את השלטון המקומי למסגרת לקראת היערכות לבחירות. אני לא צריך לספר לכם מה זה ניהול שנת בחירות בשלטון המקומי ובמקומות אחרים ובגופים אחרים.

אני קורא מכאן, מעל הדוכן הזה, לכל אלה שעוסקים בנושא, כמובן לחברי בממשלה, לראש הממשלה, לשר האוצר, כולנו ביחד, להתכנס ולמצוא פתרון עכשיו ומהר, עוד היום, מחר, למצוא פתרון על מנת שנוכל להיכנס למסגרת נאותה, שכולנו נוכל להגיע לבחירות ב-1998 בצורה ראויה ונאותה, לחוף מבטחים. תודה רבה.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

---

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי, זה בשאלתא נפרדת. השר ישיב בפעם אחרת. עכשיו על הכלל, לא על בני-ברק. עכשיו על רמת-גן.

אדוני השר, מה הצעתך?

### שר הפנים א' סויסה:

אדוני היושב-ראש, מאחר שמחר בבוקר מתקיים דיון בהשתתפותי ובהשתתפות שר האוצר בוועדת הפנים של הכנסת – – –

### סאלח טריף (העבודה):

אדוני השר, אני רק רוצה להעיר. אני נמצא מהבוקר במשא-ומתן עם שר האוצר. לא ייתכן שהאוצר ישלח פקידים. ביקשתי משר האוצר להופיע לפני הוועדה יחד עם שר הפנים, ואני מקווה שהוא יענה. פניתי לראש הממשלה שיפעיל את השפעתו.

### היו"ר ש' וייס:

אדוני שר הפנים, מה ההצעה?

### שר הפנים א' סויסה:

אני מאוד מצטער לשמוע מה שאומר יושב-ראש ועדת הפנים. אני מאוד מקווה שעד מחר שר האוצר יבוא לוועדה.

### דוד אזולאי (ש"ס):

אם שר האוצר לא יבוא לוועדה, נקיים ישיבה של ועדת הפנים בלשכת שר האוצר.

### שר הפנים א' סויסה:

אני מאוד מקווה ששר האוצר יבוא לוועדה, יעלה את הדברים וישמע.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

אני מחזק את דבריו של חבר הכנסת טריף.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי, לא להפריע לשר הפנים. כבר ראיתי שחבר הכנסת סאלח טריף תפס את העניין.

אדוני שר הפנים.

## שר הפנים א' סויסה:

מאחר שהנושא עומד להיות נדון מחר בישיבת ועדת הפנים של הכנסת, אני מציע שגם הנושא הזה יועבר אליה. תודה.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברים יקרים, אנחנו עוברים להצעות אחרות. אני הייתי רשום להצעה אחרת. מכיוון שהתבקשתי באופן לא מתוכנן להחליף את היושב-ראש, לפני משורת הדין אני רוצה לומר לשר, לתת עצה קטנה.

שנים עסקתי גם בחקר השלטון המקומי, ובמשך 11 שנים הייתי פעיל בשלטון המקומי, הייתי חבר מועצת עיריית חיפה, הנהלת העירייה וכן הלאה. פעם כתבתי חיבור כיצד השלטון המקומי מממן את הממשלה. הוכחתי באותות ובמופתים, בניתוח סטטיסטי תקציבי, שאכן כך הוא. לקחתי את מה שנקרא השירותים הממלכתיים מול השירותים המקומיים, הוספתי בכל מקום את שירותי ההנהלה לשני סוגי השירותים וחילקתי בהתאם. יצא לי, שברוב היישובים המסודרים בארץ, בכולם, וגם בחלק מהיישובים הלא-חזקים, בעצם השלטון המקומי באמצעות מסיו ומה שנקרא גירעונותיו מממן את הממשלה, את השירותים הממלכתיים.

יש אומות אחדות ששם השירותים הממלכתיים מוגשים ישירות על-ידי הממשלה. אני לא יודע אם ראשי הערים יאהבו את זה, כי אז נשאר להם מעט מאוד מה לעשות.

אני רוצה להציע לך לקראת המאבקים בעתיד, ותמיד יהיו מאבקים, שתטיל עכשיו על מישהו מאנשי משרד הפנים או תזמין אצל מישהו מחקר מעודכן. זה ישרת מאוד את האינטרס, ויעשה צדק בשלטון המקומי. הוא יוכיח במהרה, אתה יכול בתוך חודש לקבל תוצאות, שהשלטון המקומי מממן את הממשלה, וסיפור הגירעונות הוא מיתולוגיה. זאת הצעה אחת.

ההצעה השנייה – זה כבר יותר מסובך. קיימת בריחה של המסודרים מן הערים. תיאר את זה חבר הכנסת מקסים לוי בציוריות – כל מיני חבר'ה מתארגנים, מקימים עיירות ליד הערים המסובכות, ובעצם בורחים מן האחריות. תחשבו על התכנון הממלכתי לעתיד, לא לאפשר בריחה כזאת מן האחריות. אני מוכן לכתוב את זה אליך באופן קצת יותר מפורט.

חברים יקרים, כן, אני מתכוון שלא יקימו יישובונים קטנים של העשירים ויצאי היישובים הגדולים כדי לברוח מהקולקטיביות.

## פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אתה טועה. אם לא יקומו בפרפריות היישובונים הקטנים האלה, כולם יברחו למרכז הארץ. צריך לעשות את היישובים האיכותיים האלה.

### הי"ר ש' וייס:

צריך לעשות בתוך הערים שכונות יפות. אני ידעתי שתהיה לי הערה כזאת מצד עומר.

חברים, חבר הכנסת דהאמשה רוצה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון.

### שאול עמור (הליכוד-גשר-צומת):

אני שואל: מה עם הג'פים?

### הי"ר ש' וייס:

הג'פים של חבר הכנסת פנחסי, של בני-ברק, עוד מחכים.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

---

### הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי, אנא, הי הג'יפ. חבר הכנסת דהאמשה, בבקשה.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, קשה להוסיף על מה שאמרו חברי, ויש פה הסכמה כללית על המצוקה שבה מצוי השלטון המקומי. לא הייתי רוצה להוסיף אפילו על המצוקה המיוחדת של הרשויות הערביות, גם לא על הערים או על הכפרים שוועדות ממונות מטעם משרד הפנים, ועדות קרואות – של אנשי ש"ס – מנהלים שם בצורה זו או אחרת. אני רוצה לדבר על הרשויות או על המצוקה של עשרות אלפי תושבים בנגב, בגליל ובכל חלקי הארץ, שאין להם אבא ואמא – מה שנקרא "יישובים בלתי מוכרים". אין להם כלל שלטון מקומי, אין להם על מה לשובת, אין להם למי לפנות. גם את הבעיה הזאת צריך אכן לעורר בהזדמנות הזאת, ובכיוון הזה צריך לחקור.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דהאמשה.

### דוד אזולאי (ש"ס):

— — — מש"ס.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אזולאי, בסדר.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתה יודע מה? שימנו כדרגה ראשונה, יכירו בהם וימנו ועדות. אחר כך – אללה כרים, תהיינה בחירות.

### היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת דהאמשה.

### חיים אורון (מרצ):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, יש, יש.

### יצחק כהן (ש"ס):

כל העם ש"ס.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, אני לא מבין אתכם, ב"רם" אתם מקיימים סולידריות – פה קרע כזה עם ש"ס. תסבירו לי פעם את הסיפור הזה.

### חיים אורון (מרצ):

תאמין לי, גמרנו את כל הג'יפים.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מחאמיד ינסה להוריד מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת פנחסי. בבקשה.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני מבקש להסיר את פנחסי, אדוני היושב-ראש.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

לא את פנחסי, את הצעתו של פנחסי. אותי לא מסירים.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, אני מסכים עם מה שאמרת, שהנושא איננו נושא של גירעון, כי אם הנושא הוא נושא של חוב – החוב של המדינה כלפי אזרחיה. אדוני היושב-ראש, כעשרה חברי כנסת דיברו, ואפשר היה שאחד מהם ידבר. כולם דיברו פה אחד, הביעו סולידריות עם ראשי הרשויות המקומיות. נציגי כל הסיעות בבית הזה מאוחדים בדעתם, בכללם סיעות קואליציה ואופוזיציה, וגם קו-אופוזיציה, שהם לא פה ולא שם – כולם מאוחדים.

אני רוצה לקרוא לממשלה, לשר האוצר ולשר הפנים להפסיק את הבושה הזאת שנבחר ציבור נמצאים באוהל או בפתחיהם של משרדי ממשלה שונים. אני רוצה להפנות לאדוני שר הפנים, אם הוא שומע אותי – אני שמעתי אותך, אדוני שר הפנים, דיברת כאחד העם, כאזרח במדינה הזאת. גם שמעתי אותך קודם – שאם הממשלה לא תיענה ולא תיעתר לבקשותיהם הצודקות של ראשי השלטון המקומי, אדוני מתפטר. השאלה היא – – –

### שר הפנים א' סויסה:

אמרת: אם אגיע למסקנה – – –

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מחאמיד, זמנך תם, אנא.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני חושב שאדוני השר צריך להוכיח – – –

### רפאל פנחסי (ש"ס):

חבר הכנסת מחאמיד – – –

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי, הוא בעד שר הפנים, אתה לא מבין. זה פטנט רטורי.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

שר הפנים דיבר יפה מאוד, אדוני. לכן, אם אין פתרון, תתפטר, אדוני שר הפנים; תודיע על התפטרות מהממשלה הזאת, כי אין לך מה לעשות שם, אדוני.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מחאמיד.

### חיים אורון (מרצ):

— — — אדוני השר — — — להגיד לך — — —

### דוד אזולאי (ש"ס):

— — —

### סאלח טריף (העבודה):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

מספיק, חברים.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי, אני רואה שעד שנפתור את בעיית הטנדרים והג'יפים, אתה לא תירגע. נפתור את זה מייד.

חבר הכנסת חטיב מבקש להסיר את הצעתו של שאול עמור. בבקשה.

### תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, אני רוצה לברך את השר על העמדה שהוא הביע היום, שהיא עמדה כנה ואמיתית ומייצגת את משרד הפנים, את שר הפנים האמיתי, בניגוד לעמדה שהוא ביטא לפני ארבעה חודשים בעת שביתת הרשויות הערביות. אני ממש שמח היום, והנה הגיעה השעה.

### שר הפנים א' סויסה:

העבירו 160 מיליון לרשויות הערביות.

### חיים אורון (מרצ):

ועדת הכספים היום, ואנחנו הלכנו לתקוע את זה.

### תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

זה לא על חשבוני, אגב.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, אתה פעיל בסערת נפש כזאת. בואו, נתחיל לסיים, חברים.

### תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אפשר לדבר? לחברי חברי הכנסת שאינם יודעים את מקורו של הגירעון, הרי הרשויות המקומיות מבצעות את פעולתן הן על-פי הוראות הממשלה והן על-פי הוראות חקיקה של הכנסת הזאת וגם הכנסות הקודמות לה. ראשי הרשויות מקבלים מסגרות שהם אינם יכולים לעמוד בהן, מטילים עליהם – הן בחינוך והן ברווחה – דברים שהם אינם יכולים לעמוד בהם מראש, והם יודעים זאת. ראשי הרשויות מבצעים את מה שמוטל עליהם ובסוף קוראים לזה חריגה מהמסגרת. ראשי הרשויות מבצעים את דבר החקיקה ואת דברי הממשלה, ופעם אחת צריך להפסיק עם האמירה: חורגים ומבצעים חריגות, ולהגיד: את המסגרת הזאת הממשלה צריכה להתחייב לסגור. כי זה דבר משפיל שאומרים: הולכים לסגור את החובות של הרשויות המקומיות והשלטון המקומי. לא הולכים לסגור את החובות שלהם.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חטיב, אתה חורג ממסגרת הזמן. חבר הכנסת בדש ינסה להוריד את הצעתו של חבר הכנסת דראושה.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

טכנית, כן. אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כפי שאמרו כולם פה: ראשי הרשויות – חוץ מראש הממשלה היום, אבל הם היו קודמים – הם היחידים שנבחרו בבחירות אישיות. אף אחד מהשלטון המקומי לא רצה את נוסחת סוארי – קיבלו אותה אחרי שכופפו להם את היד. ומה קורה בסופו של דבר עם כל ועדה שמקימים? גם ועדת-אפרתי שהקים ראש הממשלה היתה צריכה לתת דוח ביניים בינאר-פברואר. עיכבו את דוח הביניים, כי האוצר הבין שיש לזה משמעות כספית ושם את זה בצד. זה הכניס את הרשויות למעגל של חוב.

אתה מנית שורה ארוכה של חובות שנוצרו – אני לא קורא לזה גירעון, כפי שאמר חבר הכנסת שאול עמור: זה לא גירעון, זה חוב של הממשלה. מה קורה? משום שהכסף לא מגיע מהממשלה, הרשות נאלצת לשלם בכל מכרז שיוצא עוד 20%, עוד 30%, והמעגל הזה הולך וגדל.

השיא בכל הנושא הזה הוא, שהממונה על השכר הציע הצעה מהפכנית: שלכל רשות מקומית יהיה חשב, כמו במשרדי ממשלה. זאת אומרת, לבטל את כל הבחירה האישית. אמרתי, שאם הולכים למתכונת הזאת – בואו נחזור לתקופת המושלים, אולי נפתור את הבעיות אחרת.

אני אומר: היו בחירות אישיות, כל ראשי הרשויות מבצעים עבודה קשה מאוד מול ציבור לא קל בנתונים קשים מאוד, בתנאים שממשלה לא עומדת בהתחייבויות שלה. לכן אני חושב שהיום אי-אפשר לעצור את המעגל הזה של השביתה כל זמן שלא מיישרים קו סופי.

### הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בדש.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הנושא לוועדת הכספים, כי בוועדת הכספים אפשר לעשות סנקציות לאוצר. כל יום מגיעות העברות תקציביות, אפשר להחליט – – –

### הי"ר ש' וייס:

פורמלית אתה יכול רק להסיר מסדר-היום.

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אף-על-פי שאני ביקשתי להסיר, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים. כמו שיושב-ראש הוועדה החליט: שום העברה מהרזרבה לא תהיה עד שיעבירו את ההתחייבויות שהיו לו, כך אפשר לעשות גם כאן. הוא לא העביר, ואז העבירו את ההתחייבויות הכספיות.

### הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בדש, רק שנייה. יש לי בקשה אליך, אל תתעקש על ההצעה האחרונה שלך, כי אז אנחנו נצטרך להעביר את הנושא לוועדת הכנסת שתדון לאן להעביר אותו. בוא נאפשר לוועדת הפנים, ועדה נמרצת – – –

### פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אני טוען לטובת הרשויות המקומיות וכמי שמכיר את המערכת הפנימית, שאם רוצים להעביר את זה נכון ומהר – בשיטת הסנקציות דרך ועדת הכספים.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כבוד השר מסכים להצעה הזאת.

### הי"ר ש' וייס:

תיכף נברר את זה.

חבר הכנסת יצחק כהן יציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת טריף.

### יצחק כהן (ש"ס):

לא להסיר, הצעה אחרת.

### הי"ר ש' וייס:

פורמלית, האפשרות היחידה היא להסיר.

### יצחק כהן (ש"ס):

זה לא משנה, המצב כל כך קשה, שלא נדקדק דקדוקי עניות. יש פרוטוקול.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ראשי השלטון המקומי, חברי חברי הכנסת, כולם בבית הזה מאוחדים בדעה, שיש אנומליה בתקציבים של הרשויות המקומיות. בל נשכח שהאנשים היקרים שיושבים פה למעלה, ראשי השלטון המקומי, משיקים בעבודתם כמעט לכל נושא בתחום השלטון המרכזי. אין לך תחום אחד, אדוני היושב-ראש, שהם לא מטפלים בו; גם בנושא הביטחון הם מטפלים.

ההתנכרות של השלטון המרכזי לשלטון המקומי מקוממת. "יזכר לטוב ידידי, הרב אריה דרעי, שר הפנים לשעבר, כאשר ב-1989, בחוכמה גדולה, במשבר דומה או חמור יותר, הצליח בקונסולידציה ליישר קו ולצאת לדרך ובהנהגתו היתה תקופת הזוהר בשלטון המקומי. לאחר מכן, כשהוא הקים את ועדת-סוארי – לצערי הרב הוא לא היה אחר כך במשרה שלו כשר הפנים – הוא הבין שמתוך 29 פרמטרים שהיו צריכים לקיים את הנוסחה בחר לו מר סוארי 3 פרמטרים בקושי, כך שמראש ידעו שזו מטלה על נכה לרוץ מרתון. אי-אפשר להמשיך עם זה.

אני מצטרף להצעה שהביא חבר הכנסת בדש – אמרתי את זה באוהל השביתה של ראשי הרשויות – להעביר את הנושא לוועדת הכספים, כי רק היא תוכל לטפל בזה. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מבין. תודה רבה.

חבר הכנסת אלסאנע יציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אלון.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי מהחברים כאן, כך גם סברתי וגם מתברר, שהממשלה הזאת לא רק איננה ממלאת את חובותיה כלפי הרשות הפלשתינית אלא גם לא את התחייבויותיה כלפי השלטון המקומי.

כולנו כאן מכל הזרמים ומכל המפלגות מסכימים כמעט פה-אחד ובצורה מלאה, שהמשבר שפוקד את הרשויות המקומיות מקורו בשלטון המרכזי. מקורו גם בכנסת שמחוקקת חוקים, מטילה משימות, ולא דואגת לגבות זאת בתקציבים. מי שנמצאים בקו הראשון של החזית יום-יום ושעה-שעה וחייבים לתת מענה לציבור הפונה אליהם הם ראשי הרשויות המוניציפליות.

מכאן אני מאמץ את הצעתו של חבר הכנסת מקסים לוי. אם כל הבית הזה מסכים, מדוע לא לחוקק חוק לסגירת גירעונות וחובות של הרשויות המקומיות, ובאמצעות הצעת החוק הזאת להפעיל לחץ על שר האוצר? זאת במקום לתפוס גם את ראשי הרשויות וגם את חברי הכנסת, שכולם מסכימים פה-אחד עם הצעקה הצודקת של ראשי הרשויות.

### היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת אלסאנע. אחרונה, חברת הכנסת ענת מאור, והיא תבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מקסים לוי.

### ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נמצאים במצב של תיאטרון אבסורד: כל חברי הכנסת מכל סיעות הבית נותנים את כל הגב והגיבוי לראשי הערים – – –

### היו"ר ש' וייס:

כולל שר הפנים.

### ענת מאור (מרצ):

כולל שר הפנים.

אבל לפני שעות מספר עמד פה ראש הממשלה והסביר לכולנו, שכל דאגתו היא לאזרח. הוא עוד הוסיף ביטוי אומלל, "האזרח הקטן", ביטוי שהוא אבסורדי. כנראה הוא מנותק לחלוטין, אף מלה לא אמת, הוא כנראה לא יודע מי הם האזרחים ומי הן האזרחיות. זה לא ניתוק בין השלטון המרכזי ובין השלטון המקומי בלבד אלא זה ניתוק של אי-תשומת לב, של אי-אמירת אמת, של אי-ניסיון כלשהו לפתור את הבעיה. לכן הכנסת צריכה לחייב את ראש הממשלה להתייחס לנושא.

אני מסבה תשומת לב, חשוב כי בתוך המאבק הזה לא ייווצרו פערים בין הערים הגדולות לבין הפריפריה. מהמידע ששמענו הסתמנו בקיעים – – –

### יצחק כהן (ש"ס):

לבין הקיבוצים.

### ענת מאור (מרצ):

אני רוצה להסב תשומת לבך, חבר הכנסת כהן, שגם המועצות האזוריות צריכות להיכלל בהסדר עם השלטון המקומי – – –

### **פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):**

שיהיו חלק מהמאבק.

### **ענת מאור (מרצ):**

חבר הכנסת בדש, אתה יודע שהן היו חלק מהמאבק ואתה יודע שיש הרבה תחומים של רווחה וחינוך שבהם המועצות האזוריות לא מקבלות אותו סל שירותים כמו השלטון המקומי.

לכן, פתרון כולל לכל הערים, גדולות כקטנות, לכל המגזר הערבי ולכל המועצות האזוריות הוא חלק חשוב מכל המאבק. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני רוצה לנסות לפתור את הבעיה; אנחנו עומדים בפני בעינות. הרעיון הראשיתי היה להעביר את הנושא לוועדת הפנים. כן, אדוני השר, אני חושב שיש לי הצעת פתרון.

### **שר הפנים א' סויסה:**

מכיוון שהנושא הזה מתחלק בין שתי ועדות, ועדת הפנים וועדת הכספים, ואני רואה שיש פה הבנה, אולי נעביר את ההצעה הרגילה של חבר הכנסת מקסים לוי לוועדת הכספים.

### **היו"ר ש' וייס:**

זה מה שחשבתי, לחלק פיפטי-פיפטי ויהיו דיונים בשתי הוועדות.

### **שר הפנים א' סויסה:**

כיוונתי לדעת גדולים.

### **היו"ר ש' וייס:**

יש לנו אינטואיציה דומה. הרי חבר הכנסת סאלח טריף כבר הכין את הישיבה למחר וכן הלאה, האם נתחיל לגלגל את זה לוועדת הכנסת וכן הלאה? לכן הצעתנו היא שנעביר, נניח שבע הצעות – – –

#### רפאל פנחסי (ש"ס):

הוא יכול לקיים את הישיבה שלו מחר?

#### היו"ר ש' וייס:

מה אכפת לך? חבר הכנסת פנחסי, זה סידור טוב. זה יהיה ממש סתם, הוא יקיים ישיבה ואנחנו נעביר את זה לוועדה אחרת... תאמין לי שמה שאני מציע זה סידור טוב. אני מציע שההצעות תעבורנה לוועדת הפנים, ואת ההצעה של חבר הכנסת מקסים לוי נעביר לוועדת הכספים. ממילא מרגע שההצעות יצאו לאוויר העולם הן כבר רכוש הכלל, על-ידי כך יתקיים מחר דיון – – –

#### רפאל פנחסי (ש"ס):

— — —

#### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי, אתה רוצה ועדת הכספים – נעביר גם אותך. או.ק". חברי הכנסת אורון, אלון, פנחסי, מקסים לוי – לוועדת הכספים, וכל שאר ההצעות – לוועדת הפנים. אתם מבינים שעל-ידי כך ניצור לחץ באמצעות שתי ועדות. נעשה עכשיו הצבעה על המכלול ועל ההסכם הזה.

מי בעד העברת כל ההצעות לשתי הוועדות, על-פי הפירוט שהצגתי בפניכם, כהצעה מוסכמת? ההצבעה החלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת ח' אורון, ב' אלון, ר' פנחסי ומ' לוי לוועדת הכספים, ואת הנושא שהעלו חברי הכנסת א' סעד, ע' דראושה,

ש' עמור וס' טריף לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

### היו"ר ש' וייס:

תוצאות: ברוב קולות גורף – 16 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים – ההצעות תתחלקנה כפי שהצגנו, ואני מודה לכם מאוד על ההשתתפות.

חברים, הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום שלישי, י"ג באייר התשנ"ז, 20 במאי 1997, בשעה 16:00. תמה הישיבה. תודה רבה לכם. לילה טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 22:08.